

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΜΑΪΟΣ 1949

ΑΡΙΘ. 92

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Α'.

Ἔτι καὶ ἔτι... Ἄς ἐπαναλάβωμε τὸ σύνθημά μας: «Ἀυτὴ τῇ φορᾷ πρέπει νὰ μὴν πῆ χαμένο τὸ τίμιον αἷμα ποὺ χύνεται, γιὰ νὰ ἔχωμε ἓνα αὖριο καλύτερο ἀπὸ τὸ σήμερον». Μιὰ καινούργια μέρα πρέπει νὰ προβάλλῃ, σὰν νίκη ἄπτερη, ἀπὸ τὶς σημερινὲς φοβερὲς ἀγωνίες, ἀπὸ τοὺς σημερινούς ἰερούς ἀγῶνες. Μιὰ καινούργια μέρα ποὺ θάναί, πρὶν ἂν' ὄλα, ἡ ἡμέρα τῆς δικαιοσύνης. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ πρέπει νάχη κατὰ ἀπὸ τὴν «μεγάλῃ καὶ ἐπιφανῇ» ἡμέρα τοῦ Κυρίου καὶ τὴν βιβλικὴ προσδοκία τῆς: «Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν..... προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ»⁽¹⁾.

Τὸ αἶτημα αὐτὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ εὐδικώτερα τῆς δικαιοσύνης στὴν κοινωνικὴ συμβίωσι τῶν ἀνθρώπων, τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ἔχει γιὰ βάσιτον μιὰν ὁμολογίαν καὶ ἓνα ξεκαθάρισμα. Τὴν ὁμολογίαν, πὼς στὶς ἡμέρες μας δὲν ὑπάρχει κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Καὶ τὸ ξεκαθάρισμα, ὅτι ὁ σημερινὸς ἀγῶνας τοῦ ἔθνους μας δὲν γίνεται ἐγὼ νὰ μείνουν τὰ πράγματα ὅπως ἔχουν.

Τὸ τίμιον αἷμα ποὺ χύνεται τώρα, δὲν πρόκειται νὰ αἰμοδοτηθῇ τὴν σαπίλα ποὺ ἀργοπεθαίνει. Ὅχι γιὰ νὰ κατασιγάσῃ μὲ λόγια φρενίτικα, μὰ γιὰ νὰ κάμῃ πραγματικότητα τὸ αἶτημα τῆς δικαιοσύνης, γι' αὐτὸ χύνεται τὸ αἷμα τῶν ἀγωνιστῶν μας. Μόνο ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια ὁμολογίαν, καὶ

ἀπὸ ἓνα τέτοιο ξεκαθάρισμα, ἔχει νόημα νὰ ἀπασχολήσωμε τὸν ἀναγνώστη μας μὲ μερικὲς βασικὲς διαγραμματικὲς σκέψεις πάνω στὸ ἱερὸ αὐτὸ αἶτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Β'.

Κι' ἄς ἀρχίσωμε μὲ μιὰ γοργὴ ματιά, γιὰ νὰ δοῦμε μὲ ποῖο τρόπο τὰ διάφορα συστήματα σκέψεως ἀντιμετωπίζουν τὸ αἶτημα αὐτὸ καὶ κατὰ πόσο μποροῦν νὰ μᾶς βοηθήσουν σὰν ὁδηγοί, γιὰ νὰ κάνωμε, τούτῃ τοῦλάχιστον τῇ φορᾷ, ἓνα ἀποφασιστικὸ βῆμα, ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη σὰν αἶτημα, πρὸς τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη σὰν πραγματικότητα.

1) Πρῶτα-πρῶτα ἄς ἀκούσωμε τὴν «συντηρητικὴν σχολίαν». Εἶναι οἱ εὐχαριστημένοι. Εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ θέλουν νὰ μείνουν τὰ πράγματα ὅπως ἔχουν, εἴτε γιὰ τὴν βροστικὴν καλὰ καὶ ἄγια εἴτε γιὰ τὴν —λένε— δὲν εἶναι μὲν τὰ πράγματα ὅπως θὰ ἔπρεπε, ὅμως, μὴ χαλᾶς ἐκεῖνο ποὺ εἶναι κακὸ γιὰ νὰ μὴ σοῦ ἔλθῃ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι χειρότερο⁽²⁾.

Στὸ τελικὸ τῆς συμπέραςμα, ἡ σχολίαν αὐτὴ θὰ μᾶς πῇ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κυνηγᾶμε χίμαιρας περὶ δικαιοσύνης κλπ. Ἄς ἀφήσωμε, λέει τὰ οὐτοπιστικὰ συνθήματα περὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης γιὰ τοὺς ἀπλοικοῦς. Ἄς συμβιβασθοῦμε μὲ τὴν σκέψιν πὼς θὰ ἐπικρατῇ πάντοτε καὶ στὴν ἀνθρώπινη

(2) Βλ. καὶ ὅσα ἔχομε γράψῃ στὸ ἄρθρον μας «Χριστιανισμὸς καὶ Πρόδοσις» Ἀκτίνες 1948 (Ἀβγούστου) σελ. 83 ἑπ.

(1) Βλ. Β' Ἐπιστολὴ Πέτρου, κεφ γ', 13.

κοινωνία ἐκεῖνο πού ἰσχύει στὴν ὕλική φύσι πέρα ὡς πέρα:

Τὸ δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου, τὸ δίκαιο τῆς ὕλικῆς ὑπεροχῆς.

Δὲν χρειάζεται νὰ προχωρήσωμε ἐξετάζοντας τὴ «συντηρητικὴ» αὐτὴ σχολή, ὅταν μάλιστα ἡ σχολὴ αὐτὴ ἐνόησεν τὴν συντήρησι τῆς ἀδικίας τῆς ὕλικῆς ὑπεροχῆς, μὲ τὴν συντήρησι τῶν προαιωνίων ἱερῶν καὶ ὁσίων. Εἶναι ὁ ὕλισμός πού βλασφημεῖ!

2) Σὰν ἀντίδρασι πρὸς τὴν συντηρητικὴ ἄποσι, εἶχε προβάλλει ἡ «φίλελευθερία».

Ἐκαμε πολλοὺς ἀγῶνες καὶ ἔγραψε πολλὰ βιβλία ἡ σχολὴ αὐτὴ. Κι' ἐκεῖνο πού κατώρθωσε, εἶναι νὰ πάρῃ τὴν ἱερὴ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας, νὰ τὴν κἀνῃ δούλη τῆς ὑλιστικῆς μηχανιστικῆς οἰκονομίας, δούλη δηλαδὴ τῆς ὕλης καὶ ἐκείνων πού κατέχουν τὴν ὕλη, τὴν ὕλική ὑπεροχὴ.

Οὔτε ἐδῶ χρειάζεται νὰ ἐπεκταθῶμε περισσότερο. Θὰ παραπέμψωμε στὸ ἄρθρο μας «ὁ καπιταλισμός, θεμελίωσις καὶ ἀποτελέσματα», πού ἐδημοσιεύθηκε στὶς «Ἀκτίνες» τὸν περασμένο Φεβρουάριον. Ἡ ἐλευθερία, ἔννοια ἱερή, πού ἠλέκτρισε τίς μάζες στὴν Γαλλικὴ Ἐπανάστασι, μηχανιστικὰ κατόπιν βυλμένη σὰν θεμέλιο γιὰ τὸ ὑλιστικὸ, καπιταλιστικὸ σύστημα. Καὶ τὸ συμπέρασμα: Ἐνα κατάντημα πού ἔκανε τίς μάζες, ἀπὸ τὴν πείνα γιὰ τὴν δικαιοσύνη νὰ ξεχάσουν τὴν ἀνάγκη νὰ ἀναπνέουν τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας. Τίς ἔκαμε νὰ προσφέρωνται νὰ ἀλυσσοδεθῶν, μὲ τὴν ἰδέα πὼς ὑπάρχουν τάχα δεσμὰ πού φέρνουν τὴν δικαιοσύνη! Καὶ νὰ ξεχάσουν πὼς αὐτὸ ἀκριβῶς, ἡ κατάλυσις τῆς ἐλευθερίας εἶναι τὸ βᾶθρο καὶ ἡ ἐγκληματικώτερη ἐνθάρρυνσις τῆς ἀδικίας!

Ἄλλὰ, εἶπαμε, δὲν χρειάζεται οὔτε κι' ἐδῶ νὰ ἐκταθῶμε περισσότερο. Ἡ «φίλελευθερία σχολὴ» εἶναι τώρα ὁ μέγιστος ὑπόδικος. Δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ γιὰ νὰ ἰκανοποιήσωμε τὸ αἶτημά μας. Ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη θὰ οἰκοδομηθῇ ἐπάνω στὸν τάφο τοῦ «ὀρίου λιμοκτονίας». Ἄλλὰ τὸ «ὄριο λιμοκτονίας» ὅπως εἶδαμε σὲ προηγούμενον ἄρθρο⁽³⁾ ἦταν τὸ φυσικὸ κατάν-

τημα τῆς φίλελευθερίας σχολῆς. Συμπέρασμα: Ὅποιος ζητεῖ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη πρέπει νὰ πάη πρὸ πέρα ἀπὸ τὸν φίλελευθερισμὸ γιὰ νὰ τὴν βρῇ.

3) Ἄς ἔλθωμε τώρα στὸν σοσιαλισμὸ. Τί λέει ὁ σοσιαλισμὸς γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη;

Εἶναι χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴ σύγχυσι καὶ τὴν ἀμελετησιά πού ὑπάρχει στὰ σοβαρώτερα ζητήματα πού ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπο, ὅτι στὴν κοινὴ ἀντίληψι, σοσιαλισμὸς καὶ κοινωνικὴ δικαιοσύνη εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι, ἐπομένως, ὅποιος θέλει νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη πρέπει νὰ πάη στὸ σοσιαλισμὸ καὶ, ἀντίστροφα, ὅποιος δὲν θέλει τὸ σοσιαλισμὸ πρέπει ν' ἀποκρούῃ τὸ αἶτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ νὰ πάη μ' ἐκείνους πού βλασφημοῦν, λέγοντας ὅτι, ὅπως εἶναι τὰ πράγματα, εἶναι πολὺ καλὰ.

Καὶ πρέπει νὰ τὸ προσεξῶμε αὐτό, γιατί εἶναι τὸ χραισμιώτερο σημεῖο στὴν ἔρευνά μας. Πρέπει νὰ καταλάβωμε καλὰ τοῦτο: Σοσιαλισμὸς εἶναι ἄλλο πρᾶγμα καὶ κοινωνικὴ δικαιοσύνη εἶναι ἄλλο πρᾶγμα. Ὅχι μόνο στὴν πράξι, ἀλλὰ καὶ στὴ θεωρία. Ἀνήκουν σὲ σφαίρες ὀλοτέλα ξεχωριστές, βασιζονται σὲ θεμέλια ὀλοτέλα διαφορετικὰ καὶ οἰκοδομοῦνται ἀπὸ ἀρχές, ἀπὸ σκέψεις, ἀπὸ στοιχεῖα πού ἀνήκουν σὲ δύο ὀλοτέλα διαφορετικὸς κόσμους.

Μπορεῖ στὴν ἀρχὴ του, ὁ σοσιαλισμὸς, ἄς ποῦμε ὁ παλαιοσοσιαλισμὸς τοῦ Σαϊν-Σιμόν, τοῦ Φουριέ, τοῦ Ὁουεν, μπορεῖ ὁ σοσιαλισμὸς αὐτὸς νὰ ξεκινούσε ἀπὸ τὸ χτυποκάρδι τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Γι' αὐτὸ ὅμως καὶ δὲν ἦταν σοσιαλισμὸς, γι' αὐτὸ τὰ συστήματά τους δὲν ἦταν κοινωνικά συστήματα ἀλλὰ ὄνειρα, ἡ ὅπως ῥητῶς ἐχαρακτήρισε ὁ Θωμᾶς Μῶρος τὸ βιβλίον του, «ουτοπία». Γι' αὐτό, ἀπὸ τὸν Μάρξ καὶ τὸν Ἐγκελς μὰ καὶ ἀπὸ ὄλους τοὺς σοσιαλιστὰς ὕστερα, αὐτὸς ὁ σοσιαλισμὸς ἐχαρακτηρίσθηκε σὰν οὔτοπιστικὸς σοσιαλισμὸς, ψευτοσοσιαλισμὸς πού δὲν ἔχει καμμιά θέσι στὸ «σύγχρονον», «ἐξελιγμένον», «ἐπιστημονικὸν» σοσιαλισμὸ, ὅπως οὔτοπιστικὸ καὶ ἐξωεπιστημονικὸ χαρακτι-

(3) Βλ. «Ἀκτίνες» 1949 σελ. 49 ἔκτ.

ρίζεται κάθε οικονομικό σύστημα πού θέλει σοσιαλισμό με πνευματική βάση.

Καί ὁ «ἐπιστημονικός σοσιαλισμός», δηλαδή πρὶν ἀπ' ὅλα, ὁ κομμουνιστικός σοσιαλισμός ἀλλά καί γενικώτερα ὁ σοσιαλισμός τῶν γνωστῶν μεγάλων σοσιαλιστικῶν κομμάτων, εἰδικώτερα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τοῦ γερμανικοῦ, τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ ἰταλικοῦ τύπου, (4) ὁ σοσιαλισμός αὐτός διεκδικεῖ τὸν τίτλο «ἐπιστημονικός», γιατί ἔχει, λέει, σύστημα ἐπιστημονικό, δηλαδή σύστημα βασισιμένο, ἀποκλειστικά καί μόνο στὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης. Καί ἐπιστήμη γιὰ τὸν σοσιαλισμό αὐτὸν, εἶναι ἡ «ἐπιστήμη» τοῦ ὕλισμου. Ἡ «ἐπιστήμη» πού θεωρεῖ τὴν ὕλη σάν τὴν μοναδική καί πραγματικότα καί ἐπομένως τοὺς ὕλικους νόμους σάν τοὺς μοναδικούς νόμους πού διέπουν τὴν οἰκονομία.

Ἄς μὴν ἐπεκταθοῦμε σ' ἐκεῖνα πού ἔχουμε πῆ πολλές φορές. Μαρξισμός θά πῆ ὕλισμός. Μάρξ, Λένιν, Στάλιν, καί ἡ ἡγεσία τοῦ Κ.Κ.Ε. τὸ λένε ἀδιάκοπα: Ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Μαρξισμοῦ εἶναι ὕλιστική. Καί σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο δὲν διαφέρουν οὔτε μιά τριχά καί οἱ ἄλλοι σοσιαλισμοί, οἱ ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὸ Μανιφέστο τοῦ 1848, ὅπως ὁ σοσιαλισμός τῆς Β' Διεθνoῦς, (5)

(4) Τὸ ἀγγλικὸ ἐργατικὸ κόμμα ἔχει ἕναν σοσιαλισμὸ ἀκόμη στὴν ἐξέλιξί του, ρευστὸ στὴ θεωρία του καί με καταφάνηξη τὴν ἀνομοιογένεια οὗτὶ θεμελιώδεις ἀρχές. Γι' αὐτὸ καί ὁ σοσιαλισμὸς αὐτὸς δὲν ἔχει κατασταλάξει ἀκόμα σὲ σύστημα κοσμοθεωρητικὸ, ὄχιμο γιὰ ουστηματικὴ ἐπιστημονικὴ κριτικὴ.

(5) Β' Διεθνoῦς: Διεθνῆς ὄργανωσις πού ἰδρύθη τὸ 1889 σάν συνέχεια τῆς Α' Διεθνoῦς πού εἶχε γίνει τὸ 1864 γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ πρόγραμμα τοῦ «κομμουνιστικοῦ μανιφέστου», ἀλλὰ διελύθη τὸ 1876. Τὸ 1907 ἐσημειώθηκε στὸς κόλπους τῆς τὸ σχίσμα μεταξὺ Γιανίεζ καί τῶν περισσοτέρων Γερμανῶν σοσιαλιστῶν ἀπὸ τὴ μιά μεριά, Λένιν, Ροζας Λουξεμπουργκ κ.λ.π. ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἡ διαφωνία δὲν ἦταν γιὰ τὸν ὕλισμό, ἀλλὰ γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ πολέμου. Μετὸν παγκόσμιον πόλεμον ἡ Β' Διεθνῆς διεσπάρθη καί τὸ 1919 ἰδρύθη πάλιν σάν «Διεθνῆ: τοῦ Ἀμοστερταμ», πὺ μετροπολιτῆ ἀπὸ τὴν «ἐπαναστατικὴ Διεθνῆ» τῆς Μόσχας, μὰ χωρὶς καμμιά βασικὴ κοσμοθεωρητικὴ διαφορά ἀπὸ αὐτήν. Κι' ἡ Β' Διεθνῆς εἶναι τὸ ἴδιον ὕλιστικὸ ὅπως κι' ἡ τρίτη, κι' ἡ λεγομένη «τετάρτη».

κ.λ.π. Καί ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὸ σοσιαλιστικὸ σύστημα εἶναι ἀμείλικτο στὴν προσπάθεια νὰ ἔχη δόμησι ἐπιστημονικὴ με ἀυστηρὴ συνέπεια. Ὅταν λοιπὸν λέει ὅτι, τὸ πᾶν εἶναι ὕλη καί κάθε τι στὴ ζωὴ εἶναι ὕλη, ὅτι οἱ κοινωνικὲς σχέσεις καί οἱ οικονομικὲς σχέσεις εἶναι ὕλικές καί οἱ οικονομικοὶ νόμοι εἶναι ὕλικοι, τότε πέρα γιὰ πέρα βγάζει αὐτὴ τὴ συνέπεια: Δὲν ἔχει μέσα σὲ ἕνα τέτοιο ὕλιστικὸ σύστημα καμμιά θέσι ἕνα αίτημα ἄσχετο με τοὺς ὕλικους νόμους, με τοὺς φυσικοὺς νόμους, πού διέπουν τὴν οἰκονομία, ὅπως εἶναι τὸ αίτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ἕνα σύστημα ὀλότελα μηχανιστικὸ, ὅπως εἶδαμε ὅτι εἶναι ὁ καπιταλισμός. Καί ὅπως στὸν καπιταλισμὸ ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη δὲν ἔχει καμμιά, μὰ καμμιά θέσι, ἀποτελεῖ ἕνα συναισθηματισμὸ ὀλότελα ξένο πρὸς τὴν «ἐπιστημονικὴ» ρύθμισι τῆς οἰκονομίας, με βάσι τὴν ὕλιστικὴ ἀντίληψη τῆς ἐπιστήμης, τὴν ὕλιστικὴ ἐρμηνεία τῆς ὄλης πραγματικότητος, ἔτσι καί στὸν σοσιαλισμὸ. Στὴ σοσιαλιστικὴ οἰκονομία, σάν οἰκονομία ὕλιστικὴ, τὸ αίτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης δὲν ἔχει καμμιά θέσι.

Γιὰ ἐξετάστε, ἀλήθεια, τὴν ἔννοια «δικαιοσύνης». Πῶς μορεῖτε νὰ τὴν συλλάβετε τὴν ἔννοια αὐτὴ με βάσι τὸν ὕλισμό; Τί μᾶζα ὕλικὴ ἔχει ἡ δικαιοσύνη; Ἡ τί βάρος ἔχει; Ἡ ποιὰν ιδιότητα ὕλικὴ μορεῖ νὰ ἔχη; Τί θέσι μορεῖ νᾶχη στὸν κόσμον τῆς ὕλης; Ἡ δικαιοσύνη εἶναι κάτι τὸ πνευματικὸ, ἐπομένως, κατὰ τὴν ὕλιστικὴ σκέψη, κατὰ τὸ οὐτοπιστικὸ, πού μορεῖ βέβαια νὰ βρῆ κάποια θέσι στὸ περιθώριον (πάνω σ' αὐτὸ ἔγινε καί ἡ γνωστὴ διαφωνία τῶν Μπλοσεβίκων καί τῶν Μενσεβίκων τὸ 1904), ὅμως, ὅπως καί νὰ τὸ πάρης, εἶναι κάτι τὸ πρόσθετο.

Ὅπως, λοιπὸν, ὁ καπιταλισμός ἔτσι καί ὁ σοσιαλισμός, σάν δημιουργηματα τῆς ὕλιστικῆς μηχανιστικῆς οἰκονομίας δὲν οἰκοδομεῖται ἐπάνω σὲ αίτήματα πνευματικὰ πού εἶναι ξένα πρὸς τὴν ὕλιστικὴ αὐτὴ δόμησι, ἀλλὰ στοὺς ὕλικους φυσικοὺς νόμους πού διέπουν τὴν οἰκονομία, ἐπομένως καί σὲ μεθόδους βασισιμένες ἐπάνω στοὺς νόμους αὐτούς. Ἡ μόνη διαφορά εἶναι ὅτι,

ἐνῶ στήν καπιταλιστική οἰκονομία θεμέλιο εἶναι τὸ ἐλεύθερο παιχνίδι τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ ζήτησεως, στήν ὕλιστική σοσιαλιστική οἰκονομία ἀντί γιὰ τὴν ἐλευθερία ἔχομε τὴν κρατική ἐπιβολή, ἀντί γιὰ τὴν προσφορὰ καὶ ζήτησι σάν ρυθμιστὴ ἔχομε τὸ κράτος.

Ὁ σοσιαλισμός, λοιπόν,—πρέπει νὰ τὸ ἔχομε πάντα ὑπ' ὄψι μας—δὲν εἶναι ἠθικὸ ἀλλὰ οἰκονομικὸ σύστημα. Πιστεύει πὼς ἡ οἰκονομία δὲν διέπεται ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη δραστηριότητα τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ κράτος. Καὶ κάνει ἓνα σχέδιο (ἢ μᾶλλον μιὰ ποικιλία σχεδίων) γιὰ μιὰ οἰκονομία πού θὰ τὴν ρυθμίζουν ὄχι τὰ ἄτομα-ἐπιχειρηματίες, ἀλλὰ οἱ κρατικοὶ λειτουργοί. Μ' ὅλη τὴν ποικιλία τῶν διαφόρων σοσιαλιστικῶν ἀποχρώσεων, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι δύο: Νὰ πάρη τὸ κράτος τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ νὰ διευθύνῃ αὐτὸ τὴν οἰκονομία. Τὸ κατὰ πόσον τὸ σύστημα αὐτὸ εἶναι σωστὸ ἢ ἐσφαλμένο εἶναι ζήτημα οἰκονομικὸ, ζήτημα κοινωνικὸ, ζήτημα πολιτικὸ, ἀλλὰ ὄχι ζήτημα ἠθικὸ.

Μὰ καὶ κάτι ἄλλο: Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὸ μαρξισμό, πρέπει νὰ ἔξῃ ὑπ' ὄψι του διὰ τὴ μαρξιστικὴ διδασκαλία δὲν εἶναι δεοντολογικὴ ἀλλὰ ὄντολογικὴ. Κυρίως δὲν βασίζεται στὸ τί πρέπει νὰ γίνῃ, ἀλλὰ στὸ τί γίνεται καὶ θὰ γίνεταί με μιὰ φυσικὴ ἀναγκαιότητα, με μιὰ νομοτέλεια ἀναπόδραστη, ὅπως εἶναι σώμα ψηλὰ μόνο του νὰ πέσῃ κάτω στή γῆ. Καὶ στήν καπιταλιστικὴ καὶ στήν σοσιαλιστικὴ οἰκονομία ἡ ἴδια βάσις, ἡ ὕλιστικὴ θεώρησις. Διαφορὰ εἶναι μόνον στὰ συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπὸ τὴν ὕλιστικὴ αὐτὴ θεώρησι.

Καὶ ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη; Ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη στὸ σοσιαλισμὸ εἶναι ἓνα σύνθημα, πού χρησιμεύει γιὰ νὰ συγκινήθουν οἱ μᾶζες. Γιατί, βέβαια, με τὴν μηχανιστικὴ οἰκονομία μόνο δὲν μπορεῖς νὰ συγκινήσεις τίς μᾶζες καὶ νὰ τίς βάλῃς μάλιστα νὰ σκοτωθῶν καὶ νὰ σκοτώσουν. Θὰ ξαναγυρίσωμε ἐδῶ σὲ ὅσα εἶπαμε κ' ἄλλη φορὰ. Ὁ κομμουνισμὸς ἤξαιρε νὰ πά-

ρη τὴν πείνα καὶ τὴν δίψα τῆς δικαιοσύνης καὶ νὰ τὴν κάμῃ ὄπλο του. Αὐτὸ ἰσχύει γενικώτερα γιὰ τὸν σοσιαλισμὸ τῆς ὕλιστικῆς οἰκονομίας. Ὁ σοσιαλισμὸς αὐτός, τώρα τελευταία, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν σημερινὴ πανωλεθρία τοῦ ὕλισμοῦ στὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες, κάνει τὴν παραχώρησι νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ πνευματικὲς ἀξίες, νὰ τοὺς δώσῃ μάλιστα καὶ τὴν προτεραιότητα, νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ τὰ αἰτήματα τῆς δικαιοσύνης. Ὅμως, ὅλα αὐτὰ εἶναι ξένα, εἶναι σάν κάτι πού ἔχει κληθῆ ἐκ τῶν ὑστέρων γιὰ λόγους σκοπιμότητος, σ' ἓνα μηχανισμό πού δὲν ἔχει οἰκοδομηθῆ ἐπάνω σὲ μιὰ τέτοια ἀντίληψι τῶν πνευματικῶν ἀξιών.

Γ'.

Ἄς ἔλθωμε τώρα στὸν Χριστιανισμό, γιὰ νὰ δοῦμε κατὰ πόσον μπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ αὐτὸς ἱκανοποιῆσι εἰς τὸ ζήτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Μιλῶντας γιὰ Χριστιανισμό, μιλοῦμε γιὰ τοὺς Χριστιανούς, δηλαδὴ τοὺς αἰώνιους κατηγορουμένους τῆς στήλης τούτης. Τὸ «κατηγορῶ τοὺς Χριστιανούς» εἶναι ἀγαπημένο μας θέμα. Καὶ δὲν δυσκολευόμαστε νὰ κατηγορήσωμε ἄλλη μιὰ φορὰ τοὺς Χριστιανούς πὼς ἐξέχασαν ὅτι εἶναι φύλακες τῆς δικαιοσύνης, ὅτι πολλὲς φορὲς ξεχάστηκαν εἰς τὸ «ἀνήθον καὶ τὸ κύμινον καὶ τὸ ἡδύοσμον» καὶ ἄφησαν τίς βασικὲς ἐπιταγὲς τῆς δικαιοσύνης. Ἀλλὰ αὐτὸ, τὰ λάθη τῶν Χριστιανῶν σάν ἀνθρώπων εἶναι ἄλλο καὶ ὁ Χριστιανισμὸς σ' ἀνστῆμα (σάν σύστημα ἐκρίναμε καὶ τὸν σοσιαλισμὸ, ὅπως καὶ τὸν καπιταλισμὸ) εἶναι ἄλλο. Καὶ μιὰ ἀπροκατάληπτη μελέτη τοῦ θέματος τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης στὸ Χριστιανισμό δείχνει τὰ ἀκόλουθα:

1. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἓνα σύστημα πνευματικὸ. Ἐπομένως τὸ πνευματικὸ αἷτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης ἔχει τὴν θέσι του στὸν Χριστιανισμό, εἶναι στὸ σπῆτι του, εἶναι, γιὰ νὰ ποῦμε τὴν γνωστὴ ἀγγλικὴ ἔκφρασι at home. Μέσα στὸ Χριστιανισμό ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης εἶναι ἡ κανονικὴ λειτουργία τοῦ ὄργανισμοῦ. Ἐξω ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό

νισμό είναι κάτι ξενικό, πρόσθετο, και πολλές φορές αντιφατικό.

2. Ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη εἶναι ἓνα αἷτημα, πὸν τὸ βλέπεις πέρα γιὰ πέρα σ' ὅλη τὴν χριστιανικὴ θεωρία. Γιὰ τὸν μελετητὴ τῆς Γραφῆς, ἀπὸ τὰ Ἰωβιλαῖα και τοὺς ἀναδασμοὺς πὸν γεμίζουν τὴν Πεντάτευχο ὡς τὴν Καινὴ Διαθήκη, ὡς τὶς μεγάλες μορφές τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη εἶναι ἓνα αἷτημα πὸν λές και εἶναι στὴ σπονδυλικὴ στήλη τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Και πάλι ἡ ἠθικὴ εἶναι μιὰ ἔννοια πὸν ἔχει τὴ θέσι τῆς μέσα στὴν οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐνῶ γιὰ τὸν ὕλισμο τὸ πολὺ-πολὺ εἶναι μιὰ προπαγανδιστικὴ κραυγὴ πὸν δὲν ἔχει καμμιὰ προϋπόθεσι νὰ γίνῃ πάρα πάνω ἀπὸ μιὰ κραυγὴ.

Βέβαια, γιὰ τὴν κριτικὴ ὑπάρχει και ἐδῶ ἔδαφος. Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἰσχυρισθῇ κανεῖς, πὸς και μεγάλες προσωπικότητες τῆς Χριστιανισμῆς δὲν ἔδειξαν ὄση θὰ ἤθελε ἴσως κανεῖς, ἀντίληψι τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων. (Αὐτὸ ὅμως εἶναι δράγε, ἢ μήπως, ἀνάποδα, ἐμεῖς δὲν ἔχομε και δὲν μπορούμε, τόσο αἰῶνες πὸν μᾶς χωρίζουν τώρα να ἔχομε ἀντίληψι τοῦ πὸς ἀντιμετώπισαν ὁ ἄνδρος αὐτοὶ τὰ τέτοια προβλήματα;) Μπορεῖ να κἀνῃ κανεῖς ἀκόμη κριτικὴ γιὰτι σὲ περασμένους αἰῶνες ἓνα σύστημα χριστιανικό, βασισμένο στὴν αὐταπάρησι, ἀντίθετη στὴ βία, ἐνεργοῦσε με ἓνα τρόπον διαλλακτικό, κατευναστικό, κ' ἔκριναν πὸς και δίκαιες διεκδικήσεις ἀκόμα ἔπρεπε νὰ ἔλθουν σὲ δευτέρη μοῖρα μπροστά στὴν ἀνάγκη νὰ διατηρηθοῦν ἀνώτερα ἀγαθὰ, ὅπως ἡ εἰρηνικὴ και ἀγαπημένη συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων. Μπορεῖ ἀκόμα μιὰ τέτοια ἀγάπη γιὰ τὴν εἰρήνη νὰ ὠδήγησε πολλές φορές σὲ μεγάλα σφάλματα (τουλάχιστον ἔτσι τὰ βλέπομε ἐμεῖς με τὰ στοιχεῖα πὸν ἔμειναν τόσοις αἰῶνες τώρα πὸν πέρασαν) σὲ ἀδικίες ἀκόμα. Ὅμως αὐτὸ εἶναι ἄλλο. Και δὲν ἐλαττώνει καθόλου τὴν πραγματικότητα ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς και ἀπὸ τὴν κληρονομία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μιὰ κυρίως ἀπὸ τὴν ἰδικὴ του ἐμφάνισι και πέρα, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν διωγμῶν ὡς τὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου και τὴν ἐποχὴ

τῆς Τουρκοκρατίας εἶχε τὸ αἷτημα τῆς δικαιοσύνης σὰν ἓνα βασικό αἷτημα. Μπορεῖ γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ φαινόταν ξεχασμένο τὸ σύνθημα αὐτὸ. Ὅμως ὁ πιστὸς τὸ εἶχε πάντοτε στὴ διάθεσί του και πάντοτε μπορούσε να τὸ ἐπικαλεσθῇ.

3. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη σὰν ὀλοκλήρωμα τῆς ὅλης ἀγωγῆς πὸν δίνει στὴν ἀνθρώπινη πρῶσσωπικότητα, ἀγωγῆς στηριγμένης στὴ δικαιοσύνη και στὴν αὐταπάρησι. Ἐτσι ὁ Χριστιανισμὸς μπορεῖ νὰ δώση τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πὸν θὰ κἀνουν τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη πραγματικότητα.

Μὲ αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει ὅτι ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη ἔρχεται χωρὶς ἀγῶνα. Εἰς τὸ τέλος ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔχει προορισμὸ νὰ μὴν ἀγωνιζώμαστε, ἀλλὰ νὰ ἀγωνιζώμαστε γιὰ καλοὺς σκοποὺς και νὰ νικοῦμε στὸν ἀγῶνα μας. Και με τὸν Χριστιανισμὸ, λοιπόν, ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη εἶναι θέμα ἀγῶνος, ἀλλὰ ἐνὸς ἀγῶνος πὸν εἶναι μέσα στὴν οὐσία τοῦ χριστιανικοῦ συστήματος και ὄχι κάτι τὸ ξεκάρφωτο, ὅπως στὰ ἄλλα.

Δ'.

Ὅσοι τόμοι και ὄσες βιβλιοθήκες κ' ἂν ἔχουν γραφῆ ἐπάνω στὸ ζωτικώτατο αὐτὸ ζήτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, δὲν μπόρεσε νὰ σκοπισθῇ τούτη ἡ ἀπλούστατη ἀλήθεια πὸν τὴν νοιώθει εὐθύς ἀμέσως και ὁ ἀπλοϊκώτερος ἀνθρώπος ὅταν διαθέτῃ λίγη ἀγνή σκέψι: Ὅταν ξεκινήσης ἀπὸ τὴν ἔλη, ἀπὸ τὴν ὕλικὴ δυναμικότητα, τότε ἓνας μόνο ρυθμιστὴς ὑπάρχει στὶς σχέσεις αὐτές: ἡ ὕλικὴ ὑπεροχὴ. Και μιὰ μόνο δικαιοσύνη: τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, «τὸ τοῦ κρείττονος Ξυμφέρο», ὅπως ἔλεγε τὸ Σωκράτη ὁ Θερασμάχος τὸ μεγάλο ψάρι πὸν τρώγει τὸ μικρὸ και στὶς ἡμέρες μας ὅπως και πρὶν, χιλιάδες χρόνια τώρα. Γιὰ νὰ ἐκτοπισθῇ ἀπὸ ρυθμιστὴς ἡ ὕλικὴ ὑπεροχὴ πρέπει κάποιος ἄλλος ρυθμιστὴς νὰ ἔλθῃ νὰ τὴν ἐκτοπίσῃ. Και αὐτὸς ὁ ρυθμιστὴς θὰ μπορέσῃ νὰ ἔλθῃ, ὅταν στηριχθῇ σὲ μιὰ πνευματικὴ δυναμικότητα τέτοια, πὸν θὰ μπορέσῃ νὰ δαμάσῃ τὴν ὕλικὴ ὑπεροχὴ. Χωρὶς τὴν πνευματικὴ δυναμι-

κότητα, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη θέσι ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη σὰν ρυθμιστὴς στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις. Σὰν τὸ περιστέρι ἐκεῖνο τοῦ κατακλυσμοῦ θὰ γυρίζη κ' αὐτὴ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ θὰ γυρίζη ἄπρακτὴ γιατί δὲν βρῆκε πού νὰ σταθῇ. Τοῦ κακοῦ καὶ οἱ ἐπαναστάσεις, τοῦ κακοῦ καὶ οἱ αἱματοχυσίες καὶ τὰ πλάνα συνθήματα, πού τὰ μεταχειρίζεται τὸ ἔγκλημα γιὰ νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν ἀσυδοσία στὴν καταστροφὴ, νὰ δίνη στὴν ἀδικία ὄλο καὶ ὀξύτερη μορφὴ, καὶ στὴ θέσι τῆς ἀδικίας μὲ τὴν ἀθλία καλύβη νὰ φέρῃ τὴν ἀδικία μὲ τὸν δεσμοφυλάκα καὶ τὶς ἀλυσιδεῖς.

Γι' αὐτὸ τὸ αἷτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης θὰ τὸ καταλάβῃ μόνο ὁ πνευματικὸς ἀνθρώπος καὶ θὰ τὸ κἀνὴ πραγματικότητά μόνο ὁ πνευματικὸς ἀνθρώπος. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἡ ἄρνησις τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν ἦταν ἡ ἄρνησις τοῦ βάρθου γιὰ νὰ γίνῃ πραγματικότης τὸ αἷτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο μένει πάντα ἡ ἀλήθεια ἡ αἰωνία: "Ὅποιος πολεμᾷ τὸν Χριστιανισμό, πολεμᾷ συγχρόνως καὶ κάθε δυνατότητα νὰ δοῦμε ἐπὶ τέλος ἀντὶ γιὰ τούτῃ ἡ ἐκείνη τῆ βία, ρυθμιστὴ τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων τὴν δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀγάπην. Καὶ — ἄς τὸ ξαναθυμίσωμε— τὸν Χριστιανισμό τὸν πολεμᾷ ὄχι μόνον ὁ μανιακὸς ὕλιστὴς πού λακτίζει πρὸς κέντρα, μὰ καὶ ἐκεῖνος πού τὸν ὑπονομεῖ στὴν ψυχὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου μὲ τὴν ἀδιαφορία του, μὲ τὴν μεγαλόπρεπη τάχα εἰρωνία του, ἢ μὲ τὴν «εὐμενῆ οὐδτερότητα» πού τηρεῖ, ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς κἀνὴ τὴν μεγάλῃ μάχῃ γιὰ τὴν πνευματικὴ τόνωσι τοῦ λαοῦ.

Ε'.

Τοῦτο τὸ ἄρθρο εἶναι εἰδικὰ ἀφιερωμένο εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς μας πού πολεμᾷνε στὸ μέτωπο. Γιατὶ ἐκεῖνοι πού πολεμᾷνε τώρα στὸ σκληρὸ τοῦτο πόλεμο, αὐτοὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ζητοῦν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, καὶ αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀξίωσι νὰ εἴμαστε ἑτοίμοι, ὥστε, τοὐλάχιστον, τοῦτος ὁ ἀγῶνας νὰ φέρῃ τὴν καινούργια ἡμέρα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Στὸν ἱερό καὶ σκληρὸ ἀγῶνα τους οἱ ἀ-

γωνιστὰι μας αὐτοὶ ἔχουν καὶ τούτῃ τὴν πρόσθετὴ δοκιμασία. Ὅτι, ἐνῶ μπροστά τους ἔχουν τὸ φοβερὸ ἔγκλημα, ἀπὸ πίσω τους αἰσθάνονται τὶς ἀναθυμιάσεις τῆς σαπίλας. Ἐνῶ ἀπὸ μπροστά τους τοὺς ἔρχονται τὰ βόλια, ἀπὸ πίσω τους, ἀπὸ τὰ μετόπισθεν, ἀπὸ τὶς πόλεις, μὲ τὰ νέα πού γεμίζουν τὶς στήλες τῶν ἐφημερίδων, τοὺς ἔρχονται τὰ συμπτώματα τῆς βαρειᾶς ἀρρώστειας τοῦ κοινωνικοῦ μας ὄργανισμοῦ. Πόσοι ἀγωνιστὰι μας δὲν θὰ παραπονοῦνται ὅταν ζητοῦν στὰ «ἐσωτερικὰ νέα» νὰ δοῦν κάτι πού θὰ τοὺς τονώσῃ καὶ βλέπουν τὶς στήλες τῶν «νέων» αὐτῶν κατάφορες πότε ἀπὸ τοῦτο τὸ σκάνδαλο, πότε ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐλλεινότητα, πότε ἀπὸ τὴν μικρότητα τοῦ πολιτικοῦ μας κόσμου, πότε ἀπὸ τὴν σαπίλα τῶν δῆθεν ἡγετῶν. Ὅταν βλέπουν ὅτι ἐνῶ αὐτοὶ προσφέρουν τὴν ζωὴ τους, οἱ πολιτικοὶ δὲν καταφέρνουν νὰ προσφέρουν ὀλίγων μηνῶν ἔστω ἀνάπαυλα, μιά, τεχνικὴ ἔστω, ὁμόνοια, πού, τίποτε ἄλλο, νὰ μὴν τονώσῃ τὸ ἡθικὸ τῶν συμμοριτῶν, νὰ μὴν δίδῃ ὅπλα στοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος στὸ ἐξωτερικὸ, νὰ μὴν παραλύῃ τὸν ζῆλο τῶν φίλων μας, νὰ μὴν κόβῃ τὰ ἐπιχειρήματα ἐκείνων πού εἰσηγοῦνται κάτι καλὸ γιὰ τὸν τόπο μας.

Σκάνδαλα ἀπ' ἐδῶ, πολιτικὰ παρασκήνια ἀπ' ἐκεῖ, χάος καὶ ἀκαταστασία ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριά, καὶ ὁ στρατιώτης «καθ' ἐκάστην ἀποθνήσκων». Ὁ στρατιώτης, ὁ ἀγωνιστὴς πού ἀγωνίζεται... γιατί ἀγωνίζεται; Γι' αὐτὰ λοιπὸν ἀγωνίζεται, γι' αὐτὲς τὶς ἐλλεινότητες; Μ' αὐτὴ τὴ σαπίλα θὰ χτυπήσωμε τὴν ἀδικία καὶ θὰ κτίσωμε τὸ οἰκοδόμημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης;

Ὅχι! χίλιες φορές ὄχι! Δὲν ἀγωνίζεται ὁ στρατὸς μας γιὰ νὰ διαιωισθῇ ἡ σαπίλα. Ἀγωνίζεται γιὰ νὰ χτυπηθῇ καὶ τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ σαπίλα πού ἐτροφοδότησε τὸ ἔγκλημα. Ἀγωνίζεται γιὰ νὰ εἶναι ἡ νίκη αὐτὴ τῆ φορά πλήρης καὶ ὀλοκληρωμένη. Πρέπει νὰ τὸ ξέρῃ καλὰ αὐτὸ ὁ ἀγωνιστὴς μας στὸ μέτωπο. Ὅταν βλέπῃ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς σαπίλας νὰ μὴν ξαφνιασθεῖται, ὅπως δὲν ξαφνιασθεῖται ὅταν βλέπῃ καὶ τὶς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ πού πολεμᾷ. Τὸ χτύπημα τῆς σαπίλας εἶναι καὶ αὐτὸ περιεχό-

μενο τοῦ ἀγῶνος. Γιατί κι' αὐτὸ ὀδηγεῖ σ' ἓνα σκοπὸ, στὴν ὑγεία, στὴ ζωὴ ἑνὸς ἔθνους ποὺ πρέπει νὰ ζήσῃ.

Καὶ ὅσο γιὰ τὰ μετόπισθεν, ἄς εἶναι ἡσυχος ὁ ἀγωνιστῆς μας. Δὲν ἔχουν μόνο σαπίλα τὰ μετόπισθεν. Ἔχουν καὶ ὑγεία, πολλὴ ὑγεία. Ἡ ὑγεία, βέβαια, σκεπάζεται στὰ μάτια μας ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀρρώστειας. Ἔπρεπε νὰ τὸ περιμένωμε! Τὸ εἶπαμε καὶ τὴν ἄλλη φορὰ: ἔχασαμε ἑκατὸ χρόνια. Ἐκατὸ χρόνια ἀφιερωμένα στὴν ἄρνησι δὲν μένουν χωρὶς τὰ ἀποτελέσματά τους, χωρὶς τὴν νοσηρότητα ποὺ βλέπομε. Καὶ πάλι καλά! Μποροῦσε νὰ εἶναι πολὺ χειρότερα. Καὶ πρέπει νὰ δοξάζωμε τὸν Θεό, πὼς ὁ λαὸς αὐτὸς ἔχει τόσο μεγάλη πνευματικὴ ὑγεία, πὼς στὴ λαϊκὴ ψυχὴ εἶναι τόσο βαθειὰ ριζωμένες οἱ πνευματικὲς ἀξίες, ὥστε οὔτε τῶν ἑκατὸ χρόνων ἀρνητικὴ διαπαιδαγώγησις καὶ ὀλιστικὴ προπαγάνδα καὶ χρεωκοπία τῆς «πνευματικῆς ἡγεσίας» νὰ μὴν μπορέσῃ νὰ φέρῃ ὀλόκληρωτικὴ καταστροφὴ.

Ἄς εἶναι ἡσυχος ὁ ἀγωνιστῆς μας. Ἡ

ἀρρώστεια φωνάζει, ἀλλὰ ἡ ὑγεία δουλεύει. Ἡ ὑγεία ἀγωνίζεται, ἀλλοῦ μὲ τὸ ὄπλο τὸ πολεμικόν, ἀλλοῦ μὲ τὸ ὄπλο τῆς εἰρήνης, πάντως ὁμως μὲ τὸ ἴδιο σύνθημα.

Ὅχι, ὁ ἀγὼν αὐτὸς δὲν διεξάγεται μόνο γιὰ νὰ χτυπηθῇ τὸ ἔγκλημα καὶ νὰ σωθῇ ἡ σαπίλα. Ὁ ἀγὼν γίνεται, ἀκόμη βαθύτερα, γιὰ νὰ φύγῃ τὸ ἔγκλημα μὲ ὄλες του τὶς ἐκφάνσεις.

Καὶ νὰ προβάλλῃ μιὰ καινούργια ζωὴ, ἓνας ὄργανισμὸς ἀναστημένος, ζωντανός, ὅπου τότε, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ τί οικονομικὴ μορφή θὰ δώσωμε στὴν κοινωνικὴ μας ὀργάνωσι, τότε θὰ μπορῇ πράγματι νὰ ἔχωμε τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη ὄχι σὰν σύνθημα γιὰ νὰ ἀλυσσοδένωμε τοὺς λαούς, οὔτε σὰν λόγια ποὺ τὰ ἐμπαίζομε, ἀλλὰ σὰν πραγματικότητα, ἀληθινὴ πραγματικότητα.

Ὅπως πραγματικότης εἶναι καὶ ὁ ἀγὼν μας ὁ σημερινός.

Ὅπως πραγματικότης εἶναι καὶ τὸ τίμιο αἷμα ποὺ χύνεται σήμερα, γιὰ νὰ ἔχωμε ἓνα αἴριο καλύτερο ἀπὸ τὸ σήμερα.

Π. ΜΕΛΙΤΗΣ

Σ Α Λ Π Ι Σ Μ Α

Τί κι' ἂν σὲ τριγυρίζει φωτιᾶς κακιὰ ὄρα,
Τί κι' ἂν οἱ τρομαγμένοι πέφτουν κατὰ γῆς,
Μὲ τὴν ψυχὴ σου στάσου, χτύπα, προχώρα,
Πέραν' ἀπ' τῆς φλόγες μέσα γίνου νικητῆς!

Καὶ γίνου ἐσὺ στῦλος κι' ἄλλοι ν' ἀκουμπήσουν,
Στήριγμα σὲ σένα νὰ βρῆ καθε δειλός,
Τὰ χέρια σου ὀρθία νὰ ξέρουν νὰ κρατήσουν
Τὰ μάτια σου νὰ λάμπουνε γεμάτα φῶς.

ΕΥΦΗΜΙΑ Γ. ΣΩΣΣΙΔΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ

Τό παρόν άρθρον πραγματεύεται σοβαρώτατον θέμα αναγόμενον και εις τήν ιατρικήν επιστήμην και εις τήν κοινωνικήν πολιτικήν. Ἀποτελεῖ μελέτην ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, γραμμένην ἀπό πρόσωπον ἀρμοδιώτατον.

Ζητήματα ἐφαρμογῆς εἶναι, ἐννοεῖται, πολέπλευρα. Προσφέρονται πρὸς συζήτησιν, και ἐναντιολογίαν ἀκόμη, δημοσυγικήν. Ἐπομένως τὸ περιοδικόν μας, ἐνῶ δημοσιεύει μετὰ πολλῆς χαρᾶς τήν μελέτην τοῦ διακεκομμένου γάλλου ἐπιστήμονος, ὁ ὁποῖος ἀπό ἐπευθόνου θέσεως χειρίζεται τὰ ζητήματα τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων ἐν Γαλλίᾳ, εἶναι ἐποχραιόμενον ἐξ ἄλλου νὰ δηλώσῃ διὰ τὴν δημοσίευσιν δὲν ὑποδηλοῖ υἱοθέτησιν ὄλων τῶν ἀπόψεων ἐπὶ τῶν ἐπι μέρους ζητημάτων.

Ἐτι μᾶλλον, ἐπειδὴ τὸ θέμα ἔχει και εις τήν Ἑλλάδα καιρίαν σπουδαιότητα και παρουσιάζει διαφόρους πλευράς, εὐχαρίστως θὰ ἐπιλοξενώμεν συζητησιν ἐν τῷ πλαίσιῳ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Εἶναι πραγματικὰ νὰ θαυμάζῃ κανεὶς τὴν τόλμην τὴν ὅποιαν ἐπιδεικνύουν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων κοινωνικῆς Ιατρικῆς καὶ ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, χωρὶς νὰ ἔχουν προηγουμένως ὀρίσει τί ἐννοοῦν μὲ τὰς λέξεις «προσωπικότης», «κοινωνικός» καὶ «κοινωνικὴ Ιατρικὴ». Δι' ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς, ἡ λέξις «προσωπικότης» ἔχει πολὺ σαφὴ σημασίαν. Ἐὰν ἤμεθα ὄλοι Χριστιανοὶ (καὶ πόσοι ἡμποροῦν νὰ τὸ καυχηθοῦν αὐτό!), κάθει τὶ τὸ ἐγωιστικόν, τὸ ἀτομιστικόν, τὸ κλειστοπὸν ποὺ περιέχεται εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς «προσωπικότητος» θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντισταθμίζεταί ἀπὸ τὴν ἐννοιαν τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία θὰ ἦτο φυσικόν νὰ μᾶς πληροῖ, ἀπὸ τὴν ἐννοιαν τῆς «κοινωνίας τῶν πιστῶν» ἡ ὁποία συνδέει τοὺς Χριστιανούς, ἀπὸ τὸ μυστικόν σῶμα τοῦ Θεοῦ τὸ ὁποῖον πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἔχουν κάμει πραγματικὰ ἰδικόν τῶν. Διὰ τοὺς ὀλίγους Ιατροὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν φθάσει εἰς αὐτὸ τὸ πνευματικόν ἐπίπεδον—καὶ δὲν ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν διὰ συγκαταλεγόμεθα μεταξὺ αὐτῶν—δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορὰ μεταξὺ προσώπου καὶ κοινότητος, ἢ μᾶλλον ἡ κοινότης προσλαμβάνει ὄλας τὰς εὐγενεῖς ἰδιότητας τοῦ προσώπου. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως αὐτὴν ἡ λέξις «κοινωνικός» χάνει τὴν σημασίαν τῆς.

Αὐτὴ ἡ λέξις «κοινωνικός» ἀπαντᾶται ἀ-

ποκλειστικῶς εἰς τὰ στόματα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ πλέον ἀπομεμακρυσμένοι ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν τοῦ κόσμου, ἢ μᾶλλον μόνον εἰς τὰ στόματά των λαμβάνει τὴν πλήρη σημασίαν τὴν ὅποιαν ὄλοι συνηθίζουν νὰ τῆς ἀποδίδουν. Ὅταν τὴν χρησιμοποιοῦν νεωτερίζοντες Χριστιανοί, τῆς προσδίδουν ἕνα νόημα πολὺ διαφορετικόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καταλήγει εἰς βαθεῖας παρεξηγήσεις κατὰ τὰς συζητήσεις εἰς τὰς διαφόρους κοινωνικὰς ὁμάδας.

Ἐὰν καταφύγωμεν εἰς ὀρισμέναν κοσμοθεωρίαν τῶν ἄκρων, θὰ ἴδωμεν ὅτι οἱ ὄροι «προσωπικότης» καὶ «κοινωνικός» λαμβάνουν ἐκεῖ σημασίας ἀκατανοήτους δι' ἕνα Χριστιανόν.

Ὁ Χριστιανὸς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἴδῃ τὸν ἄνθρωπον ἀποκλειστικῶς ὡς συστατικόν κύτταρον μιᾶς κοινωνίας, ἐνὸς ἔθνους, ἐνὸς κόμματος, διότι τὰ συστήματα τὰ ὁποῖα πράττουσιν ὄτω θέτουσ ὡς ἀξίωμα τὴν κατάργησιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερβατικὴν ἡδὲ τὸ αὐτὸ—τὴν θεοποίησιν ἐνὸς ὀρισμένου εἴδους κοινωνίας. Εἶναι ὅμως γεγονός ὅτι αἱ σημεριναὶ ἀντιλήψεις περὶ κοινωνικῆς Ιατρικῆς πηγάζουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον, πάντως ὅμως κατὰ σημαντικόν μέρος, ἀπὸ αὐτὰ τὰ κοινωνικοπολιτικὰ συστήματα, ἀπὸ φιλοσοφίας αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀπαλείψει τὴν ἐννοιαν τοῦ Θεοῦ.

Μήπως λοιπὸν δὲν θὰ πρέπη νὰ ἔχωμεν

χριστιανικήν κοινωνικήν ἱατρικήν; Ὅχι: ἀλλ' ἡ ἱατρική αὐτὴ δὲν θά ἦτο δυνατὴ παρὰ μέσα εἰς μίαν χριστιανικήν κοινωνίαν. Θὰ ἀπετέλει τὴν κανονικὴν, ἀπλὴν καὶ ἀναπόφευκτον ἐξέλιξιν κάθε ἱατρικῆς, ἡ ὁποία θὰ ἀνεπτύσσοτο εἰς ἓν πραγματικῶς καὶ βαθέως θρησκευτικὸν περιβάλλον ἴσως μάλιστα εἰς κάθε χριστιανικὸν περιβάλλον.

Δὲν ὠφελεῖ εἰς τίποτε τὸ νὰ τρέφη καὶ οὐτοπίας, ἢ μᾶλλον νὰ ἀρνήται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν πραγματικότητά. Εἰς τὰς δυτικὰς χώρας μας, μίαν χριστιανικήν ἱατρικήν, ὅπως τὴν ὠρίσαμεν εἶναι ἀδύνατος ἀφοῦ αἱ χώραὶ αὐταὶ ἔχουν κατὰ μέγιστον μέρος «ἀποχριστιανισθῆ» (πνευματικῶς ἂν ὄχι τυπικῶς). Φυσικῶς, εἶναι πάντοτε δυνατὸν εἰς ἓνα Χριστιανὸν ἱατρὸν νὰ προσπαθῆσιν νὰ ἀσκήσῃ χριστιανικήν ἱατρικήν εἰς ἓν «ἀποχριστιανισμένον» περιβάλλον. Ἀλλὰ ἡ ἱατρικὴ προϋποθέτει δύο πλευράς: τὸν ἱατρὸν καὶ τοὺς ἀρρώστους—χωρὶς νὰ λογαριάσωμεν τὸ κράτος. Ἡ «μονομερῆς» χριστιανικὴ ἱατρικὴ πλουτίζει πνευματικῶς ἐκεῖνον ὃ ὁποῖος τὴν ἀσκεῖ, τὸν ἐξυψώνει, τὸν μεγαλώνει, (καὶ ἴσως αὐτὸ εἶναι κάπως ἐπικίνδυνον, ὅταν γίνεται ἀποκλειστικῶς πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς συνειδήσεώς του), ἀλλὰ εἶναι ζήτημα ἂν εἶναι πλήρως ἀποτελεσματικὴ. Εἶναι ἑκατοντάκις καὶ χιλιάκις προτιμότερα ἀπὸ τὴν συμφεροντολογικὴν ἱατρικήν τοῦ ἐγωῦ τοῦ ἱατροῦ. Ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴν κοινωνικὴν ἀπὴξησιν, τὴν ὁποίαν μίαν παρομοίαν χριστιανικὴν ἱατρικήν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἔχη μέσα εἰς μίαν χριστιανικήν κοινωνίαν.

Ἐὰς προσπαθῆσωμεν λοιπὸν νὰ καθορίσωμεν ἐκεῖνον τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ πράξῃ ἡ κοινωνικὴ ἱατρικὴ μέσα εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν, καθὼς καὶ τὰς σχέσεις τῆς μετὰ τὰ πρόσωπα. Ἐὰς ὑποθέσωμεν μάλιστα ὅτι ὁ ἱατρὸς μετὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἀσχοληθῶμεν εἶναι Χριστιανός, καὶ ὅτι ἔχει ὅλας τὰς ἀρετὰς ἐνός καλοῦ Χριστιανοῦ.

Θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ θέσωμεν ἐρωτήματα, νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὰ προβλήματα καὶ νὰ τονίσωμεν τὰ πραγματικὰ γεγονότα, χωρὶς νὰ παρασυρθῶμεν ἀπὸ λέξεις ἢ ἀφηρημένας ἐννοίας, χωρὶς νὰ θελήσωμεν νὰ δώσωμεν λύσιν, διότι—καὶ αὐ-

τὸ θὰ εἶναι ἀσφαλῶς τὸ συμπέρασμά μας—ἀμφιβάλλομεν ἐὰν εἰς τὸν σημερινὸν μας κόσμον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀρίζεται ὡς κοινωνικὴ ἱατρικὴ συμβιβάζεται μετὰ μίαν καλὴν ἱατρικήν—καλὴν ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστημονικῆς καὶ ἀνθρωπίνης.

Θὰ ἀφήσωμεν πρὸς τὸ παρὸν κατὰ μέρος τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἀντίληψιν τῆς ἱατρικῆς, διότι εἰς τὰ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος διὰ τὴν «προσωπικότητα» μετὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ τῆς διδομένης ἡμεῖς. Εἰς τὰς χώρας ποῦ εἶναι ἀκόμη ὀλοκληρωτικαί, παραδέχονται ὅτι ἡ προσωπικότης, καὶ πᾶν ὅ,τι ἰδιωτικὸν καὶ ἀτομικὸν συνεπάγεται αὐτὴ, δὲν ἀντιπροσωπεύει παρὰ μίαν μόνον πλευρὰν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ «ὀμαδική» πλευρά, ἐκεῖνη χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος παίζει τὸν ρόλον τοῦ ὡς πολίτου. Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν χριστιανικήν, ἡ ὁποία δέχεται ὅτι τὸ πρόσωπον εἶναι ὀλοκληρὸς ὁ ἄνθρωπος, τὸ στοιχεῖον τῆς χριστιανικῆς ἢ πνευματικῆς κοινότητος, ὁ δέκτης ἐνός ἀπειροελαχίστου ἢ τεραστίου μέρους τοῦ θεοῦ. Ἀλλῶστε ἡ ἀντίθεσις καταφαίνεται ἤδη ἀπὸ τὸ ὅτι εἰς τὸ πρῶτον σύστημα ἔχομεν νὰ κάμωμεν μετὰ μίαν κοινωνίαν κλειστήν (τὴν πόλιν, τὸ ἐργοστάσιον, τοὺς ὁπαδοὺς ἐνός προκαθωρισμένου σκοποῦ, τὸ ἔθνος—δὲν ἔχει σημασίαν ποῖον ἀπὸ ὅλα), ἐνῶ εἰς τὸ δεύτερον ἔχομεν μίαν «ἀνοικτὴν κοινωνίαν», διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ἐπιτυχὴ ὀρολογίαν τοῦ Μπέρξον εἰς τὰς «Δύο Πηγὰς τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς Θρησκείας» του. Ἀνοικτὴ ἢ κλειστὴ κοινωνία,—εἰς τοῦτο ἔγκειται μέγα μέρος τοῦ προβλήματος, φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Κοινωνικὴ ἱατρικὴ μέσα εἰς μίαν κλειστήν κοινωνίαν ἔχει ἐκ γενετῆς τὸ στίγμα ἐνός ἀνιάτου νοσήματος.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἡ κοινωνικὴ ἱατρικὴ θὰ πρέπη νὰ ἐξετασθῆ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν κλειστὸν κύκλον—ἔστω εἰς τὸν κύκλον τοῦ ἔθνους, δηλαδὴ τὸν εὐρύτερον ἀπὸ ὅλους.

Δεδομένον ὅτι εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πρωτογόνους φυλάς, τὸ ἀτομικὸν ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τὴν διπλὴν ἰδιότητα τοῦ προσώπου καὶ τοῦ τμήματος τῆς

κοινότητας, ἡ ἱατρικὴ θὰ ἐξετάσῃ τὸν ἀνθρώπον ὑπὸ διπλοῦν πρίσμα. Θὰ τὸν ἴδῃ ὡς πρόσωπον καὶ ὡς πολίτην.

Ἡ ἀρχαία ἱατρικὴ ἀντεμετώπιζε μόνον τὸ πρόσωπον (καὶ τοῦ παρεῖχε τὰς ὑπηρεσίας τῆς κατὰ καλὸν ἢ κακὸν τρόπον, ἴσως κατὰ πολὺ κακόν). Ἡ σημερινὴ ἱατρικὴ δὲν ἀσχολεῖται παρὰ μὲ τὸν πολίτην. Τὸ ζήτημα εἶναι ἐὰν ἡμπορῇ νὰ παρασχεθῇ καλὴ ἱατρικὴ ἀρωγὴ εἰς τὸν πολίτην (διότι ἄλλως δὲν τίθεται πρόβλημα). Ἐάν ναι, θὰ πρέπη ἀκόμη νὰ ἴδωμεν ἐὰν μία καλὴ ἱατρικὴ δὲν κινδυνεύῃ νὰ ἀσκηθῇ εἰς βᾶρος τοῦ προσώπου (δὲν λέγομεν «εἰς βᾶρος τῆς προσωπικῆς ἱατρικῆς», διότι τοῦτο θὰ ἔδιδεν ἀμέσως ἓνα ἐπιχειρήμα εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς ἱατρικῆς, οἱ ὅποιοι θὰ ἐνόμιζαν ὅτι ὑπερασπιζόμεθα τὴν παλαιὰν ἀτομιστικὴν ἱατρικὴν).

Διὰ νὰ μελετήσωμεν τὴν κοινωνικὴν ἱατρικὴν, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ φέρωμεν ἓνα παράδειγμα—καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου δύσκολον, διότι εἰς ὄλας τὰς δυτικὰς χώρας ἡ κοινωνικὴ ἱατρικὴ προσέκρουσε πάντοτε εἰς τὰ ἴδια ἐμπόδια καὶ εἶρε τὰς ἴδιαις λύσεις. Πρόκειται, μὲ μίαν λέξιν, διὰ τὴν ἱατρικὴν τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων.

Ἡ μελέτῃ τῆς ἱατρικῆς αὐτῆς γεννᾷ ὠρισμένα προβλήματα, τὰ ὁποῖα σπανίως γίνονται ἀντικείμενον ἐρεύνης. Ἐξ αὐτῶν θὰ διακρίνωμεν τέσσαρα: τὸ ζήτημα τῆς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς δικαιώσεως τῆς ἱατρικῆς τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, τὸ πρόβλημα ἐλέγχου καὶ ἀρμοδιότητος τὸ ὁποῖον ἡ ἱατρικὴ αὐτὴ συνεπάγεται, τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς βᾶσεως μιᾶς τοιαύτης ἱατρικῆς, καὶ τέλος τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς μὲ τὴν οἰκονομικὴν πρόσodon.

Πολυάριθμοι εἶναι οἱ λόγοι εἰς τοὺς ὁποίους ἐστηρίχθη ἡ ἐξέλιξις τῆς κοινωνικῆς ἱατρικῆς. Εἰς ἐξ αὐτῶν εἶναι δίκαιος καὶ ἀρκετὰ παλαιός: ἡ κοινότης πρέπει νὰ ἐπιβαρυνθῇ μὲ τὴν φροντίδα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔπαθαν μίαν ἀσθένειαν ἐνῶ εὕρισκοντο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινότητος. Ὅπως οἱ στρατιῶται, οὕτω καὶ οἱ ἐργάται ἐνός κρατικοῦ ἐργοστασίου πρέπει νὰ ἀποζημιώνωνται διὰ τὰς ἐκ τῆς ἐργασίας ἀσθε-

νεῖας των. Καὶ ἂν πρόκηται περὶ μονίμου ἀναπηρίας; Μέχρι σήμερον δὲν ἔχουν εὐρεθῆ παρὰ δύο λύσεις: ἡ τιμητικὴ διάκρισις (παρασημοφορία), καὶ ἡ χρηματικὴ σύνταξις. Ἐάν ὁ ἀνάπηρος ἀναγνωρίσῃ ὅτι ὑπάρχει ἀναλογία μεταξὺ τῆς ζημίας ποῦ ὑπέστη καὶ τῆς ἀπιζημιώσεως, ἂν δηλαδὴ ἡ «συμφωνία» καταρτισθῇ ἐλευθέρως, τότε τὸ πρόσωπον δὲν ἔχει πάθει τίποτε. Ἄλλ' αὐτὸ συμβαίνει πολὺ σπανίως. Διὰ λόγους οἰκονομικοὺς (μερικοὺς ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἴδωμεν ἀργότερον) ἔγινε πάντοτε δεκτὸν ὅτι ἀρκεῖ νὰ καθορισθοῦν «ποσοστά ἀναπηρίας», πρᾶγμα ποῦ σημαίνει ὅτι μερικοὶ συλλογικοὶ ὀργανισμοὶ ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα νὰ ὑποκαθίστανται ἐξ ὀνόματος τῆς κοινότητος εἰς τὸ ἐνδιαφερόμενον πρόσωπον διὰ νὰ ὀρίσουν τὴν ἀξίαν ἐνός βραχίονος ἢ ἐνός ὀφθαλμοῦ. Ἐν τούτοις ἓνας βραχίων ἢ ἓνας ὀφθαλμὸς εἶναι στοιχεῖα ἀναντικατάστατα διὰ τὸ ἄτομον, στοιχεῖα ὄχι μόνον προσωπικά, ἀλλὰ καὶ συστατικά μιᾶς ἐνότητος (θὰ ἐπανέλθωμεν ἀργότερον ἐπὶ τοῦ τόσο κακῶς ἐκτιμηθέντος αὐτοῦ παράγοντος τῆς ἐνότητος). Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἡ κοινωνικὴ ἱατρικὴ ἀπαρνεῖται τὸ πρόσωπον. Ἡ μᾶλλον, εἰς μίαν περίπτωσην κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ σμῆρον καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ προσώπου θὰ ἠδύνατο νὰ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰ συμφέροντα τῆς κοινότητος, ἡ κοινότης ἐπιβάλλει τὴν θέλησίν τῆς ἀνεκκλήτως. Κανεὶς δὲν συζητεῖ ἐν ὀνόματι τοῦ προσώπου τὰς ἀρχὰς εἰς τὰς ὁποίας στηρίζονται τὰ ποσοστά ἀναπηρίας. Ἐάν δὲν ὑπάρχῃ ἄλλη πρακτικὴ λύσις ἢ ὅποια ἂν μὴ εἶναι καταστρεπτικὴ διὰ τὸ κράτος, ἂς ἀναγνωρίσωμεν τοῦλάχιστον εἰλικρινῶς ὅτι τὸ πρόσωπον καθίσταται θῦμα αὐτῶν τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων.

Ἄλλη αἰτία τῆς ἀναπτύξεως τῆς συλλογικῆς ἱατρικῆς εἶναι αἱ μεγάλαι φυσικαὶ καταστροφαί, τὰ ἀφροδίσια νοσήματα, ὁ ἀλκοολισμὸς, ἡ παιδικὴ θνησιμότης, ἡ φυματίωσις. Ἡ διάδοσις των μειώνει τὴν δημογραφικὴν, οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν δυναμικότητα ἐνός ἔθνους. Κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου μία προληπτικὴ καὶ

θεραπευτική Ιατρική. Θά ἦτο ὅμως ἰσως σκόπιμον νά τονισθοῦν ὠρισμένα παράδοξα, τὰ ὁποῖα ρίπτουν φῶς ἐπὶ τοῦ βασικῶς πολιτικοῦ σκοποῦ ὠρισμένων ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέτρα. Ἀκόμη καὶ τὰ πλέον οὐσιώδη προφυλακτικὰ μέτρα παραμελοῦνται ὅταν προσκροῦσιν εἰς κάποιον ἐπιτακτικώτερον πολιτικόν λόγον (λ.χ. ἐσκεμμένη θυσία τῆς πολιτικῆς τῆς στεγάσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως χάριν ἄλλης, περισσότερον ἐπιφελούς, πολιτικῆς) ἢ εἰς κάποιον ἰσχυρότερον συνασπισμὸν συμφερόντων (λ.χ. τῶν ποτοπαραγωγῶν ἢ τῶν παραγωγῶν τῆς πορνείας). Εἶναι φανερόν ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς νά προχωρήσῃ ἀκόμη περισσότερον καὶ νά παραδεχθῇ ὅτι κἀκε ἀτομικὴ ἀσθένεια ἔχει συλλογικὰς οἰκονομικὰς συνεπείας, καὶ ὅτι ἡ κοινότης θά ἡμποροῦσε νά ἐπιβαρυνθῇ μὲ ὄλας τὰς ἀσθενείας τῶν μελῶν τῆς. Ἡ λύσις ὅμως αὐτῆ θά ἦτο ἀμφίβολος, διότι τὸ πρόβλημα εἶναι ἠθικόν καὶ πρωτίστως προσωπικόν. Αἱ ἱατρικαὶ αὐταὶ φροντίδες (δὲν ὁμιλοῦμεν διὰ τὴν ἱατρικὴν ἀμοιβήν, ἢ ὁποῖα δὲν ἀντιπροσωπεύει παρὰ ἐλάχιστον ποσοστὸν ἐν σχέσει μὲ τὰ φάρμακα, τὰ ἔξοδα νοσοκομειακῆς περιθαλψέως, τὴν πληρωμὴν τῶν ἡμεραργιῶν) πληρώνονται ὑπὸ τὴν μορφήν φόρων ἢ τελῶν τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν. Ἡμεῖς οἱ ἱατροὶ γνωρίζομεν ὅτι μέγιστον ποσοστὸν τῶν ἀσθενειῶν ἢ ἀτυχημάτων ὀφείλεται εἰς τὰ ἴδια τὰ θύματα: ὁ ἀλκοολισμὸς καὶ αἱ συνέπειαι τοῦ, ἡ τοξικομανία, τὰ ἐργατικὰ ἀτυχήματα, τὰ ἀτυχήματα τῆς κυκλοφορίας. Εἶναι ἄραγε λογικόν νά δεσχηθῇ κανεὶς ἀπὸ τὸ πρῶτον τοῦ προσώπου, ὅτι ἡ κοινότης πρέπει νά πληρώσῃ τὸ πταίσμα ἐνὸς ἀτόμου; Δὲν θά ἦτο περισσότερον προσήκουσα ἢ ἀτομικὴ ἐπανόρθωσις; Εἰς αὐτὸ ἀπαντοῦν, ὅτι ἡ ἀτομικὴ ἐπανόρθωσις κατανατᾷ ἀνοησία ὅταν ἡ κοινότης δὲν ἔχη προβλέψει διὰ τὰ κατάλληλα προληπτικὰ καὶ μορφωτικὰ μέτρα, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ συνήθως συμβαῖνον. Ἀφ' ἐτέρου ὑπάρχουν πολλὰ περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας τὸ ἄτομον δὲν ἡμπορεῖ νά πληρώσῃ μόνον τοῦ τὴν νοσηλείαν του. Αἱ περιπτώσεις αὐταὶ εἶναι ἄραγε αἱ περισσότεραι ἢ αἱ ὀλιγώτεραι; Τὸ ἀγνοοῦμεν. Πρέπει ὅμως νά ἐνθυμού-

μεθα τὴν ἕκτασιν τὴν ὁποῖαν ἔλαβαν τὰ ἀφροδίσια νοσήματα εἰς τὸν ἀμερικανικὸν στρατὸν ὅταν οἱ στρατιῶται ἐγνώριζαν ὅτι δὲν θά ὑφίσταντο καμμίαν κύρωσιν καὶ ὅτι θά ἐθεραπεύοντο δωρεὰν μὲ ἐνέσεις πενικιλίνης.

★

Ἐξ ἐπόψεως ἐθνικῆς καὶ ἐξυτηρητέσεως τοῦ συνόλου, ἡ πρακτικὴ ὠφελιμότης τῆς κοινωνικῆς ἱατρικῆς εἶναι ἀναμφισβήτητος. Ἀλλὰ τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον θέλομεν νά θέσωμεν εἶναι, μήπως, ὅταν χρησιμοποιοῦμεν «ἀνθρωπιστικὰ» καὶ «περσονναλιστικὰ» ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα εἶναι ἀσθενῆ, ἀφίνομεν νά μᾶς διαφύγῃ ὁ χαρακτήρ τῆς κοινωνικῆς ἱατρικῆς ὡς ἀποβλεπούσης εἰς τὴν χρησιμότητα καὶ εἰς τὸ σύνολον;

Τὰ ἐν λόγῳ ἐπιχειρήματα θά εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἀσθενέστερα, ὅσον ἡ κοινωνικὴ ἱατρικὴ θά γίνεται μετριωτέρα ἢ χειροτέρα. Ποία εἶναι ἡ ἀξία αὐτῆς τῆς ἱατρικῆς; Ἀποκρούομεν ἐκ τῶν προτέρων κάθε περιγραφὴν μιᾶς κοινωνικῆς ἱατρικῆς ἢ ὁποῖα «θά ἦτο τελεία ἐάν...», ἢ ὁποῖα «θά ἦτο καλὴ ἐάν...», ἢ ὁποῖα θά προϋπέθετεν εἰς τὰς κυβερνήσεις καὶ τοὺς πολιτάς ὑπερόχους ἀρετάς τὰς ὁποίας δὲν ἔχουν. Εἶναι βέβαιον ὅτι εἰς μίαν τελείαν κοινωνίαν, ἡ κοινωνικὴ ἱατρικὴ θά ἦτο ἐξαιρετός. Ἀλλ' ἄς μᾶς δώσουν πρῶτα τὰ μέσα διὰ νά δημιουργήσωμεν μίαν τελείαν κοινωνίαν.

Πρέπει νά λάθωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὴν κοινωνικὴν ἱατρικὴν ὅπως εἶναι καὶ ἐξελίσσεται εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἔχει ἀρχίσει πρὸ πολλοῦ, καὶ τὴν ἔχουν κατευθύνει ἀρκετοὶ ἀνθρωποὶ μὲ πολλὰς ἱκανότητας. Ἐχει λοιπὸν κανεὶς τὸ δικαίωμα νά εἰπῇ ὅτι ἂν δὲν εἶναι διαφορετικὴ ἀπ' ὅ,τι εἶναι, τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν ἡμπορεῖ νά εἶναι διαφορετικὴ ἀπ' ὅ,τι εἶναι.

Ἡ κοινωνικὴ ἱατρικὴ ὑπόκειται εἰς ὠρισμένας δυσχερείας οἰκονομικῆς φύσεως, καὶ εἰς προβλήματα ἀρμοδιότητος τὰ ὁποῖα πρέπει νά καθορισθοῦν ἐπακριβῶς. Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, ὁ προὔπολογισμὸς τῆς, ὅσον μεγάλος καὶ ἂν εἶναι, ἔχει ὠρισμένα ὄρια. Ἐξασφαλίζεται διὰ

τρικάς υπηρεσίας τās παρεχομένες υπό του συνόλου τών Ιατρών, βλέπει ότι σημαντικόν μέρος αυτών κατευθύνεται προς εργασίας έλέγχου, εις βάρος τών καθαρως θεραπευτικων δραστηριοτήτων. "Εν από τα δύο αυτά συμβαίνει: ή ο Ιατρικός Έλεγχος δέν υπάρχει καί έχομεν αναρχίαν, ή υπάρχει καί βλέπει κανείς Ιατρούς να έχουν αποκλεισθή εις βάρος της κοινότητος από μίαν καθαρως Ιατρικήν δρασιν, ή οποία θα ήμπορουσε να είναι ευεργετική.

Τά ζητήματα της ποιότητος και του έλέγχου θέτουν άλλωστε καί άλλα προβλήματα εις τόν τομέα της κοινωνικής Ιατρικής. Δέν ήμπορεί να γίνη αποτελεσματικός Έλεγχος εις κάτι το ποιοτικόν. "Η κοινωνική Ιατρική οδηγείται λοιπόν αυτομάτως εις την αποκλειστικήν αποδοχήν του ποσοτικού. Κρίνει το πρόσωπον, τόν άνθρωπον, την υγείαν του, την λειτουργίαν τών οργάνων του, ακόμη καί του πνευμάτός του με κανόνας ποσοτικούς, από τούς όποιους λείπει κάθε ποιοτικόν κριτήριον-καί δέν ήμπορεί να πράξη διαφορετικά. Π. χ. μία χειρουργική επέμβασις είναι μία ποσοτική μονάς, καί δέν ήμπορεί να υπάρξη διαφορά μεταξύ της έγχειρήσεως που κάμνει ένας καλός χειρουργός με θνησιμότητα 2% καί της έγχειρήσεως ενός άλλου που αφίνει να πεθαίνουν τά 10% τών άρρώστων του. "Ο μηχανισμός της κοινωνικής Ιατρικής δέν ήμπορεί να διακρίνη ποιοτικήν διαφοράν ανάμεσα εις τούς δύο: άρκείται εις μίαν σταθεράν ποσοτικήν εκτίμησιν δύο ποσοτικως ταυτοσημων πράξεων. "Η ποσοτική αυτή εκτίμησις, ή οποία στηρίζεται είτε εις τόν μέσον δρον είτε εις τό χαμηλότερον επίπεδον, καταντᾷ να αποτελλή εμπόδιον εις την πρόοδον, έφ' όσον οι Ιατροί θα έπρεπε να αμείβωνται αναλόγως της αξίας των.

"Εν συνόψει, δεδομένου ότι όλα εις τόν άνθρωπον, εις τό πρόσωπον, είναι ποιοτικής φύσεως καί ή κοινωνική Ιατρική, από φόβον μήπως βυθισθῆ εις την αναρχίαν, αναγκάζεται να παραμένη σταθερως προσηλωμένη εις τό ποσοτικόν κριτήριον, δημιουργείται μεταξύ κοινωνικής Ιατρικής καί προσώπου μία ανυπέρθλητος αντίνομία.

Προτού θέσωμεν όριστικως τό πρόβλημα καί προτείνωμεν μίαν λύσιν ή οποία θα φανῆ ίσως παράδοξος, άλλ' είναι δυνατόν να εφαρμοσθῆ, άπομένει να μελετήσωμεν τό ζήτημα της άρμοδιότητος εις την κοινωνικήν Ιατρικήν, ως καί τό ζήτημα τών σχέσεων της κοινωνικής Ιατρικής με την πρόοδον.

★

"Όταν λέγη κανείς ότι ο λαός, τό κράτος ή τό σύνολον διευθύνουν την κοινωνικήν Ιατρικήν, είτε χρησιμοποιεί ένα ήπιώτατον εύφημισμόν, είτε είναι άνόητος ή κακόπιστος. Ζώμεν εις ένα κόσμον σαφή καί πρακτικόν. Οι άνθρωποι, οι άρρωστοι είναι πλάσματα πραγματικά καί όχι αφαιρέσεις. ("Η άνόητος θεωρία ότι ή ασθένεια είναι μία «αφαίρεσις» καί ότι ως τοιαύτη θα ήδύνατο ίσως να αντιμετωπισθῆ με ένα άφηρημένον σχήμα, όφείλεται ίσως εις άνομολογήτους τάσεις). "Εναντι του πραγματικού ανθρώπου καί άρρώστου, έκείνος που συναντᾷ κανείς δέν είναι ή όλόθη, τό «κράτος, άλλ' οι διοικούντες, οι κρατικοί λειτουργοί.

Ποία είναι τώρα ή άρμοδιότης τών κρατικων λειτουργων τών έπιφορτισμένων με τās κοινωνικάς ασφαλίσεις, με την κοινωνικήν Ιατρικήν; Οι λειτουργοί αυτοί δέν ήμπορουν παρά να ανήκουν εις τρεις κατηγορίας. "Εχομεν κατά πρώτον λόγον τόν κρατικόν λειτουργόν ό όποιος δέν είναι Ιατρός. Είναι άρα γε άνάγκη να έκτιμηθῆ ή αξία τών αποφάσεών του εις τόν τομέα της Ιατρικής; Τό μόνον επί του όποίου ήμπορεί ν' άποφανθῆ έπιτυχως είναι, εάν υπάρχει έθνικόν συμφέρον εις την έπίτευξιν του α ή β Ιατρικού σκοπού. "Όσον περισσότερα έξουσία θα του έχη ανατεθῆ, τόσο θα παραμερίζεται ή ανθρώπινη πλευρά, ή πλευρά του προσώπου, τόσο θα περιορίζεται ή Ιατρική εις τούς συλλογικούς έθνικούς σκοπούς. Δευτέρα κατηγορία είναι ο κρατικός λειτουργός-Ιατρός. "Αλλά είναι γεγονός ότι ένας Ιατρός που προτιμᾷ να γίνη κρατικός λειτουργός είναι συνήθως Ιατρός ό όποιος παραμελεί την άμεσον έπαφήν με τόν άνθρωπον, καί ό όποιος

στερείται πνεύματος πρωτοβουλίας και ελευθερίας. Πρόκειται συνήθως περί Ιατρού ὁ ὅποιος κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἤττον ἀπέτευχε εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του. Ἐξ ἄλλου, ὁ Ιατρός-ὐπάλληλος χάνει ἀναγκαστικῶς πλέον τὴν ἐπαφὴν μὲ τὴν πραγματικὴν, τὴν προσδευτικὴν, τὴν ἐξελισσομένην Ιατρικὴν, καὶ ὅσον καλύτερος ὑπάλληλος γίνεται, τόσοσιν καθίσταται χειρότερος ὡς Ιατρός. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς μεγάλους ἐκείνους Ιατροὺς οἱ ὅποιοι γίνονται σύμβουλοι τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν, αἱ κυβερνήσεις συνηθίζουν, νὰ ἀπευθύνωνται εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ «καλυφθοῦν», διὰ νὰ ἀπεκδυθοῦν πάσης εὐθύνης. Οἱ μεγάλοι Ιατροὶ δέχονται τὰ καθήκοντα αὐτὰ ἔναντι τῶν πλεονεκτημάτων (μεταφραζομένων εἰς ἰσχὴν ἢ χρήματα) μὲ τὰ ὅποια τὸ κράτος ἀμείβει τὰς συμβουλὰς τῶν. Ἡ συνεργασία αὐτὴ κράτους καὶ μεγάλων Ιατρῶν σπανίως προχωρεῖ πέραν αὐτῆς τῆς ἀνταλλαγῆς ὑπηρεσιῶν, διότι οἱ κρατικοὶ λειτουργοὶ διατηροῦν πάντοτε μεγάλην δυσπιστίαν ἔναντι τῶν «ἐμπειρογνομόνων», τῶν ἐλευθέρων αὐτῶν Ιατρῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν οὔτε τὸν καιρὸν οὔτε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιβάλλουν τὰς ἀπόψεις τῶν διὰ μακρῶν καὶ ἀγόνων διαβημάτων καὶ διοικητικῶν πιέσεων.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι, ἐὰν κατευθύνεται ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, ἡ κοινωνικὴ Ιατρικὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ διευθύνεται ἀπὸ πραγματικῶς Ιατροῦς, καταλλήλους τόσοσιν ἀπὸ ἀνθρωπιστικῆς ὅσον καὶ ἀπὸ τεχνικῆς πλευρᾶς.

Μία προφανὴς λύσις θὰ ἦτο ἴσως ἡ ἐξῆς: Οἱ κυβερνητικοὶ ὀργανισμοὶ νὰ μὴ ἀποσκοποῦν εἰς μίαν κατευθυνομένην Ιατρικὴν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀσκήσιν κοινωνικῆς Ιατρικῆς, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς ἐλευθέρας Ιατρικῆς, τῆς προσωπικῆς Ιατρικῆς, διὰ νὰ τὴν ἐμποδίσουν νὰ γίνῃ ἀντικοινωνικὴ, διὰ νὰ τὴν βοηθήσουν καὶ νὰ τὴν παρακινήσουν νὰ γίνῃ κοινωνικὴ. Πρέπει νὰ διαπιστωθῇ ὅτι τὰ συστήματα αὐτὰ ἐλέγχου ἀπεδείχθησαν, ἐκεῖ ὅπου ἐφηρμόσθησαν, πολὺ ἀσθενῆ, πολὺ περιορισμένα, πολὺ ὀλίγον ἀποτελεσματικά, καὶ ὅτι τὰ ἀποκρούουν διαρρήδην

ὅλα τὰ προσδευτικὰ πολιτικὰ συστήματα, ἀκόμη καὶ τὰ σοσιαλιστικά, ἀκόμη καὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια θέτουν τὸ ζήτημα τῆς κοινωνικῆς Ιατρικῆς εἰς ὄλην του τὴν ἔκτασιν. Ἰσως τὸ σύστημα μιᾶς ἐλευθέρας, προσωπικῆς Ιατρικῆς, ἡ ὅποια νὰ προανατολίζεται ἀπὸ τὸ κράτος πρὸς τὴν κοινωνικὴν τῆς πλήρωσιν—πράγμα τὸ ὅποιον παρεμποδίζουν σήμερον ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ στενότης ἀντιλήψεων τοῦ Ιατρικοῦ σώματος—ἴσως τὸ σύστημα αὐτὸ νὰ εἶναι ἐφαρμόσιμον. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι οὐδέποτε ἐφηρμόσθη ἀποτελεσματικῶς προκαλεῖ ὀρισμένας ἀμφιβολίας. Διὰ τοῦ «ἐφηρμόσθη ἀποτελεσματικῶς» ἐννοοῦμεν ὅτι οὐδέποτε εἶδε κανεὶς μέχρι τοῦδε μίαν ἐλευθέραν Ιατρικὴν ἡ ὅποια νὰ εἶναι ταυτοχρόνως προσωπικὴ καὶ κοινωνικὴ χωρὶς κρατικὴν πίεσιν, ἀλλ' ἡ ὅποια νὰ στηρίζεται ἀπλῶς εἰς τὴν βοήθειαν καὶ νὰ ὑφίσταται τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους. Ὑπάρχουν, φαίνεται, πρὸς τοῦτο ἐμπόδια, ἀφελόμενα εἰς τὰ ὄρια τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ κοινου καὶ τῶν Ιατρῶν.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς λοιπὸν ἡ Ιατρικὴ γίνῃ κοινωνικὴ, ἀσκεῖται καὶ κατευθύνεται ὑπὸ τῶν κρατικῶν λειτουργῶν, τόσοσιν ἐπὶ τοῦ ἀτομικοῦ ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ συλλογικοῦ πεδίου.

Βέβαια οἱ κρατικοὶ λειτουργοὶ τὸ ἀρνοῦνται αὐτὸ, καὶ ὑπερασπίζονται τὸν ἑαυτὸν των. Ἐν πρώτοις λέγουσιν ὅτι ἡ ἐργασία των εἶναι καθαρῶς οικονομικῆς φύσεως. Ἀποτελοῦν τὸ ὄργανον τῆς χρηματοδοτήσεως, καὶ τοῦ ἐλέγχου αὐτῆς τῆς χρηματοδοτήσεως. Διὰ τῆς χρηματοδοτήσεως, τῆς ἄρσεως τοῦ ἐμποδίου τὸ ὅποιον θέτει ἡ πείνιαι εἰς τὴν ὑγείαν, καθιστοῦν δυνατὴν τὴν λειτουργίαν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς κοινωνικῆς Ιατρικῆς. Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι παρὰ ὀποκρίσια.

Ἐὰν αἱ δυνατότητες τῆς χρηματοδοτήσεως ἦσαν ἀπεριόριστοι ἢ ἐὰν κατὰ μέγα μέρος ἀνώτεραι τῶν ἀναγκῶν, δὲν θὰ ἐτίθετο πρόβλημα. Ἀλλὰ τοιαύτη περίπτωσις δὲν ὑπάρχει. Τὰ διαθέσιμα κεφάλαια εἶναι περιορισμένα, ἐνῶ αἱ ἀνάγκαι, αἱ ὑγειονομικαὶ ἀπαιτήσεις, εἶναι ἀπεριόριστοι. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν τὰς ἀνάγκας

της έπιστημονικής έρευνας, ή τας αξιώσεις των ψευδοασθενών εις άποζημιώσεις ή Ιατρικάς ύπηρεσίας. Το Ίδιον πρόβλημα τίθεται και εις τό πεδίοη της άτομικής Ιατρικής: εις ένα έλεύθερον πανεπιστήμιον, οί έπιστήμονες κατανέμουν τόν διαθέσιμον προϋπολογισμόν αναλόγως τών δυνατοτήτων και τού ένδιαφέροντος τών έρευνών τας όποιαις έχουν άρμοδιότητα νά κρίνουν από τεχνικής άπόψεως. Αναλόγως τού άτομικού τού προϋπολογισμού, κάθε άτομον άποφασίζει έάν θά άναπαυθής ή έάν θά έργασθής, έάν θά καλέση ή όχι τόν Ιατρόν δι' ένα συνηθισμένο συνάχι.

Οί κρατικοί λειτουργοί της ύγείας, είτε τό άρνούνται είτε όχι, οδηγούνται αυτόμάτως και άναποτρέπτως εις τό ν' άποφασίσουν πώς θά κατανεμηθής τό κεφάλαιον τό όποϊον έχει διατεθής δι' έρευνας, ποία θεραπευτική είναι άνωτέρα τών άλλων (μία μορφή τούτου είναι τά τέλη τά έπιβαλλόμενα επί τών Ιατρικών πράξεων), ποία διαδικασία και ποία φάρμακα πρέπει νά άποκλεισθούη (μία κατά τό μάλλον και ήττον συγκεκαλυμμένη μορφή αούτου τού άποκλεισμού είναι αί διακρίσεις αί όποιαί γίνονται εις τούς προεξοφλητικούς τόκους). Έν μιθ λέξει, κάθε οικονομική διαχείρισις προϋποθέτει Έλεγχον, και ό Έλεγχος δέν ήμπορεί νά στηριχθής παρά εις εκτιμήσεις, εις κρίσεις τεχνικάς, δηλαδή Ιατρικάς.

Ο κρατικός λειτουργός οδηγείται άναποφεύκτως εις τήν κωδικοποίησιν της Ιατρικής. "Ας ήμεθα έπιεικείς, και άς ύποθέσωμεν πρós στιγμήν, ότι αούτη ή κωδικοποίησις προέρχεται από λειτουργούς με Ιδιαιτέραν δξύνουσιαν, με θαυμασίους συμβούλους, και ότι δέν ήμπορεί κανείς νά εύρη τό παραμικρόν σοβαρόν Ιατρικόν σφάλμα ούτε εις τας άποφάσεις τών συμβούλων, ούτε εις τας κυβερνητικάς άπαγορεύσεις (αί όποιαί είναι κατά τό μάλλον και ήττον συγκεκαλυμμένα, διά νά μη θίγεται τό Ιατρικόν σωμα). Έννοείται ότι όλα αούτά κάθε άλλο παρά συμπίπτουν με τήν πραγματικότητα, άλλ' άς δεχθώμεν πρós στιγμήν τήν πλέον εύνοϊκήν περίπτωσιν.

Η κυβέρνησις κωδικοποιεί τήν Ιατρικήν.

Αούτη ή κωδικοποίησις είναι τό άναπόφευκτον έπακολούθημα κάθε κρατικής Ιατρικής, κάθε συλλογικής Ιατρικής ή όποια πρέπει νά παραμένη υπό Έλεγχον. Η στρατιωτική Ιατρική και χειρουργική μάς παρέχει πολλά σχετικά παραδείγματα. Μία Άνωτάτη Διοίκησις δέν ήμπορεί νά περιορισθής εις τήν καθιέρωσιν κυρώσεων κατά τών ένόχων. Πρέπει νά θεσπίση και καλώς θεραπευτικάς μεθόδους. Το κάμνει λοιπόν εις κάθε περίστασιν. Έχομεν ούτω κανόνας τηρητέους κατά τήν έπιλογήν τών τραυματιών, κανόνας ως πρós τήν προτεραιότητα τών έγχειρήσεων, τήν χρήςιν της πενικιλίνης κλπ. Είναι γεγονός ότι τό συλλογικόν συμφέρον δέν έχει εις τας περιπτώσεις αούτας τήν σημασίαν πού θά είχεν ή τήρησις τών άτομικών ήθικών άρχών: άρκεί νά ένθυμίσωμεν τήν έσκεμμένην θυσίαν τών ανιάτων βαρέως τραυματιών, ή εκείνων οί όποιοί δέν έχουν άρκετάς πιθανότητας ίάσεως εις περίοδον μεγάλης έπιθέσεως (μερικοί στρατοί διεκήρυξαν έμφαντικώς τούς κανόνας αούτους, άλλοι τούς διετύπωσαν έμμέσως, και άλλοι δέν παρέσχον τά μέσα εις άνδρας και ύλικόν—τά όποια θά επέτρεπον τήν μη τήρησίν των).

Αφ' ής στιγμής έπιβληθής ή άρχή της τεχνικής κωδικοποιήσεως (και ή άρχή αούτη έπιβάλλεται πάντοτε), πρέπει νά συνταχθής ό κώδιξ. Θά πρόκειται περί κώδικος γενικού (έξαιρέσεις δέν ήμπορούν νά γίνον δεκταί άπροκαλύπτως, λέγεται όμως φυσικά ότι θά είναι άνεκταί...» και διά τήν σύνταξίν του πρέπει νά ληφθής ύπ' όψιν τό μέσον Ιατρικόν επίπεδον, άν όχι τό χαμηλότερον. Έν περιπτώσει πολέμου, άπαγορεύεται ή έποώλωσις τών πληγών διά πρωτογόνων μεθόδων, άν και δι' ώρισμένα άτομα πιθανόν αούτη νά έχη εύνοϊκά άποτελέσματα, και άν και ώρισμένοι χειρουργοί ήμπορούν νά τήν φέρουν εις πέρας χωρίς κίνδυνον. Απο συλλογικής άπόψεως, τό πράγμα είναι όρθόν. Πρέπει όμως και νά άναγνωρισθής ότι παραγνωρίζεται τελείως ή προσωπική σκοπιά τού άρρώστου.

Η κοινωνική Ιατρική είναι μία Ιατρική ή όποια οδηγεί εις τεχνικήν κωδικοποίησιν, και δη κωδικοποίησιν επί τη βάσει

της μετριοτέρας αν όχι κατωτέρας επισημονικής βαθμίδος, διά να ήμπορη κάθε Ιατρός να την τηρή. (Βεβαίως θά ήτο δυνατόν να διηρούντο οι Ιατροί εις κλάσεις, και κάθε κλάσις να είχε τον ιδιόν της τεχνικόν κώδικα, μέχρι των «έκτος κλάσεως» Ιατρών, οι οποίοι θά ήσαν ελεύθεροι να κάμουν ο,τι θέλουν. 'Αλλ' αυτό δέν θά συνεπιθάζετο με την αρχήν της Ισότητος, ή οποία είναι άναπόσπαστος με κάθε «κοινωνιστικήν» επιδίωξις. Και πώς θά κριθή εις ποίαν κλάσιν άνήκει ο κάθε Ιατρός; 'Ασφαλώς επί τή βάσει πολιτικών κριτηρίων, αφού ο διαχωρισμός θά γίνη από τό κράτος).

"Όπως και αν έξη τό πράγμα, ή κωδικοποιήσις, και μάλιστα μία κωδικοποιήσις του είδους αυτού, παρεμποδίζει την Ιατρικήν πρόοδον. Δέν όμιλουμεν εδώ διά τας έφευρέσεις. Μία έφευρέσις δοκιμάζεται πρώτα εις τό εργαστήριον, κατόπιν εις μικράν κλίμακα και κατόπιν εις μίαν μέσην κλίμακα προτου γενικευθί. 'Ακριθώς όμως ή εις μέσην κλίμακα δοκιμή καθίσταται αδύνατος εις τό καθεστώς της κωδικοποιημένης κοινωνικής Ιατρικής. (Συνήθως τό εμπόδιον παρακάμπτεται χάρις εις εξαιρέσεις από τον κανόνα, όφειλομένας εις τό «καπρίτσιον» ενός κρατικού λειτουργού ή εις την πίεσιν ενός Ιατρού ο οποίος έχει Ισχυρά πολιτικά μέσα. 'Αλλά πρόκειται περι παρεκκλίσεως από τό σύστημα, και έπομένως περι έξασθενίσεως του συστήματος). Πράγματι ή εις μέσην κλίμακα δοκιμή όποχρεώνει τρόπον τινά την όλότητα, θέτει εν κινδύνω τας υπάρχούσας κωδικοποιήσεις, δεδομένου δέ οτι πρόκειται περι φανεράς δοκιμής, ή όλότης, ή μάλλον οι γραφειοκρατικοί αντιπρόσωποι της δέν ήμπορούν να την έπιτρέψουν χωρίς με αυτό να της δώσουν έπίσημον χροιάν, χωρίς να θεωρηθούν εν τινι μέτρφ όπεύθουνοι δι' αυτήν. (Τυπικόν παράδειγμα, εις τό όποιον άνεμύχθημεν προσωπικώς εν Γαλλία, άφορᾷ την είσαγωγήν και άναγνώρισιν των μεθόδων της συγχρόνου φυσιοθεραπείας και την κατάργησιν της παθητικής μηχανοθεραπείας. Αί γαλλικαί Κοινωνικαί 'Ασφαλίσεις άναστέλλουν από ρου-

τίαν την έφαρμογήν των μεθόδων αυτών, αν και ή πείρα εκ των άγγλο-σαξωνικών χωρών έχει λύσει κατά μέγα μέρος τό ζήτημα). 'Εάν ή δοκιμή άποτύχη, είναι προφανές οτι είναι όπεύθουνοι. Οι κρατικοί λειτουργοί δέν άγαπούν την ευθύνη, και είναι δύσκολον να τους την έπιθάλη κανείς εις ένα τομέα καθαρώς τεχνικόν, όπου γνωρίζουν οτι είναι κακοί κριταί. 'Εν τούτοις όμως καμμία πρόοδος, δηλαδή καμμία δοκιμή εις μέσην κλίμακα, δέν ήμπορεί να λάθη χώραν υπό καθεστώς κοινωνικοποιημένης Ιατρικής χωρίς την συμμετοχήν των κρατικών λειτουργών.

'Εκείνο τό όποιον μου φαίνεται άκόμη σοβαρώτερον είναι οτι διά της κωδικοποιήσεως της Ιατρικής (την όποιαν είναι όποχρεωμένοι να κάμουν), διά της κωδικοποιήσεως της βάσει των μετριοτέρων τεχνικών δυνατοτήτων (και δέν ήμπορούν να πράξουν κατ' άλλον τρόπον), οι κρατικοί λειτουργοί οι έπιφορτισμένοι με την κοινωνικήν Ιατρικήν άποκτούν μίαν ιδέαν πολύ έσφαλμένην, αλλά την όποιαν όλοι τέλουν να σταθεροποιήσουν εις την συνείδησίν των: την ιδέαν οτι ή Ιατρική είναι ένα έπάγγελμα άπλοον, εύκολον, μέτριον, και εις τελευταίαν ανάλυσιν άρκετά ταπεινόν. Οι κρατικοί λειτουργοί έρχονται εις άποκλειστικήν έπαφήν με τά μετριοτέρα στοιχεία του Ιατρικού έπαγγέλματος, λ.χ. εκείνους οι οποίοι άποβλέπουν εις συνδικαλιστικές θέσεις και οι οποίοι, όταν τας άποκτούν, είναι όποχρεωμένοι να άντανακτούν τας γνώμας και τά συμφέροντα της Ιατρικής ύποστάθμης. 'Αφ' έτέρου, λόγω του λειτουργήματός των, τό όποιον συνίσταται εις τον έλεγchon και την πάταξιν των κακώς κειμένων, βλέπουν παντου παραθάσεις της Ιατρικής τιμής, άποτυχίας, κακάς Ιατρικής ύπηρεσίας, φιλοκέρδειαν των Ιατρών. Δι' αυτούς, τό Ιατρικόν έπάγγελμα είναι όχι μόνον κάτι τό εύκολον, αλλά και συχνά κάτι τό άξιοπεριφρόνητον.

"Όσον άφορᾷ τον έλεγchon, θά είχε κανείς να ειπή πολλά επ' αυτού του θέματος. Στοιχίζει άκριθά, άκίνητοποιεί πολλούς Ιατρούς, και ίδίως υπό δημοκρατικών

καθεστώς είναι ένας άπλους τύπος. Είναι αδύνατον να διεξαχθῆ κατά τὸν ὀρθὸν τρόπον, διὰ τοῦτο δὲ ἡ κοινωνικὴ Ιατρικὴ εἰς τὰς δημοκρατικὰς χώρας καταλήγει πάντοτε εἰς ἀποτυχίαν. Ἡ ἀποτυχία τῆς εἶναι διπλῆ, διότι τὸ Ιατρικὸν ἐπίπεδον καταπίπτει, οἱ δὲ ἀσθενεῖς ἐξυπηρετοῦνται ὀλιγώτερον. Ἡ κοινωνικὴ Ιατρικὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ ἀποτελεσματικῶς παρὰ εἰς τὰ ὀλοκληρωτικὰ καὶ ἀστυνομικὰ (δικτατορικὰ) καθεστῶτα. Εἰς ἕνα τοιοῦτον δικτατορικὸν καθεστῶς ὑφίσταται ἰσως δυνατότης μιᾶς κοινωνικῆς Ιατρικῆς, ἡ ὁποία θὰ εἶναι καλὴ Ιατρικὴ καὶ θὰ διατηρῆται εἰς ὕψηλόν ἐπίπεδον. Εἶναι δύσκολον τότε νὰ καθορισθοῦν αἱ σχέσεις τῆς μετὰ τὸ πρόσωπον, ἀφοῦ ἡ λέξις «πρόσωπον» ἔχει εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν μίαν ἀρκετὰ εἰδικὴν καὶ περιορισμένην ἔννοιαν. (Γνωρίζομεν τὴν περίπτωσιν τοῦ χειρουργοῦ, πρῶν διευθυντοῦ κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων, ὁ ὁποῖος εἰς μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς χώρας κατεδικάσθη εἰς 4 ἔτη καταναγκαστικῶν ἔργων ἐπειδὴ τοῦ συνέθεσαν μερικὰ σηπτικὰ μετεγχειρητικὰ ἀτυχήματα). Ἰσως, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ λογικὴν συνοχὴν καὶ ἀποτελεσματικότητα, ἡ κοινωνικὴ Ιατρικὴ θὰ ἀναγκασθῆ νὰ καταλήξῃ ἐκεῖ, ἐγκαταλείπουσα τοὺς συμβιβασμοὺς καὶ τὰ ἡμίμετρα.

★

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν, κατὰ τὴν γνώμην μας, μίαν πολὺ ἐκτενῆ ἢ καὶ πολὺ περιληπτικὴν εἰκόνα τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς Ιατρικῆς. Εἴτε ἐξελιχθῆ πρὸς τὸν ὀλοκληρωτικὸν, εἴτε βυθισθῆ εἰς μεγαλύτερον ἀκόμη χάος, κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀνακόψῃ τὸν δρόμον τῆς. Ἄλλως τε τὰ πολιτικὰ σηπτικὰ τὰ ὁποῖα διαθέτει ἀποκλείουν κάθε αὐταπάτην ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτό. Δὲν γεννᾶται κανὲν ζήτημα μεταρρυθμισεῶς τῆς.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐγκαταλειφθῆ κάθε ἔλπις κάποιας γονίμου δράσεως. Δὲν τὸ πιστεύομεν, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἡ δρᾶσις ἡ ὁποία θὰ ἐζητεῖτο ἀπὸ τοὺς Ιατροὺς θὰ ἐποποθετεῖτο ἐπὶ τοῦ καθαρῶς ἐπιστη-

μονικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου, ἀγνοοῦσα τελείως τὰς πολιτικὰς, διοικητικὰς καὶ ἐκπαιδευτικὰς δραστηριότητας.

Ἄν ἡ κοινωνικὴ Ιατρικὴ εἶναι τόσοσὺν κακῆ, τόσοσὺν ἐχθρικῆ πρὸς τὸ πρόσωπον, τοῦτο ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὸ ὅτι στηρίζεται εἰς ἐσφαλμένην ἀντίληψιν τῆς Ιατρικῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου (τῆς φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου-δὲν ἔνοοομεν ἐδῶ τὸν πνευματικὸν ἀνθρώπον), μίαν ἀντίληψιν «ξεπερασμένην» ἡ ὁποία χρονολογεῖται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20ου, μίαν ἀντίληψιν τόσοσὺν «ξεπερασμένην» ἐν σχέσει μετὰ τὴν σύγχρονον Ιατρικὴν δόσιν ἀναχρονιστικὴ εἶναι καὶ ἡ κλασικὴ φυσικὴ ἐν σχέσει μετὰ τὴν φυσικὴν τῶν *quanta* (ἡ σύγκρισις αὐτὴ γίνεται ἐπιτηδῆς, διότι ἡ ἔννοια τῶν *quanta* εἰσαγάγει τὴν ἰδέαν μιᾶς ἀδιαιρέτου ἀτομικῆς ἐνότητος). Ἄκριβῶς ὅπως ὁ κοινὸς ἀνθρώπος ἐξασκοῦθεῖ νὰ ἀγνοῇ τὴν φυσικὴν τῶν *quanta* καὶ ὁμοίως τοῦτο δὲν τὸν ἐμποδίζει εἰς τὰς καθημερινὰς του ἀσχολίας, ἀκριβῶς ὅπως αὐτὴ ἡ νέα φυσικὴ εἶναι ἀρκετὰ δυσκολονόητος ὅταν συζητῆται εἰς ὀρισμένους κύκλους, οὕτω καὶ ἡ πλειονότης τῶν Ιατρῶν (βοηθούτων εἰς τοῦτο τῶν κρατικῶν λειτουργῶν) ἀγνοοῦν τὴν ὑπαρξίν μιᾶς Ιατρικῆς. Ἡ παλαιὰ Ιατρικὴ ἠμπορεῖ νὰ σχηματοποιηθῆ, νὰ κωδικοποιηθῆ (αὐτὸ εἶχε γίνῃ πράγματι τὸν 17ον αἰῶνα). Εἶναι Ιατρικὴ ποσοτικὴ, καρτεσιανὴ, ὀλιστικὴ, καὶ οὐδεμίαν παρουσιάζει βασικὴν ἀντινομίαν πρὸς ἕν σύστημα κρατικῆς Ιατρικῆς τὸ ὁποῖον στηρίζεται εἰς τὸν ὀλισμὸν, τὸν καρτεσιανισμὸν (ἴδε τὰς λεγομένας φυσιολογικὰς σελίδας του «Περὶ Μεθόδου»), τὰ ποσοτικὰ μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ τὸν ποσοτικὸν ἔλεγχον.

Ἄλλά, ἀκριβῶς ὅπως οἱ νόμοι τῆς κλασικῆς αἰτιοκρατίας παύουν νὰ ἐπαρκοῦν, νὰ ἐφαρμόζονται μετὰ εὐκαμψίαν καὶ ἀκρίθειαν εἰς τὰ φαινόμενα τοῦ μικροκόσμου, οὕτω καὶ οἱ νόμοι οἱ συνδεόμενοι ὀργανικῶς μετὰ τὴν λειτουργίαν μιᾶς κρατικῆς Ιατρικῆς, μιᾶς Ιατρικῆς συλλογικῆς καὶ ἀναγκαίως ἀντιπροσωπευτικῆς, θὰ ἀπετέλουν μίαν περιφρόνησιν τῆς κοινῆς λογικῆς, μίαν τερατωδίαν, ἐὰν ἤθελε κανεὶς νὰ τοὺς

έφαρμόση επί του πραγματικού αντικειμένου της συγχρόνου Ιατρικής, αντικειμένου το όποιον άγνοούν οι περισσότεροι τών Ιατρών.

Θά ήρκει, κατά την γνώμην μου, με την βοήθειαν μιάς άπλης και κατανοητής συνθετικής έργασίας, να καταστή σαφές εις όλους, άπλους άρρώστους και Ιατρούς, εις ποιον σημειον εύρισκόμεθα σήμεραν ώς προς την γνώσιν του ανθρώπου και τών άσθeneιών του, διά να καταστή προφανές ότι ή Ιατρική δέν ήμπορεί να είναι παρά προσωπική Ιατρική, ότι θά ήτο γελοιον να θελήση κανείς να κωδικοποιήση την άσκησίν της επί τη βάσει γενικών κανόνων, να την σχηματοποιήση με διατάγματα, και να επιβλέπη την συμμόρφωσίν της προς αυτά τά διατάγματα. Καί δεδομένου ότι ή κοινωνική Ιατρική δέν ήμπορεί να ύπάρξη χωρίς κώδικας, διατάγματα, κανονισμούς, έλέγχους, άπλοποιήσεις εις συλλογικήν κλίμακα, θά έπρεπε να εύρεθι κάτι άλλο, και να διαλυθι έν πάση περιπτώσει τό καταπιεστικόν και άπάνθρωπον οικοδόμημα της σημερινής γραφειοκρατικής Ιατρικής, ή όποια ζή και στηρίζεται εις μίαν «ξεπερασμένην» αντίληψιν της Ιατρικής έπιστήμης. Ίσως θά ήμπορούσε τότε να γεννηθι μία νέα κοινωνική Ιατρική, ή όποια να μη είναι έχθρική προς την ανθρωπίνη προσωπικότητα.

Άλλά θά ειπη τις, ποια είναι αυτή ή νέα Ιατρική; Πρέπει μήπως να την εφεύρωμεν ήμείς; Πότε θά ίδη τό φώς της ήμέρας; Η άπάντησις είναι πολύ άπλη. Η Ιατρική αυτή ύπάρχει, και είναι εκείνη την όποιαν γνωρίζουν όλοι όσοι απέβαλον τό πρωτόγονον, εύκόλως Ικανοποιούμενον ύπερφιάλον πνεύμα τών πρό είκοσι ή τριάντα έτών διδασκάλων μας. Είναι ή Ιατρική, ή όποια άναγνωρίζει επί τέλους τόν σύνδεσμον φυσικού και ψυχικού παράγοντος (ψυχο-σωματική Ιατρική). Έκείνη ή όποια παραδέχεται ότι τό έδαφος επί του όποίου βλαστάνει ό σπόρος έχει την αυτήν περίπου σημασίαν με τόν βλαστόν... και ότι ή λέξις «έδαφος», όπως και ή λέξις «πρόσωπον», δέν ήμπορεί παρά να κρύβη μέγα μέρος της άγνοίας μας. Η φυσιολο-

γία παραδέχεται ότι ένα ζωντανόν πλάσμα άποτελει μίαν καθ' όλα άδιαίρετον ένότητα, ότι κάθε διαχωρισμός τό παρουσιάζει ήλλοιωμένον, παραμορφωμένον, και ότι τά τελείστα τών άποτελεσμάτων τά όποια μās παρέχει τότε ή αναλυτική (καρτεσιανή) μέθοδος δέν ήμπορούν να γίνουν δεκτά παρά με την μεγαλυτέραν έπιφυλακτικότητα. Είναι ή Ιατρική ή όποια παραδέχεται ότι τό άνώτερον τών ζωντανών πλασμάτων είναι μία ένότης τόσον άδιαίρετος και τόσον άκαθόριστος όσον και τό ήλεκτρόνιον ή τά *quanta* του φωτός. Έκείνη ή όποια άναγνωρίζει ότι εις την Ιατρικήν μόνον οι νόμοι της στατιστικής έχουν κάποιαν αξίαν (άλλά πόσοι είναι οι Ιατροί οι όποιοι κατανοούν τί είναι ένας στατιστικός νόμος;) Είναι ή έπιστήμη ή όποια άναγνωρίζει την αδυναμίαν μας να άσκήσωμεν «διευθυνομένην θεραπευτικήν» επί ένός οργανισμού του όποίου τό νευρικόν σύστημα και τό σύστημα τών έσω έκκρίσεων είναι πολύ περίπλοκα και μυστηριώδη. Καί άν ό Ιατρός άναγνωρίση τας δυσχερίας τών όποιας παρουσιάζει ό χειρισμός τών όργάνων του άσθενους του, πώς θά ήμπορούσε να δικαιολογηθι μία διευθυνομένη Ιατρική;

Η σύγχρονος αυτή Ιατρική είναι μία Ιατρική μετριόφρων, ή όποια δέν έχει καμμίαν σχέση με τας ύπερφιάλους «έπιστημονικάς» και ύλιστικάς θεωρίας, αι όποιαι έξακολουθούν να διδάσκωνται έπισήμως εις τά περισσότερα κρατικά Πανεπιστήμια, όπου τολμούν ακόμη να διακηρύττουν τόν θρίαμβον του μηχανισμού και του ύλισμοϋ, χωρίς να ήμπορούν να τούς άποδείξουν με καλής πίστεως μέσα.

Η Ιατρική αυτή δέν ύπάρχει ανάγκη να άνακαλυφθι. Έάν παραμένη άγνωστος, τούτο όφείλεται εις τούς ανιδέους εκείνους Ιατρούς οι όποιοι λόγω της όκηρίας των προτιμούν να μένουν καθυστερημένοι (πράγμα που δέν τούς έμποδίζει να θησαυρίζουν). Όφείλεται επίσης εις τό ότι την παραμερίζουν έσκεμμένως οι δογματικοί θεματοφύλακες ώρισμένων αντιπνευματικών φιλοσοφικών ροπών. Όφείλεται τέλος εις τό ότι άγνοείται από τό έπίσημον κρά-

τος, ίσως διότι θά του ήτο μεγάλη ένόχλησις ή άσκησις της.

Ή Ιατρική αυτή είναι και δέν ήμπορεί παρά νά είναι «προσωπική». Ήάν κατορθώση νά γίνη τόσοσ γνωστή εις όλους όσον είναι σήμερα αι άρχαι της διασπάσεως του άτομου, θά παύση νά ύφίσταται μία μεγάλη σύγχυσις—ή σύγχυσις εκείνη την όποιαν ύποθάλλπει τό κράτος όταν Ισχυρίζεται ότι δέν ύπάρχει αντίφασις μεταξύ κοινωνικής Ιατρικής και προσώπου. Θά ίδωμεν τότε την συλλογικήν Ιατρικήν περιοριζομένην εις τους καθαρώς κοινωνικούς ή έθνικούς της σκοπούς. Θά την ίδωμεν νά άποκαλύπτεται εκείνο τό όποιον πράγματι είναι—δηλαδή κάτι τό άναγκαίως

ξένον πρός την άνθρωπίνην προσωπικότητα. Θά ζήση βέβαια, θά είναι άναμφιβόλως χρήσιμος, άπαραίτητος ίσως διά την διαιώνισιν του είδους και των λαών. Άλλά δέν θά ήμπορέση πλέον νά Ισχυρισθί ότι άσχολεΐται με τά πρόσωπα. Και ίσως τότε παραστώμεν εις την ανάπτυξιν μιās πραγματικής προσωπικής Ιατρικής, έλευθέρας από την βαθμιαίαν άσφυξίαν εις την όποιαν την καταδικάζει σήμερα η κοινωνική Ιατρική. "Εν μόνον καθήκον μας έπιβάλλεται πρός τουτο: νά έργασθώμεν διά νά ρίψωμεν φώς έπί της φύσεως του ανθρώπου και έπί της φυσιολογίας του από καθαρώς έπιστημονικής Ιατρικής άπόψεως.

Dr ARMAND VINCENT

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

XVI

Στης φωνής Σου τό χειρουβικό άκουσμα,
άμετανόητος Φαρισαίος σκύβω
και χτυπάω τό στήθος.

Καλόκαρδα δέξου, Κύριε,
την προσευχή του άνάξιου δούλου Σου
κι' ευδόκησε
τό στοργικό Σου νά θέσης χέρι
στην άμαρτωλή κορφή μου.

Φλέγει και κείει τά στέρνα μου, Κύριε,
της άνομίας τό πάθος.

Του άγαθου βλέμματός Σου τη ζείδωρη λάμψη,
δέξου νά ρίξης
στά σκοτεινά φαράγγια της ψυχής και του νοῦ
και άπλωσε,
τη ματωμένη, από του μαρτυρίου τό δρᾶμα, παλάμη,
κοινωνός νά γίνω της άχραντης θυσίας Σου
και ν' άξιωθῶ
της τρισόλθιας κλίμακας τό φωτεινό σκαλί
λυτρωτικά νά πατήσω.

ΝΙΚΟΣ ΤΟΥΤΟΥΝΤΖΑΚΗΣ

ΒΟΡΙΣ ΧΑΡΚΩΦ (*)

Ὁ Βόρις Χαρκώφ ἐπεριπατοῦσε εἰς τοὺς δρόμους τῆς Ν. Ἰόρκης. Πρὸ ἑνὸς μηνὸς εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν ὡς μετανάστης, μὲ μεγάλας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον. Ὁ πατέρας του εἶχε λάβει ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ ξυμπνημα τῶν Ρωσσοικῶν μαζῶν καὶ εἰς τὰς μεγάλας ἐξελίξεις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχηγίας τοῦ Λένιν καὶ τοῦ Στάλιν. Ὁ Βόρις εἶχεν ἰδεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ὅταν ἡ γῶρα του καταλατεῖτο ἀπὸ ἕνα ἀνηλεῆ κατακτητὴν, τὰς ταιλαιωρίας καὶ τὰς θυσίας πολλῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ εἶχεν ἐπίσης ἰδῆ καὶ μίαν μεγάλην ἀφοσίωσιν εἰς κάποιαν νέαν τάξιν πραγμάτων. Εἶχεν ὑπηρετήσει ὡς στρατιώτης κατὰ τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἦτο εὐαίσθητος ἀνθρώπος καὶ ἤθελε νὰ λησμονήσῃ πολλὰ γεγονότα τῆς περιόδου ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶχε τόσον ὀλίγην ἀξίαν.

Εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν Ἀμερικὴν κατόπιν ἐπιμόνου παρακλήσεως τοῦ θείου του, ἑνὸς ἐξέχοντος Ρωσσο-ἀμερικανοῦ τῆς Νέας Ἰόρκης, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν ἔξυπνον αὐτὸν νέον διὰ τὰς ἐμπορικὰς του ὑποθέσεις, τῶν ὁποίων τὴν φύσιν δὲν ἐγνώριζεν ὁ Βόρις. Ὁ θεῖος του αὐτὸς ἐγνώριζε πολλὰ σημαίνοντα πρόσωπα εἰς τὴν Μόσχαν καὶ εἶχεν ἐπιτύχει νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἀνεψιὸν του ἀδεια ἀναχωρήσεως μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ὁ πατέρας τοῦ Βόριδος εἶχε σκοτωθῆ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Λένινγκραδ, καὶ ἡ μητέρα του εἶχεν ἀποθάνει ὅταν ὁ Βόρις ἦτο πολὺ μικρός. Ὁ θεῖος του δὲν εἶχε παιδιὰ καὶ ἤθελε νὰ τὸν πάρη εἰς τὴν ἐργασίαν του διὰ νὰ ἠμπορέσῃ ἴσως αὐτὸς κατόπιν νὰ τὸν διαδεχθῇ.

Ὀλίγον διάστημα μετὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Βόριδος μὲ τὸν θεῖον του, διεξήχθη με-

ταξὺ τῶν μιὰ ζωηρὰ συζήτησις διὰ κάποιαν διαφημιστικὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ὁ θεῖος ἤθελε ν' ἀναθέσῃ εἰς τὸν ἀνεψιὸν του. Ὁ Βόρις ἦτο φανατικὸς κομμουνιστὴς ἐν τούτοις ἢ ἔμφυτος ιδέα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ εἶχε τόσον πολὺ ἀναπτύχθῃ εἰς τὴν ψυχὴν του, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ πράγματα τὰ ὁποῖα ἐγνώριζε ἐκ τῶν προτέρων ὡς μὴ ἀληθῆ, ὅπως γίνεται συνήθως —καθὼς τοῦ εἶχαν εἰπεῖ—εἰς τὰς καπιταλιστικὰς χώρας. Ὁ Βόρις καὶ ὁ θεῖος του ἦσαν καὶ οἱ δύο ὑπερήφανοι καὶ ἰσχυρογνώμονες ἄνθρωποι, μὴ δεχόμενοι καμίαν ὑποχώρησιν εἰς τὰς πεποιθήσεις των, καὶ ἐπομένως ἡ σύγκρουσις των ἦτο ἀναπόφευκτος.

«Πήναινε λοιπόν, νὰ ἰδῆς πὼς βγαίνει τὸ ψωμί, τοῦ εἶπε ὁ θεῖος του. «Ἄμα πεινάσης, ξαναγυρίζεις, καὶ τότε μοῦ φαίνεται θὰ ἔχῃς διαφορετικὴ γνώμη γιὰ τὴ ζωή».

«Σκοπεῖω νὰ ἐργασθῶ διὰ νὰ ἐπιτύχω στὴ ζωὴ μου. Καὶ δὲν λογαριάζω νὰ γυρίσω πίσω», εἶπε ὁ Βόρις.

Ἐφυγε χωρὶς οἷε διὰ χειραψίας νὰ χαιρετήσῃ τὸν θεῖον του, ἀλλὰ τοῦ εἶπε τὸ «ἔχε γεια» μὲ τὸ κεφάλι ὑψηλὰ καὶ μὲ προκλητικὸν ὕφος.

Δὲν ἀμφέβαλλε ὅτι θὰ ἠμποροῦσε νὰ ζήσῃ μόνος του. Ἦτο μάλιστα ὑπερήφανος ἐπειδὴ θὰ τοῦ εἶδιδετο ἡ εὐκαιρία νὰ δείξῃ πὼς ἕνας ἀξίος υἱὸς τῆς νέας Ρωσσίας ἠμπορεῖ νὰ σταδιοδρομήσῃ εἰς τὸν Νέον Κόσμον.

Εἶχε πολὺ καλὴν μόρφωσιν. Εἶχε σπουδάσει ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λένινγκραδ, ὅπου ἐθεωρεῖτο ὡς ἕνας εὐφυῆς φοιτητὴς καὶ εἶχε καλοὺς βαθμοὺς εἰς τὴν μηχανικὴν καὶ κοινωνικὴν οἰκονομίαν. Ὁμιλοῦσε τὰ Ἀγγλικά πολὺ καλὰ καὶ ἐγνώριζε ὀλίγα Γαλλικά καὶ Γερμανικά, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε καθόλου τὰς κλασσικὰς γλώσσας, τὰς ὁποίας ἐνόμιζε σχεδὸν ἀχρηστὰς εἰς ἕνα νέον κόσμον. Ἦτο καλὸς τραγουδιστὴς καὶ ἔπαιζε βιολὶ μὲ με-

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ καθηγητοῦ Gustav Strömberg «The Searchers». Οἱ Ἐκδοταὶ (David McKay Co, Philadelphia).

γάλην τέχνην και αίσθημα. "Όταν έθεώρει την εργασία με την όποιαν ήσχολείτο ώς άνταξίαν των προσπαθειών του, ειργάζετο με ζήλον έξαιρετικόν. "Ήτο ένας τύπος άνθρώπου ένδοστρεφούς, ό όποιος έξήτει να εύρη τό νόημα τής ζωής και ό όποιος θά έπεθύμει μάλλον να όμιλή περι τής σπουδαιότητος των έπιστημονικών γεγονότων, παρά περι τής μεθόδου τής έφαρμογής των πρός τό καλόν των συμπατριωτών του. Είχε μέσα του τά στοιχεία ένός φιλοσόφου, αλλά θά διεμαρτύρετο με όργην εάν κανείς του έκαμε άπλουν έστω ύπαινιγμόν ότι τόν έθεώρει ώς άνήκοντα εις την ομάδα των άχρήστων ή ρεαλιστών, ανθρώπων αυτών. "Ήτο φανερόν ότι μέσα του έλειτούργει ή συνείδησις, άλλ' εάν κανείς του τό έλεγε, θά διεκήρυττε με ζωηρότητα, ότι ή συνείδησις είναι μία εφεύρεσις των παπάδων και των ταυφλικάδων διά να έξασφαλίζουν την ύποταγήν του προλεταριάτου.

Συνήθως ό Βόρις έφαινετο εύτυχής, και ποτέ δέν έπαιρνε την ζωήν υπό σοβαράν έποψιν άν και κάποτε είχε στιγμάς μελαγχολίας. "Ίσως να ήταν ή καλλιτεχνική και φιλοσοφική του φύσις, ή όποία έπεκράτει κατά τάς στιγμάς εκείνας, κατά τάς όποιάς ησθάνετο μεγάλην άπαισιοδοξίαν και πικρίαν.

Αυτήν την φοράν ήτο ιδιαιτέρως άπογοητευμένος, έπειδή τά χρήματά του είχαν σχεδόν έξαντληθής και έγνώριζε ότι εάν δέν έπλήρωνε τό νοίκι του την έπομένην ή σπιτονοικοκυρά του θά τόν έδιωχνε. Του είχε ειπή ότι ήτο χριστιανή και έπήγαμε συχνά εις την εκκλησίαν. "Άλλ' ό Βόρις εκορόιδευσεν την θρησκείαν της και δέν έπερίμενε να τόν λυπηθής. Έξ άλλου έχρειάζετο και αυτή χρήματα διά να πληρώση τά έξοδά της και εύκολα ήμπορούσε να εύρη άλλον έννοικιαστήν.

"Ανέβαινε συχνά εις τό Broadway και έσταματούσε έμπρός εις κάθε προθήκην. Περιέργον, πόσα πράγματα ήμπορεί να έχη κανείς εις μίαν καπιταλιστικήν χώραν, άρκεί να έχη χρήματα! "Η "Αμερικη είναι πλουσία χώρα, εκόσπετε, αλλά ή Ρωσία έχει όλας τάς πρώτας ύλας διά να παραγάγη όλα αυτά τά πράγματα, και ό λαός της

έχει περισσότεράν προθυμίαν διά να εργασθής διά τό κοινόν καλόν, από τούς "Αμερικανούς που εργαζόνται μόνον διά τόν έαυτόν των. "Γστερα από μερικάς δεκάδας έτών, οι μεγάλοι έπιστήμονες και μηχανικοί τής Ρωσίας θά την κάμουν βεβαίως την εύτυχεστέραν χώραν του κόσμου. "Όσον άφορά έμένα, έλεγε, δέν μ' ενδιαφέρει και πολύ τό που θά ζώ. Είμαι ένας κοσμοπολίτης και τό πεδίον δράσεώς μου είναι ό κόσμος όλόκληρος. Δέν θέλω ν' άποκτήσω μεγάλην περιουσίαν και να ζήσω εις βάρος τής εργασίας των άλλων. Θέλω να είμαι ένας χρηστός πολίτης και όχι παράσιτον. "Αν είχα λίγα χρήματα, θά έγραφα βιβλία, διά να δείξω στους "Αμερικανούς την τρέλλα του καπιταλισμού και τής θρησκείας.

Εις την τσέπην του είχε κάτι παραπάνω από ένα δολλάριον και δέν έγνώριζε πώς θά ήμπορούσε ν' άποκτήση περισσότερα. Είχε ζητήσει εργασία, αλλά χωρίς επιτυχίαν. "Ήτο πολύ ύπερήφανος, ώστε να ζητήσει βοήθειαν από τούς όλίγους συμπατριώτας του τούς όποιους έγνώριζε εις την μεγάλην πόλιν. «Νά πάρη ή όργή τούς καπιταλιστάς! Νά βλέπουν μπροστά τους έναν δυνατόν νέον με ταλέντο, που ήμπορούσαν να τόν χρησιμοποιήσουν για τόσες χρήσιμες δουλειές, και να μη του δίδουν σημασία! "Αν ήμουν στη Ρωσία, τό κράτος θά μου έδινε άμέσως εργασία».

"Έν τούτοις έπεινούσε και έπειτα από όλίγην σκέψην έπήγε εις ένα μικρό έστιατόριον και παρήγγειλε ένα σάντουιτς και ένα καφέ. "Έτρωγε άργά, ενώ ήκουε τούς άλλους να συνομιλούν τριγύρω του.

Παράξενοι άνθρωποι αυτοί οι "Αμερικανοί, εκόσπεθη. Τά κορίτσια βάφουν τά μάγουλά των, τά χείλη των και τά νύχια των. Είχεν άκούσει ότι διαρκούντος του πολέμου πολλές από αυτές ειργάζοντο εις τά εργοστάσια, αλλά δέν ήμπορούσε να τις φαντασθής να κάμνουν σκληρές εργασίες εις τά άγροκτήματα ή να πολεμοῦν μαζί με τούς άνδρες όπως έκαμαν πολλές Ρωσίδες. Οι άνδρες γύρω του άφαινόνο άπασχολημένοι ώς επί τό πλείστον με τό να βάζουν στοιχίματα στις κοῦρσες ή να παίζουν εις τό χρηματιστήριον. Συνεκινοῦντο τόσον πολύ από

τις κοῦρσες ἢ τοὺς παίκτης τοῦ μπαίηζ-μπάλλ, σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ ἐξαρηθῆ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἱπποδρομιῶν, ἢ ἀπὸ τὴν νίκην τῆς μιάς ἢ τῆς ἄλλης ομάδος μπαίηζ-μπάλλ. Μερικοὶ μιλοῦσαν διὰ τὸ πῶς θὰ ἠμποροῦσαν ν' αὐξήσουν τὰ ἡμερομίσθια κατερχόμενοι εἰς ἀπεργίαν. Ἄλλοι μιλοῦσαν διὰ πολιτικὰ θέματα καὶ ἔκαμναν ἐλευθέραν κριτικὴν περὶ τῆς κυβερνήσεως. Εἰς τὴν Μόσχαν, ἐσκέπτετο ὁ Βόρις, πρὸ τοῦ πολέμου οἱ ἄνθρωποι τῆς τάξεώς των συνήθιζαν νὰ ὀμιλοῦν περὶ τέχνης, περὶ τοῦ τελευταίου ἔργου εἰς τὸ θέατρον ἢ τὴν ὄπεραν, περὶ τῶν ἀγροτικῶν συντεχνιῶν, ἢ τῶν νέων ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων. Παρεδέχεται ἐν τούτοις ἐσωτερικῶς ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ κάμνῃ ἐλευθέρως κριτικὴν περὶ τῆς κυβερνήσεως.

Ἀποῦ ἱκανοποίησε ὀλίγον τὴν πείνα του, ἐξηκολούθησε τὸν περίπατόν του. Εἶδε ἓνα κατάστημα ὅπου ἐπωλοῦντο Ρωσικὰ βιβλία καὶ προπαγανδιστικὰ ἔντυπα καὶ μπῆκε μέσα. Ὁ ὑπάλληλος μὲ τὸν ὁποῖον ὀμίλησε, ἦσο Ρῶσσοσ. Ὁ Βόρις τὸν ἠρώτησε πού θὰ ἠμποροῦσε νὰ εὑρῇ ἐργασίαν.

«Τί εἶδους ἐργασία θέλεις;» ἠρώτησεν ὁ ὑπάλληλος.

«Μπορῶ νὰ ἐργασθῶ σὲ κατάστημα μηχανῶν ἢ σὲ σχεδιαστήριον», εἶπε ὁ Βόρις, «μπορῶ νὰ ἐργασθῶ σὲ περιοδικὰ, νὰ πωλῶ βιβλία, ἢ νὰ παίζω σὲ καμμιά ὀρχήστρα».

«Ξεῦρω ἓνα Ρῶσσο πού παίζει στὴν ὀρχήστρα ἑνὸς χορευτικῆς κέντρου στὸ Μπρόντγουαϊή. Αὐτὸς ἔχει γνωστοὺς μουσικοὺς κάθε εἶδους».

Ὁ Βόρις ἐπῆγε εἰς τὸ χορευτικὸν κέντρον καὶ ἐξήτησε τὸν μουσικόν. Ἦταν ἓνας ἠλικιωμένος κύριος μὲ ἀγαθὴν φυσιογνωμίαν. Τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ δεῖξῃ τὴν ἱκανότητά του εἰς τὸ βιολί. Ὁ ἠλικιωμένος κύριος ἐφάνη πολὺ εὐχαριστημένος καὶ ἐζήτησε νὰ μάθῃ περὶ τῶν μουσικῶν γνώσεών του ἐν γένει καὶ ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Βόρις εἶχε ὅλα τὰ προσόντα τοῦ μουσικοδιδασκάλου.

«Εἰσθε μέλος τῆς ἐνώσεως τῶν μουσικῶν;»

«Βεβαίως, ὄχι», εἶπε ὁ Βόρις, «ἔχω ὁμῶς ἀκούσει ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει ἐλεύθερος συναγωνισμὸς καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ κἀνῃ ὅποια δουλειὰ θέλει».

«Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν μπορῶ νὰ σᾶς βοηθήσω νὰ βρῆτε ἐργασίαν ὡς μουσικός, ἀλλὰ θὰ σᾶς συστήσω εἰς ἓνα μουσικοδιδάσκαλον, ὁ ὁποῖος ἴσως νὰ χρειάζεταιται βοηθόν».

Ὁ ἠλικιωμένος κύριος ἔγραψε κάτι εἰς ἓνα ἐπισκεπτήριον καὶ τὸν ἔστειλε εἰς ἓνα Ἴνστιτούτον μουσικῆς διδασκαλίας. Καὶ ἐδῶ πάλιν ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἱκανότητά του. Ὁ διευθυντὴς ἐφάνη πολὺ εὐχαριστημένος μὲ τὸ παίξιμο τοῦ νεαροῦ Ρῶσσο καὶ τοῦ εἶπε νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπομένην, διὰ νὰ τὸν δοκιμάσῃ εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐκπαιδευτοῦ.

Καὶ ἔτσι ἤρχισε τὸ στάδιον τοῦ Χαρκώφ ὡς μουσικοδιδασκάλου εἰς τὴν Νέααν Τόρκην. Δὲν ἐκέρδιζε πολλὰ, ἀλλὰ ἐκέρδιζε ἄρκετὰ διὰ νὰ ζῆ. Τὰ βράδια συνήθιζε νὰ πηγαίῃ εἰς συναυλίαν, ὅπου διηύθυναν μεγάλοι μαέστροι, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν Εὐρωπαῖοι, οἱ ὁποῖοι διέμεναν ἢ ἐπεσκέπτοντο τὴν μεγάλην μητρόπολιν.

Ὁ Βόρις ἐσπουδαζε ἐπιμελῶς τὸ κάθε τι εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν πόλιν. Ἐπήγαινε εἰς μουσεῖα, βιβλιοθήκας καὶ διαλέξεις. Συνομιλεῖ μὲ ἀνθρώπους κάθε εἶδους καὶ ἔμαθε πολὺ γρήγορα ὅτι πίσω ἀπὸ μίαν ἐλαφρὰν συνομιλίαν κρύπτεται συνήθως βάθος σκέψεως, ἂν καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἀποφεύγουν νὰ συζητοῦν περὶ πραγμάτων πού ἀφοροῦν τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου. Ἐμπαινε εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ἔδλεπε τὸ ἄγαλμα τῆς Παρθένου μὲ τὸ Θεῖον Βρέφος καὶ ἀνθρώπους γονατιστοὺς ἐμπρὸς τῆς. «Δὲν εἶναι πολὺς καιροὺς πού ἐκάμναμε τὰ ἴδια στὴ Ρωσσίαν», ἐσκέφθη, «καὶ σήμερα ἀκόμη μερικοὶ ἀμαθεῖς χωρικοὶ διατηροῦν τὴ συνήθειαν αὐτή. Εἶχαμε καὶ εἰκόνες, τίς ὁποῖες οἱ πατᾶδες παρουσίαζαν στὸν κόσμον καὶ τίς γύριζαν στὶς λιτανεῖες. Ἄν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε καὶ σήμερα εἰκόνες, θὰ προτιμοῦσα τὴν εἰκόνα τοῦ Λένιν μᾶλλον παρὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Τοῦλάχιστον μπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ Λένιν δὲν προσεύχεται κανεὶς. Ἄπλῶς τιμᾷ τὴ μνήμη του».

Ἐπῆγε εἰς ναοὺς διαφόρων δογμάτων. Εἰς μερικοὺς ἐξ αὐτῶν ἐπεκράτει κάποια ἀτμόσφαιρα σοβαρότητας καὶ τυπικότητας. Εἰς ἄλλους ἦκουε κανεῖς ψαλμωδίες καὶ φωνεῖς χαρᾶς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν πραγματικῶς εὐτυχεῖς καὶ ἔλεγαν ὅτι εἶχαν σωθῆ. Ἐπὶ τί ἀράγε; ἀποροῦσε ὁ Βόρις. Ἐπῆγε εἰς τὰς συγκεντρώσεις τοῦ Στρατοῦ τῆς Σωτηρίας (Salvation Army) καὶ τοῦ Father Divine, καὶ τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς προσπάθειαις των διὰ τὴν ἔνωσιν ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ διὰ τὴν ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν ὄλων τῶν ψυχῶν ποῦ υπέφεραν. Ὅλα αὐτὰ καλά, ἐσκέπτετο, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐννοήσῃ τί σχέσιον εἶχαν αὐτὰ μὲ τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς Ἰσπερτάτου ὄντος καὶ μὲ τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν.

Μίαν ἡμέραν ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς εἰς ἓνα αὐτοκινητικὸν δυστύχημα καὶ ἐπεσκέφθη κάποιον ἰατρὸν διὰ τὸ τραῦμα του. Ὁ ἰατρὸς ἦτο ἓνας Ἑβραῖος, ὀνόματι Paul Bergman, ὁ ὁποῖος ἦτο συγχρόνως ψυχολόγος καὶ φιλόσοφος, ἓνα ἐξέχον μέλος τῆς φυλῆς ἐκείνης ἡ ὁποία τόσον πολὺ συνέβαλε εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Βόρις ἐπωφελέθη τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὸν ἰατρὸν περὶ ἐπιστήμης καὶ θρησκείας, καὶ ὁ Bergman ἐξετίμησε ἀμέσως τὰ ἐξαιρετικὰ προσόντα τοῦ ἀρρώστου του. Τοῦ ἔδωσε ἓνα ἀντίτυπον τῆς «Ἠθικῆς» τοῦ Spinoza καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ καὶ πάλιν.

Ὁ Βόρις ἐδιάβασε τὸ βιβλίον μὲ κατάπληξιν. Ἔμαθε ὅτι ὁ Σπινόζα εἶχε προσπαθήσει νὰ δείξῃ ὅτι πίσω ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν φαινομένων ὑπῆρχε μία ἀμετάβλητος οὐσία καὶ ὅτι τὸ κάθε τι ἦτο μία τροποποίησις ἢ ἀπόρροια τῆς ὑπερφυσικῆς αὐτῆς οὐσίας. Ὁ Θεὸς τοῦ Σπινόζα ἐνυπῆρχε παντοῦ, εἰς τὰ ἄτομα καὶ τοὺς ἀστέρας, εἰς τοὺς λόφους καὶ τὰ θνάκια, εἰς τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα, εἰς τὴν σάρκα του καὶ τὰ ὀστά του, εἰς τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά του καὶ προπάντων εἰς τὸν νοῦν του.

Αὐτὸ ἦτο μία ἀποκάλυψις διὰ τὸν νεαρὸν Ρῶσσον. Νὰ ἓνας Θεός, ποῦ ἠμποροῦσε νὰ χωρέσῃ εἰς τὸν ἐπιστημονικῶς ἐκγυ-

μασμένον νοῦν του καὶ τὴν ψύχραιμον διάνοιάν του. Νὰ ἓνας Θεός, ποῦ δὲν ἠμποροῦσε κανεῖς νὰ τὸν ἀγαπήσῃ ἢ νὰ τὸν φοβηθῆ ἢ νὰ τὸν ἰκετεύσῃ ἢ νὰ τὸν κολακεύσῃ. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο ἓνας παράγων εἰς τὸ κοσμικὸν δράμα, τὴν ἔννοιαν τοῦ ὁποίου δὲν ἠμποροῦσε νὰ συλλάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς.

Κατ' ἀρχὰς ὁ Βόρις περιῆλθε εἰς ἐκστασιον. Ἐνόμισε ὅτι εἶχε λύσει τὸ αἰνίγμα τοῦ σύμπαντος. Ὁ νέος του Θεὸς ἦτο πολὺ ἀνώτερος τῶν εἰδώλων τὰ ὁποῖα ἐλάτρευον οἱ ἄγριοι καὶ τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀκούσει εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ νέος Θεὸς δὲν ἐνδιεφέρετο ἂν οἱ ἀμαθεῖς ἀνθρώποι ἐπίστευαν εἰς αὐτὸν ἢ ὄχι καὶ βεβαίως δὲν ἐτιμωροῦσε τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν ἀγνοίαν των οὔτε τοὺς ἔδιδε ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν πίστιν των εἰς αὐτόν.

Ἀφοῦ ἐπέρασε ἡ πρώτη ἐντύπωσις τῆς νέας αὐτῆς ἀποκαλύψεως, ὁ Βόρις ἤρχισε νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἀπορῆ. Πράγματι, αὐτὸς δὲν ἦτο τίποτε περισσότερον ἀπὸ ἓνα ἔντομον ποῦ ἔζοῦσε ἐπάνω εἰς ἓνα βράχον ὁ ὁποῖος κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιον, καὶ πράγματι ἡ γέννησις του καὶ ὁ θάνατός του ἦσαν χωρὶς σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ σύμπαντος; Καὶ ἂν ἀκόμη ἡ παγκόσμιος οὐσία ἐνυπῆρχε εἰς αὐτόν καὶ αὐτὸς ἦτο ἓνα εἰδικὸν ὄργανον τῆς ἐνεργείας τῆς οὐσίας αὐτῆς, τί τὸν ὠφελοῦσε τοῦτο, ἀφοῦ ὁ ἴδιος δὲν ἦτο κύριος τοῦ προορισμοῦ του;

Ἐπέστρεψε τὸ βιβλίον εἰς τὸν Bergman καὶ τοῦ ἐξέθεσε τὰς ἐντυπώσεις του διὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Spinoza.

«Μὴν ἀποθαρρύνεσθε», τοῦ εἶπεν ὁ Bergman. «Ἐπάγχει μέγα ποσοστὸν ἀληθείας εἰς τὰς ἰδέαις τοῦ Spinoza, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀλόκληρος ἡ ἀλήθεια. Αὐτὴν κανεῖς δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς τὴν δώσῃ. Ἡ ἐπιστῆμη ἐπέτελεσε μεγάλην πρόοδον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Spinoza καὶ μαζὺ μὲ τὴν γνῶσιν ἀλλάζει καὶ ἡ ἰδέα μας περὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι πολλοὶ ἐπιστήμονες ἠμποροῦν νὰ δεχθοῦν τὴν περὶ Θεοῦ ἰδέαν τοῦ Spinoza».

«Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πῶς ὑπάρχουν ἀκόμη μορφωμένοι ἄνθρωποι ποῦ πιστεύουν εἰς τὸν Θεὸν αὐτὸν τῆς παλαιᾶς μόδας.

Γνωρίζω ότι υπάρχουν κληρικοί που έχουν σπουδάσει εις μεγάλα Πανεπιστήμια και έχουν γνωρίσει την νεωτέραν έπιστήμην, και έν τούτοις διαβάζουν ακόμη στο έκκλησίασμά τους τις παιδιακίσεις αυτές ιστορίες. Έχω μάλιστα ακούσει ότι υπάρχουν ακόμη και μεγάλοι έπιστήμονες που πιστεύουν στον Θεόν της Γραφής. Πώς μπορεί να συμβαίνει αυτό;»

«Υπάρχουν διάφοροι άποψεις περι θρησκείας», ειπε ο Bergman. «Διά πολλούς ανθρώπους είναι μία παράδοσις. Δι' άλλους είναι ένας κανών ήθικης χωρίς τον όποιον ή κτηνωδία θά ήτο ή μεγαλυτέρα άρετή, και ό μόνος νόμος θά ήτο ό νόμος της ζούγκλας. Πολλοί θεωρούν την θρησκείαν ως την επικοινωνίαν με έν Έτέρτατον. Όν ή με μίαν Παγκόσμιον Δύναμιν ή όποία άγαπά και φροντίζει διά κάθε άνθρωπον. Άλλοι πάλιν δέν όμιλούν περι Θεού, άλλα της Φύσεως και των θαυμασιών της, χωρίς να έρευνούν την άρχην και την αίτιαν των παρατηρουμένων φαινομένων. Μερικοί ύποστηρίζουν ότι ή ιδέα περι ένός Θεού, είτε κρυπτομένου υπό την φύσιν είτε έποπτευόντος την φύσιν, δέν είναι παρά μία δεισιδαιμονία, ή όποία όφείλει να εκριζωθή τό ταχύτερον από την νεωτέραν σκέψιν».

«Μου φαίνεται ότι άνήκω εις την τελευταίαν αυτήν κατηγορίαν», ειπε ό Βόρις, «άλλά θά ήθελα να μελετήσω τό πρόβλημα από πολλά σημεία. Πάντοτε προσπαθώ να βλέπω πέρα από τον κόσμον των φαινομένων. Έχω μάθει από τους διδασκάλους μου ότι δέν υπάρχει τίποτε, άλλα θέλω να βεβαιωθώ πριν παραιτηθώ από κάθε έρευναν. Δέν έχω, βεβαίως, όρεξιν να διαβάσω για θαύματα και άγιους. Αυτά τα παραμύθια ήταν για τους παππούδες μας κι' όχι για μένα. Ούτε θέλω ν' ακούσω για τους πνευματιστάς με τά φαντάσματα και τά τραπεζάκια τους. Θέλω να πατώ σε στερεό έδαφος αρχίζοντας από την έπιστημονική γνώσι και έρευνώντας για την αλήθεια, ανεξαρτήτως του άν ή αλήθεια αυτή είναι ευχάριστη ή όχι».

Ό Bergman εθαύμασε την ελιζόρεια

του νέου. Έννοούσε καλά την κριτική, κάπως δύσπιστον, ακόμη δε και ύπερήφανον στάσιν αυτού του παιδιού της νέας έποχής, της εποχής ή όποία έθεμελιώθη από τον Γαλιλαίον και τον Νεύτωνα, ή όποία μάς έδωσε εργαλεία, αεροπλάνα και ραδιόφωνα, και ή όποία μάς απέκάλυψε νέους κόσμους εις άπομεμακρυσμένους άστέρας, εις τά άτομα και τά κύτταρα του σώματος.

«Νομίζω πως μπορώ να σας βοηθήσω», ειπε ό Bergman. «Πρό όλίγων ημερών όμιλούσα με ένα φίλον μου, ένα άποσπθέντα καθηγητή της φιλοσοφίας όνόματι Albert Wilson, διά την όργάνωσιν μιās μικράς ομάδος όπου θά ήμπορούσαν να συζητούνται τά προβλήματα που σας άπασχολούν. Είναι ένας ιδεαλιστής και ένας πολύ καλός ήλικιωμένος κύριος και δέν άμφιβάλλω ότι θά χαρή πολύ να επιτύχη την συνάντησιν ανθρώπων που έχουν διαφόρους γνώμας διά την διεξαγωγήν ευρείας συζητήσεως. Είναι και ένας φυσικός όνόματι Thomas Nelson, ό όποιος παραδέχεται ότι ό κόσμος είναι μία μηχανή και του άρέσει να συζητη έπ' αυτού με τον καθηγητήν. Νομίζω ότι θά σας ήτο ευχάριστον να έβλέπατε την μάχην αυτήν των αντικρουομένων ιδεών. Έξ άλλου τό πεδιον είναι έλεύθερον δι' όλους και μπορείτε και σεις να λάβετε μέρος».

«Θά τό ήθελα πάρα πολύ», ειπε ό Βόρις, «άλλά δέν ξεύρω τίποτε από φιλοσοφία. Άκόμη και τό έπιστημονικό μέρος θά ήταν πολύ βαρύν για μένα».

«Μη στενοχωρησθε. Θά όμιλούμεν όλοι εις γλώσσαν καταληπτήν από όλους μας και άν κανείς δέν έννοη τάς λεπτομερείας, θά ήμπορη εύκολα να ζητη έξηγήσεις. Η συνάντησις θά γίνεται κατά τρόπον άνεπίσημον».

«Σπουδαία!» ειπε ό Βόρις. «Τηλεφωνήστε μου όταν όρισθή ή πρώτη συνάντησις. Νά ό αριθμός του τηλεφώνου μου».

«Νά πάρτε και τό βιολί σας μαζί!» ειπε ό Bergman.

«Οκέι!» συνεφώνησε ό Βόρις, ό όποιος έν τώ μεταξύν ειχε μάθει να όμιλη... άμερικανικά.

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟ

Γλυκέ, Χριστέ μου, κι' ἄν τὸ φῶς στὰ μάτια σου ἔχει σβύσει
τὸ φῶς πὸν γύρω σου σκορπᾶς δὲ θὰ γνωρίση δύση.
Τὸ αἷμα σου πὸν χύθηκε νεκροῦς μᾶς ἀνασταίνει
κι' ἀπὸ τὸ φῶς σου μιά ζωὴ καινούργια, αἰῶνια βγαίνει.
Κι' ἐνῶ τὰ μάτια τῆς ἀγνῆς μητέρας δακρυσομένα
κοιτάζουν πάνω στὸ σταυρὸ τὰ μάτια τὰ σθησιμένα,
τ' ἄσπιλα κρίνα τῶν ἀγρῶν κι' ἄλλα λουλούδια γύρω
τὸν πλάστη τους δοξολογοῦν μὲ τ' ἀπαλό τους μύρο.
Κι' ὅλα σ' ὑμνοῦν καὶ σ' εὐλογοῦν, Χριστέ, τὰ πλάσματά σου
μαζὶ κι' ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ γονατιστοὶ μπροστά σου.

“ΚΑΙ ΣΟΥ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΔΙΕΛΕΥΣΕΤΑΙ ΡΟΜΦΑΙΑ..

Τριγύρω ὅλα εἶναι μαῦρα καὶ θλιμμένα.
Τὰ θεϊκά του χέρια καρφωμένα,
κι' ἐκεῖνος, πὸν τῆ γῆ μπορεῖ νὰ σείση,
πρὶν τῶν ματιῶν του ἡ λάμψη σήση
κι' ἐνῶ ἀπ' τίς πληγές του τρέχει τὸ αἷμα
κι' ἀπ' τ' ἄχραντό του σῶμα ὁ ἰδρώτας στάζει,
στὰ μάτια τῆ μητέρα του κοιτάζει
μὲ στοργικὸ γεμάτο πόνο βλέμμα.
Ρομφαία περνάει τὰ στήθια τῆς μητέρας
καὶ πέφτει μπρὸς στὰ πόδια τοῦ Κυρίου
τῆ φρίκη ἀυξάνοντας τοῦ μαρτυρίου
ἐνῶ σκορπᾶει τριγύρω μῦρα ὁ ἀγέρας.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Στὰ στήθια τῶν πιστῶν καὶ τῆς Μητέρας
ἐγλύκανε τὴ θλίψη τῆς θανῆς Σου
ἢ πὸ καθαρία ἀυγὴ πὸν 'δεν ἦ γῆ σου.
Χριστὸς ἀνέστη! ἀνιλαλεῖ ὁ ἀγέρας.
Κι' ὁ τάφος Σου, πὸν ἄκουσε τὸ τόσο κλάμα
ἄδειος μπροστά τους μαρτυράει τὸ θάμα.

Πλημμύρισε τὸ φῶς κάθε ναὸς Σου
κι' ὀλόγυρα μύρια κερὰ ἀναμμένα·
ἀμέτρητοι οἱ πιστοὶ ψάλλουν γιὰ σένα
παίρνοντας φῶς, Χριστέ μου, ἀπὸ τὸ φῶς σου
Καὶ κάθε ἐλπίδα μας νεκρὴ στὰ στήθη
μαζὶ σου, ὦ τί χαρὰ μας! ἀνεστήθη.

ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ (*)

Γ'. Ο ΒΑΛΤΟΣ ΠΟΥ ΦΟΒΕΡΙΖΕΙ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ

Ἔγειρε τὸ κεφάλι στὸ μαξιλάρι, κι' ἀπλωσε τὸ χέρι νὰ σήσει τὸ φῶς. Μὰ σὰν κάτι νὰ θυμῆθηκε, κάτι ν' ἀκουσε, ἀνασηκώθηκε κι' ἔμεινε νὰ κοιτάζει τὸ ἄσπρο μαξιλαρόντιμα...

«Σταύρωσες τὸ μαξιλάρι σου;» τὴ ρωτοῦσε κάθε φορὰ ἡ μητέρα, ὅταν ἐρχόταν στὸ κρεβατάκι της νὰ σιάξει τὰ σκεπάσματα καὶ νὰ τὴ φιλήσει. Στὴν ἀρχή, πολλές φορές, τὸ ξεχνούσε. «Ὁχι, μαμά!» ἔλεγε τρομαγμένη. Κι' ἔκανε βιαστικά μὲ τὸ χέρι πάνω στὸ μαξιλάρι, τρεῖς φορές, τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ. Ἔριχνε μιὰ ματιά, νὰ δεῖ τὸ χαραγμένο στὸ μαξιλαρόντιμα ἀποτύπωμα κι' ἀκουμποῦσε στὴ μέση του τὸ κεφάλι, ἡσυχὴ κι' εὐτυχισμένη, σὰ νὰ τὸ ἀπόθετε στὴν ἴδια τὴν ἀγκαλιά τοῦ Χριστοῦ.

«Πῶς μοῦ τὸ φώναξες, μητέρα, ἀπόψε;» συλλογίστηκε, κι' ἡ καρδιά της γέμισε ἀπὸ τρυφερὴ νοσταλγία.

Ἐδῶ, σ' αὐτὴ τὴ γωνία, ἦταν τότε τὸ μονόγραμμά της, κεντημένο μὲ ἄσπρη κλωστή μὲ τὸ ἴδιο της τὸ χέρι. Ἔνα μεγάλο «Μ». Κι' ὅταν, ξαναφιλώντας την στὸ μέτωπο, κατέβαζε τὴν κουνουπιέρα κι' ἀπομακρυνόταν, αὐτὴ γύριζε σιγὰ τὸ κεφάλι τὸ πλάι, ἔφερνε τὸ στόμα δίπλα στὸ κεντημένο «Μ» καὶ τὸ φιλοῦσε.

Ἔτσι καὶ τώρα, ἕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, γύρισε τὸ κεφάλι καὶ φίλησε τὸ μαξιλάρι στὴ γωνία, ἐκεῖ ποῦ θὰ ἦταν τότε τὸ ἄσπρο μονόγραμμα, χάραξε στὴ μέση μὲ τὸ χέρι ἕνα σταυρό, κι' ἀκούμπησε τὸ κεφάλι ἐπάνω του.

Τὰ μάτια της θόλωσαν. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἔγινε θαμπὴ κι' ἀόριστη. Τὸ ἴδιο, ὅπως

τότε ποῦ, μὲ κατεβασμένη τὴν πυκνὴ τούλινη κουνουπιέρα, τὰ ἔβλεπε ὅλα γύρω της θολὰ καὶ μακρινά...

Τὸ μικρὸ κρεβάτι, ἔτσι, ἔμοιαζε μὲ κάτι ξεχωριστὸ κι' ἀπομονωμένο, κάτι σὰ μιὰν ἀλλόκοτη, θαυμαστὴ βάρκα, ποῦ λικνιζόταν ἀθρὰ πάνω σὲ μιὰν ἡσυχὴ φανταστικὴ θάλασσα....

Ξαφνικά, νοιώθει κι' ἀπόψε τὴ βάρκα της νὰ ξεκολλάει ἀπὸ τὸ πάτωμα, νὰ καθάλαει τ' ἀέρινα κύματα.... Καὶ νά!... φςςς! τρυπάει τὸν τοῖχο, ξεφεύγει ἀπὸ τὸ σπίτι, πετάει πάνω ἀπὸ τὴ γῆ καὶ πάει, πάει...

Τώρα τὴν ἀποθέτει σὲ μιὰ δασωμένη ἐρημιὰ. Νύχτα. Ἔνα παράξενο σκοτάδι, πηχτὸ καὶ κρύο, σὰ μαῦρο σύννεφο, ποῦ σαβανώνει ὅλο τὸ τοπίο. Μεγάλαια παμπάλαια δέντρα, ἀκίνητα σὰν πετρωμένα. Πυκνὰ ἄγρια χαμόκλαδα, ποῦ ἀναδίνουν μιὰ βαριά μυρουδιά ἀπὸ σαπίλα. Κανένα σημάδι ζωῆς. Οὔτ' ἕνα νυχτοπούλι. Οὔτ' ἕνα σερεπτό. Ὅλα βουβά, σὰν πεθαμένα.

Στέκεται καὶ κοιτάζει μὲ ἀνήσυχη ἀπορία. Τῆς εἶναι ἄγνωστα, πρώτη φορὰ τὰ βλέπει, κι' ὅμως αἰσθάνεται κάτι δυσάρεστο καὶ θλιβερὸ νὰ τῆς θυμίζουν, νομίζει πῶς ἀκούει κάποιο κακοσήμαδο ψιθύρισμα ἀπὸ τὸ παρελθόν.

Κάνει νὰ περπατήσει, νὰ φύγει. Καταλαβαίνει νὰ πατάει σὲ κάτι ὑγρὸ καὶ μαλακό, σὰ λάσπη, σὰν πηγμένο νερό, ποῦ τὸ ξερνάει ἀργά-ἀργά ἡ γῆ κι' ἀνεβαίνει πρὸς τὰ πάνω.... Θεέ μου! Ἄν σὲ λίγο τὸ λασπωμένο νερό φουσκώσει πιὸ πολὺ καὶ τὰ σκεπάσει ὅλα; Ἄν γίνει ἕνας βάλτος, ἕνας μεγάλος καὶ φοβερός βάλτος;

Πρέπει νὰ φύγει, νὰ βρεῖ δρόμο νὰ φύγει! Κάπου θὰ ἔναι ἀκόμα κάποια ψη-

(*) Συνέχεια καὶ τέλος τοῦ Προλόγου τοῦ ἔργου.

λάματα, κάποια περάσματα. Πρέπει νὰ τὰ βρεῖ, νὰ τρέξει, νὰ προφτάσει νὰ βγεῖ ἔξω πρὶν νὰ... πρὶν νὰ...

Ἄχ! Τώρα καταλαβαίνει! Τώρα θυμᾶται! Ὁ βάλτος. Ὁ βάλτος τους! Τὸ Θεριό!

Οἱ σκοτεινοὶ ἴσκιοι, ποὺ σκεπάζουν τὰ πεθαμένα νερά καὶ κρύβονται πίσω ἀπὸ τὰ σάπια δέντρα, ξεκολλοῦν ἀπὸ παντοῦ ἀργὰ καὶ βαρετά, μαζεύονται, πυκνώνουν, πῆζουν. Κι' ἕνας τεράστιος μαῦρος ὄγκος σχηματίζεται, ποὺ ἔχει βουλιαγμένες τὶς ρίζες του στὸ βάλτο καὶ ρίχνει γύρω τὴν κρύα καὶ θανατερὴ σκιά του.

Τὸ Θεριό! Τὸ Θεριό!

Κάνει νὰ σηκώσει τὸ χέρι της, νὰ τὸ φέρει στὸ στήθος—μένει ἀκίνητο, παραλυμένο. Πάει κάτι νὰ μουρμουρίσει—τὰ χεῖλιά της εἶναι δυνὸ ξένα πετσιὰ καρφωμένα στὸ στόμα της.

Καταλαβαίνει ἕνα φοβερὸ χέρι νὰ κατεβαίνει ἐπάνω της, νοιώθει τὰ τρομερά του δάχτυλα νὰ τὴν ἀδράχνουν ἀπὸ τὸ σῆρο, νὰ τὴ σηκώνουν ψηλά, νὰ τὴ ρίχνουν μὲ ὀρμὴ σὲ κάτι σκληρὸ καὶ κρύο—στὴ φοβερὴ του πλάτη.

Χά! Χά! Χά! Καλῶς μοῦ ἦρθες! Καλῶς μοῦ ἦρθες! Χρόνια σὲ περιμένα! Ἄπο τότε! ἀκούεται μὴ χοντρὴ σαρκαστικὴ φωνή, πού, κι' ἄς μιλούσε μὲ λόγια, δὲν εἶχε ἀνθρώπινη ἔκφραση, παρά ἔμοιαζε μὲ βαριά καὶ τραχιὰ βουή, ποὺ ἀναδινόταν ἀπὸ τὸ βάλτο.

Ἄχ! Τώρα θὰ χάσω τὰ συλλοϊκά μου», λέει μέσα της.

«Τώρα εἶναι πού θὰ τὰ κερδίσεις», ξανακούεται ἡ βουή. «Κοίταξε!»

Τὰ νερά τοῦ βάλτου ἀναταραζόνται, παραμερίζουν, κι' ἕνα πελώριο μαῦρο σχῆμα—πανύψηλα πόδια, στενὸ στήθος, τεράστιο κεφάλι—ὑψώνεται μπροστὰ της.

«Λέγε!» προστάζει ἡ φοβερὴ φωνή.

«Τρουπήσαμε τὴ γῆ πέρα ὡς πέρα. Περάσαμε τὸ ξερό της φλούδι, τὰ ὑγρά της στρώματα, τὰ καυτὰ της σπλάγγα, φτάσαμε στοὺς ἀντίποδες. Τὰ εἶδαμε ὅλα, τὰ καταγράψαμε ὅλα. Δὲ μᾶς μένει πιά τίποτε ἄγνωστο, ἀνεξερεύνητο. Ὅλα εἶναι δικὰ μας, ὅλα στὴ διαταγὴ μας!»

Ὅσο μιᾶ, τὸ τεράστιο κεφάλι κουνιέ-

ται σὰ σφαῖρα σιδερένια, ποὺ μὲ δυσκολία κρατιέται στὸ ἀδύνατο στήθος.

«Δὲ φτάνει! Ἄλλο!», ξανακούεται ἡ προσταγὴ.

«Ἄνοιξαμε τὸ κρανίον τοῦ ἀνθρώπου καὶ μπάσαμε μέσα ἀπέραντη δύναμη. Ἡ σκέψη του ὑπόταξε τὴ φύση κι' ἔγινε ὁ νόμος τοῦ κόσμου. Ἡ γνώση του κυβερνᾷ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο. Εἶναι σοφὸς καὶ πανίσχυρος!»

Κι' ἐνῶ μιᾶ, τὰ πελώρια ἀστραφτερά ματία ἀναδίνουν καυτὲς σπῖθες περηφάνειας.

«Δὲ φτάνει! Ἄλλο!».

«Ἄνεθήκαμε ὡς τὶς πύλινες ἄκρες τ' οὐρανοῦ. Πηδήσαμε ἀπὸ ἄστρο σὲ ἄστρο, ἀνοιξαμε τὰ σωθικά τους καὶ τ' ἀναλύσαμε. Ἀκολουθήσαμε τὶς τροχιές τους καὶ μάθαμε τὰ μυστικά τῆς πορείας τους. Ὅλο τὸ στερέωμα εἶναι χώρος δικός μας, κι' ὁ ἀνθρώπος τὸ δρασκελίζει πάνω, κάτω, μὲ τ' ἀστέρια καὶ τοὺς ἥλιους κορώνια στὸ κεφάλι του—εἰκόνα καὶ ὁμοίωμά σου, Κύριε!»

Καὶ τὸ πελώριο σκοτεινὸ σχῆμα πέφτει στὰ γόνατα καὶ προσκυνᾷ, τρέμοντας ἀπὸ δέος.

Τρέμει κι' αὐτὴ ἀπὸ φόβο. «Εἰκόνα καὶ ὁμοίωμά σου, Κύριε!»... Πίσω ἀπὸ τὸ μεγάλο χρυσοστόλιστο τέμπλο, δίπλα στὸ εἶερό, πόσο ἀλλοιωτικὴ ἦταν ἡ μεγάλη εἰκόνα, ποὺ τῆς εἶχε δεῖξει γιὰ πρώτη φορὰ ὁ πατέρας. Ἡ σεβάσμια μορφή μὲ τὸ χέρι ποὺ εὐλογοῦσε, τὸ γλυκὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ δίπλα, τ' ὀλόσπρο περιστέρι ποὺ φτερούγιζε ἀπὸ πάνω. Καὶ τ' ἄσπρα φωτεινὰ νέφη νὰ κυλοῦν ἀπὸ κάτω χαμηλά, τὰ πόδια τοῦ Θεοῦ ν' ἀκουμποῦν ἀπαλά στὸ θόλο τ' οὐρανοῦ.... Νὰ τὰ βλέπεις ὅλα καὶ νὰ τὰ νοιώθεις ἀπὸ πάνω σου νὰ σέ σέκουν, νὰ σέ προστατεύουν, καὶ νὰ θέλεις νὰ τὰ φιλήσεις...

«Τί συλλογίζεσαι, σκουλίκι; Νομίζεις πὼς δὲ διαβάζω τὶς σκέψεις σου;» βροντάει ξαφνικά, γεμάτη ὀργὴ ἡ φοβερὴ φωνή. «Ἐκεῖ ναί, πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα τὸν ἔχω ἀπομονώσει. Ἐξω ἀπὸ τὸν κόσμον κι' ἀπὸ τὴ ζωὴ τὸν ἔχω ἀποκλείσει. Ὅσο πού θὰ τὸν διώξω κι' ἀπὸ κεῖ καὶ θὰ καθίσω στὸ θρόνον του!»

Κι' ἡ τρομερὴ φωνὴ ξεσπάει σάν κε-

φανὸς στὰ πόδια τοῦ γονατισμένου γιγαντα.

«Δοῦλε! Θ' ἀνεβοῦμε καὶ θὰ χτυπήσουμε τὸν οὐρανὸ! Ἐμπρός!»

Τὴν ἴδια στιγμή ἀμέτρητες σειρήνες ἀρχίζουν νὰ οὐρλιάζουν ἀπὸ παντοῦ, ὁ βάλτος ἔχει ἀνοίξει ἄπειρα στόματα, ποὺ βουίζουν φριχτά, ὅλα τὰ πάντα γύρω ἔχουν πάρει ξαφνικὰ φωνὴ καὶ βρυχιοῦνται μανιασμένα.

Ἡ γῆ τρέμει, ὁ ἀέρας φουσομανᾷ, τὰ δέντρα γέρονται δῶθε κεῖθε σὰ νὰ θέλουν νὰ ξεριζωθοῦν, νὰ φύγουν, ὁ βάλτος βράζει, φουρτουνιάζει, κ' ἀπὸ τὶς φουσκάλες τῶν πηχτῶν καὶ σκοτεινῶν νερῶν του ξεπετιοῦνται ὀλοένα χιλιάδες ἀπὸ τὰ ἴδια τεράστια ἀνθρωπόμορφα σχήματα, ποὺ κραυγάζουν κ' αὐτὰ δαμονισμένα.

Στριφογυρίζουν κ' ἀναταράζουν μὲ ὀρμὴ τὸν ἀέρα, περνοῦν ἀπὸ μπροστά της καὶ τὴν κοιτάζουν μὲ τὰ πελώρια μάτια τους σαρκαστικά, χαχανίζοντας ἀταίσια.

«Ὅλοι κρατοῦν ἀπὸ κάτι: πράγματα ἀλλόκοτα καὶ πρωτόφαντα, καμωμένα ἀπὸ ἄγνωστες ὕλες, διαμορφωμένα σὲ παράξενα κ' ἀόριστα σχήματα, ἄλλα νὰ λαμποκοποῦν σὰν τεράστιοι φακοί, ἄλλα νὰ ὑψώνονται σὰν πελώριες τρομαχτικὲς σφαῖρες ἢ νὰ ξεχύνονται σὰν ἀπειλητικὲς φλόγες.

Μένει καὶ τὰ βλέπει, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ τὰ ξεχωρίζει, νὰ τὰ γνωρίζει, μόνο ποὺ νοιώθει πὼς εἶναι ὅλα φριχτὰ ὄργανα καταστροφῆς καὶ θανάτου.

—Δὲν τὰ ξέρεῖς; τῆς φωνάζει ἓνας. Ἡ τελευταία λέξη τῆς Ἐπιστήμης! Τὸ ραντάρ! Οἱ ἱπτάμενες βόμβες! Οἱ ρουκέτες! Θὰ δεῖς! Θὰ δεῖς!

—Ἐρευνῆστε πίσω ἀπὸ τὸ θόλο! ἀκούεται ἡ τρομερὴ προσαγῆ.

Καὶ μὲ μᾶς, σὰ νὰ ἔχουν ἀνάψει ξαφνικὰ κάτω στὴ γῆ χιλιάδες ἥλιοι, μιὰ ἀπέραντη ἐκτυφλωτικὴ λάμψη ἀναπηδαίει ἀτότομα καὶ χτυπάει τὸν οὐρανὸ.

Ὁλος ὁ θόλος φωτίζεται καὶ ἡ πανίσχυρη λάμψη τὸν περνάει καὶ πάει πέρα, βαθιά. Χτυπάει τὰ σύννεφα καὶ τὰ λυώνει, τρυπάει τ' ἀστέρια καὶ τὰ περνᾷ, σκίζει τὰ διάφανα στρώματα καὶ τὰ διαβαίνει.

Τ' ἄγνωστα μυστικὰ ὕψη ξεφανερώνονται—ἓνα ἄσπρο ἥσυχο στερέωμα ποὺ ἀπλώνεται σὰν ἀκύμαντη, ἀρυτίδωτη θάλασσα, ὅλο πραότητα καὶ γαλήνη.

Τὸ φῶς τῆς γῆς φτάνει ὡς αὐτὴν μὲ ὀρμὴ, ἡ τεράστια δύναμή του τὴν χτυπᾷ μὲ μανία, μὰ δὲν μπορεῖ νὰ περάσει. Πέφτει μέσα καὶ βουλιάζει, σθίνει καὶ χάνεται, ὁμοια μὲ τ' ἄγρια κύματα φουρτουνιασμένης θάλασσας, ποὺ χυμοῦν μανιασμένα στὴν ἀκρογιαλιά, μὰ ἐκεῖ, τσακισμένα, δαμασμένα, σκύβουν κ' ἀποθέτουν ταπεινὰ τοὺς ἀφρούς τους στὰ πόδια τῆς μαλακῆς ἀμμονιδιᾶς—ἓνα ἀπέραντο μπουκέτο ὑποταγῆς ἀπὸ ἄσπρα λουλούδια.

«Τρυπήστε τον! Σπιάστε τον!» προστάζει μὲ λύσσα ἡ φοβερὴ φωνή.

Τὰ τεράστια μαῦρα σχήματα παίρνουν φοβερὲς διαστάσεις, μεγαλώνουν, πλαταίνουν, ὑψώνονται. Στὰ πελώριά τους χέρια σηκώνουν τ' ἀλλόκοτα ὄπλα τοῦ ἀνθρώπου, τὶς τρομαχτικὲς δυνατότητες καὶ καταχτήσεις του, καὶ τ' ὀρίζουν μὲ ἄγρια ὀρμὴ στὸν οὐρανὸ, νὰ τὸν τσακίσουν, νὰ τὸν κομματιάσουν.

Ἄνθρωποι καὶ ὄπλα σμίγουν σὲ δαμονικὴ κίνηση καὶ κάνουν ἓναν ἀφάνταστο πάταγο, ποὺ χύνεται καὶ κατακυλιᾷ σὰν ἀτέλειωτη φοβερὴ βροντὴ ἀνάμεσα σὲ οὐρανὸ καὶ γῆ, καὶ τὰ κάνει ὅλα νὰ τρέμουν καὶ ν' ἀνατηδοῦν....

—Δὲ σπάει! Δὲ σπάει! ἀκούεται μιὰ φοβισμένη φωνή.

Καὶ μιὰ τρομερὴ βλαστήμια ἀναπηδαίει ἀπὸ παντοῦ καὶ τὴν ξαναλένε ἄπειρες φορὲς οἱ ἀντίλαλοι.

—Φωτιά! οὐρλιάζει ἡ τρομερὴ φωνή.

—Φωτιά! Φωτιά! ἀντιλαλεῖ τρομαχτικά ἀπὸ πάνω ὡς κάτω, ὡς πέρα, μακριά, ὀλόκληρο τὸ στερέωμα.

Ἡ γῆ σπάζει καὶ σκίζεται, τὰ πύρινα σωθικά της ξεπετιοῦνται μὲ ἀκατάσχετη ὀρμὴ, ὅλη ἡ ἀτμόσφαιρα παίρνει φωτιά, κάθε πνοὴ ἀέρινα γίνεται καὶ μιὰ φλόγα, καὶ μιὰ τεράστια πυρκαγιὰ γεμίζει πέρα ὡς πέρα ὀλόκληρο τὸ ἄδειο διάστημα ἀπὸ τὴ γῆ ὡς τὸν οὐρανὸ, σφυρίζοντας καὶ πλαταγίζοντας φριχτὰ μὲ ἄπειρες πύρινες γλώσσες.

Πελώριοι πυραχτωμένοι ὄγκοι ἀπὸ σίδηρα καὶ πέτρες τινάζονται μὲ τρομερὴ δύναμη καὶ κρότο, πανύψηλες ὀρηκτικὲς φλόγες ἀναπηδοῦν ἀπὸ ἄπειρα πύρινα συντριβάνια, ἡ γῆ δλόκληρη ἀνάβει καὶ γίνεται μιὰ φλογισμένη πηχτὴ μάζα, πού φουσκώνει ὀλοένα πρὸς τὰ πάνω. Ἀκόμα λίγο, καὶ θ' ἀγγίξει τὸν οὐρανό, καὶ θὰ τὸν κάψει, θὰ τὸν λυώσει.

Καὶ νά, πού ἀρχίζει κίβλας νὰ κοκκινίζει, νὰ πυραχτώνεται, νὰ γίνεται μιὰ ἀπέραντη θολωτὴ πλάκα ἀπὸ καμένο σίδηρο, πού ἀκουμπᾷ γύρω τριγύρω στοὺς φλογισμένους ὀρίζοντες...

Ἐνα φοβερό σαρκαστικὸ χάχανο χύνεται μέσα στὸ πυρωμένο διάστημα, κι' οἱ φλόγες γέροντο στὴν ὀρηκτὴ του καὶ τυλίγονται σὰ φίδια, ὁ καιτερός ἀέρας στροβιλιζέται τρελά, ἀντιλαλώντας ἀπαίσια μὲ ἄπειρα στόματα: χὰ χὰ χὰ! χὰ χὰ χὰ!

Μὰ ξαφνικά, ἓνα φοβερό ἀγκομαχητό, μιὰ κραυγὴ ἀγωνίας:

—Δὲν καίγεται!

Καὶ μὲ μιᾶς ὄλα βουθαίνονται καὶ παραλύουν. Τὰ στόματα τῶν κρατήρων μένου ἀνοιχτά, κι' ἄπραγα, οἱ φλόγες στέκουν ἀκίνητες, οἱ πέτρες καὶ τὰ σίδηρα μένου κρεμασμένα στὸν ἀέρα, οἱ ἀνθρωπόμορφοι γίγαντες καρφώνονται πετρωμένοι. Καὶ ξαφνικά, σ' ἓνα ἀπότομο κι' ἄγριο ξέσπασμα φόβου κι' ἀγωνίας, ἀρχίζουν νὰ τρέχουν ἔξαλλοι ἐδῶ κι' ἐκεῖ, τὰ πελώρια κεφάλια νὰ κουνιοῦνται ἀνίσυχα, τὰ φοβερὰ μάτια νὰ γυαλίζουν ἀπὸ τρόμο.

«Θὰ ρίξει κερανοὺς καὶ θὰ μᾶς κάψει!»

«Θὰ κατεβάσει τὸν οὐρανὸ καὶ θὰ μᾶς πλακώσει!»

«Θὰ πετάξει τὴ γῆ καὶ θὰ τὴν ἐξαφανίσει!»

Καὶ τρέχουν, στριμώγονται, σταματοῦν, πάλι τρέχουν, στριφογυρίζουν, μερικοὶ σκοντάφτουν καὶ πέφτουν, ἄλλοι περνοῦν ἀπὸ πάνω τους καὶ τοὺς ποδοπατοῦν, πολλοὶ μπερδεύονται καὶ χτυποῦνται ἀναμεταξύ τους, κι' ὄλοι χειρονομοῦν καὶ φωνάζουν, χτυποῦν μὲ ἀπελπισία τὰ χέρια καὶ ὀρχοῦν ἄγριες στοργιγγές κραυγές.

Μιὰ τρομερὴ μανία τοὺς πιάνει ὄλους, ἓνας ἀσυγκράτητος φόβος δέρνει κι' ἀνα-

στατώνει τὰ μυαλά τους, ὁ ἓνας κοιτάζει τὸν ἄλλο μὲ ὑποψία καὶ μίσος, τὰ μάτια τους φλογίζονται ἀπὸ ἄγριες ἐπιθυμίες. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ βρίσκονται ὄλοι ἀνακατωμένοι, μπλεγμένοι σὲ μιὰν ἀλλόκοτη τρομαχτικὴ σύγκρουση.

Κάποιοι σηκώνει ἓνα μαχαίρι καὶ τὸ μπήγει στὴν καρδιά τοῦ διπλανοῦ του. Ἐνας ἄλλος σημαδεύει μὲ τὸ ὄπλο του καὶ σκοτώνει τὸ γείτονά του. Καὶ τὰ αἵματα ἀναπηδοῦν, τὰ κορμιὰ σπαρταροῦν κι' ἡ ἀτμόσφαιρα γεμίζει ἀπὸ βόγγους, βλαστήμιες καὶ κατάρες...

Ἡ ἀγωνία τοῦ τρόμου ἔχει σκοτεινιάσει τὰ μάτια της καὶ δὲν μπορεῖ πιά νὰ βλέπει καθαρά. Ἐλεῖε κάτι νὰ πεῖ, νὰ φωνάξει, μὰ ἡ φωνὴ δένεται κόμπας στὸ λαρυγγί της!

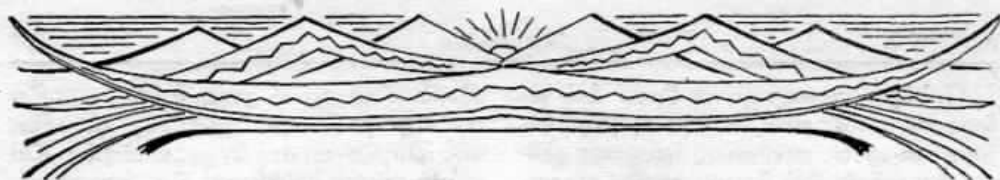
Ποῦ εἶναι; Πῶς βρέθηκε ἐδῶ; Δὲν μπορεῖ νὰ συλλογιστεῖ. Νοιώθει τὸ μυαλό της νὰ στριφογυρίζει, νὰ στριφογυρίζει, σὰν κάποιος νὰ τὴν ἔχει πιάσει μέσα στὴν τεράστια χούφτα του καὶ νὰ τὴ γυρίζει στὸν ἀέρα δυνατά. Ἄχ! Τὸ Θεριό! Τὸ Θεριό! Πάει. Τὰ ἔχασε τὰ συλλοϊκά της!

Ἐνας μαῦρος ὄγκος ἔχει γίνει τώρα ὄλη ἡ ἀτμόσφαιρα. Ἐνα πηχτὸ βαρετὸ σκοτάδι κατεβαίνει ὀλοένα καὶ πλακώνει τὴ γῆ. Δὲν μπορεῖ πιά νὰ δεῖ τίποτα, δὲν μπορεῖ ν' ἀνασάνει. Τὸ σκοτάδι κατεβαίνει καὶ κάθεται στὰ στήθια της, σὰ βαριά μαύρη πλάκα. Μόνο ἐκεῖ κοντὰ νοιώθει τὴν παρουσία τῆς πεσμένης ἀνθρώπινης μάζας, καταλαβαίνει τὰ βαριά, δύσκολα σαλέματά της, αἰσθάνεται νὰ φτάνει ὡς αὐτὴν καὶ νὰ τὴν ἀγγίξει ἡ καυτὴ πνοὴ τοῦ θανάσιμου ῥόγχου της...

—Ἄ! Ντίκ! Ἐσὺ εἶσαι; Καλὰ ἔκαμες καὶ μὲ ξύπνησες. Πῶς ἔνοιωσε τὸν ἐφιάλτη πού μὲ βασάνιζε;

Ἄπλωσε τὸ χέρι καὶ χაΐδεψε τὸ κεφάλι τοῦ σκυλιοῦ, πού μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια στηριγμένα στὸ κρεβάτι, κοίταζε μὲ ἀπορημένα μάτια τὴν κυρία του καὶ τῆς κουνούσε φιλικὰ τὴν οὐρά.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

“ΞΗΜΕΡΩΝΕΙ Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ..”

ΔΙΗΓΗΜΑ

Στὴν κρεββατοκάμαρα τοῦ Ἡλία, κι' ἀπόψε ὄλα τὰ πράγματα εἶναι σκεφτικά καὶ θλιμμένα. Κανένας θόρυθος ἐκεῖ μέσα, λὲς κι' ὄλα τ' ἀντικείμενα κρατᾶνε σφιχτὰ τὴν ἀναπνοή τους, μὴ τυχὸν κι' ἀνησυχήσουν τὸν ἄρρωστο.

Ἡ μητέρα μας μὲ τὴν παλάμη στὸ μάγουλο, καὶ μὲ τὸ βλέμμα στὸν σκεπασμένον ἀδελφὸ μοιάζει σὰν παλιὰ ἐλαιογραφία ἀπὸ τοὺς τοίχους κάποιου μουσείου. Τὸ μικρὸ καντηλάκι μας τρεμοφέγγει.... Οἱ σκιὲς τῶν σκεπασμένων ρούχων κινουῦνται ἔτσι, δεξιὰ, κι' ἀριστερά.

Ὁ πατέρας μὲ τ' ἄσπρο τὸ μουσάκι, μὲ τὰ γκριζὰ μαλλιά, σοβαρὸς, ἀμίλητος, μοιάζει πάλι τόσο πολὺ μὲ κείνες τὶς μορφές, ποὺ ἄκουσαν ἕνα καιρὸ τὸν δωδεκάχρονο Χριστὸ μας, στὸ ναό.

Ὁ μεγάλος ἀδελφὸς ὁ Ἡλίας, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς, μὲ μιὰ πνευμονία ὀχτῶ μέρης τώρα χαροπαλεύει, βογγάει, καίγεται στὸν πυρετό!! Κι' ὄλα αὐτὰ, σ' ἕνα χωριὸ στὴν Πελοπόννησο δυὸ μέρης πρὶν τὴ Λαμπρὴ τοῦ 1942. Ἡ Μαρία πατάει στὰ δάχτυλα, κι' εἶναι τὰ μάτια της πρσιμένα ἀπ' τὸ κλάμα, τὴν αὔπνια. Κρατᾶει μιὰ ἄσπρη ταμπλέττα, καὶ μισὸ φλυτζανάκι νερό....

Ἡ Μαρία ἡ ἀδελφή μας.

Προχωρεῖ σιγά, σιγά..., ἀντιστηκώνει τὰ βαρεῖα ρούχα.

Πιάνει τὸ κεφάλι τοῦ ἄρρωστου....

Καὶ κείνος μὲ ἀξύριστα μάγουλα μὲ τὰ μαλλιά ριγμένα στὸ μέτωπο, μὲ τὸ βλέμμα θολὸ στὶς βαθεῖες κόγχες, προσπαθεῖ ν' ἀνασχωθῆ... Προσπαθεῖ, ξαναπέφτει.

—Ἐλα Ἡλία,... Ἐλα χροσέ μου.... Ὁ Χριστὸς ἀνασταίνεται μεθαύριο... τὸ ξέρεις πὼς ὄλους τοὺς ἀρρώστους θὰ τοὺς γιάνη; Τὸ ξέρεις πὼς θὰ φέρῃ τὴ νίκη, τὸ ψωμί,... τὴν εἰρήνη;

Τὴν εἰρήνη... Τί ὁμορφὴ λέξη!

Ὁ πατέρας γυρίζει γιὰ μιὰ στιγμή τὰ μάτια του πρὸς τὴν ὄροφῃ.

Δὲν ξέρω..., μὰ μοῦ φαίνεται πὼς ἐκεῖνο τὸ βλέμμα του μποροῦσε νὰ τρουπήσῃ τὴ στέγη μας,... Νὰ ξεχυθῆ καὶ νὰ φτάσῃ.. νὰ φτάσῃ....

—«Κύριε Σ' ἐπικαλοῦμαι ἀπόψε....» ἀκούστηκε, κι' ἔσβυσε ἀργά, ἀργά ἡ φωνὴ του.

Εἶπε κι' ἄλλα, κι' ἄλλα... Μὰ κείνες οἱ πρῶτες κουβέντες μὲ κάποια ἄλλη δύναμη γλύστρισαν ἀπ' τὰ δόντια του.

Ἠλέτρισαν,.. γέμισαν τὸ δωμάτιο μ' ἕνα δέος... μὲ μιὰν ἐλπίδα.

Οἱ σκιὲς τρεμοπαίζαν καὶ πάλι.

Ὁ πατέρας εἶχε στὸ πρόσωπό του κάτι, ποὺ μποροῦσε νὰ ἐλπίζῃς...

Μὰ γιατί, γιατί, τώρα μόλις τὸ πρόσεξα:..

Ὁ ἀδελφὸς βαρυνάσαινε, κι' ἡ μητέρα μας βάλθηκε νὰ σφουγγίξῃ τὰ μάτια της μὲ τὴν ἄκρη τοῦ δεξιοῦ μανικιοῦ της.

Ἀπὸ πέρα, βόγγαγαν τώρα τὸ κύματα ποὺ χτυποῦσαν στοὺς ἔρημους βράχους τῆς παραλίας.

Ὁ πατέρας γύρισε τὸ πρόσωπό του κατὰ κεῖ. Δὲν εἶπε τίποτα, μόνο μὲ κοίταξε λίγο στὰ μάτια, καὶ μοῦ φάνηκε σὰν νάπε:

—Βορηὰς σηκώθηκε. Αὐριο θάχομε λιακάδα!..

—Λιακάδα... Εἶπα κι' ἐγὼ μέσα μου...

Μὰ τί νὰ τὴν κάνῃς τὴν λιακάδα δίχως ψωμί; τί νὰ τὴν κάνῃς μὲ τοὺς συντρόφους σκελετωμένους ἀπὸ τὴν πείνα,... κι' ἀκόμα μ' ἕναν ἀδελφὸ κοντὰ στὸ χάρο;

Βλέπεις, δὲν ἤξερα ἀκόμα νὰ ἐλπίζω...

—Πατέρα... εἶναι ἀλήθεια πὼς τὰ ποδάρια τοῦ θείου-Χρήστου ἄρχισαν νὰ πρίζονται;

Δὲν μ' ἀπάντησε.

Μόνο μὲ κοίταξε κατὰματα καὶ πάλι, καὶ

στά γυαλιστερά τὰ μάτια του είδα ένα βου-
δό πλοίο, με μαύρη σημαία, νὰ στέκεται
λυπημένο...

—Νὰ πάρ' ἡ εὐχή!! Φέτος δὲν ἔκαμε
σταγόνια λάδι κι' ἐκείνος.

—Σώθηκαν πατέρα οἱ μέρες μας. Βγῆ-
καν ἄλλες ἀρρώστιες, καὶ στὴν Ἀθήνα λείει
οἱ ἄνθρωποι πεθαίνουν ἐκεῖ πού περπα-
τοῦν... Τ' ἀκούς;

Ναί, ἐκεῖ πού πηγαίνουν στὴ δουλειά
τους.

—Τί κατάρρα... Μᾶς συχάθηκε ὁ Θεός.
Ὁ πατέρας χάιδεψε τὸ μούσι του με τὴ
δεξιά του παλάμη. Στὴν ποδιά τῆς μητέρας
ἀνέβηκε με μιά πηδηξιά ἢ Πηνειό, ἢ στα-
χτιά ἢ γάτα μας, κι' ἄρχισε νὰ χουρχου-
νίξη.

Δὲν τὴν ἔσπρωξε νὰ κατέβη, κι' ἐγὼ
νεύριασα με τὸ θάρρος πού πέρουν με-
ρικές φορές οἱ παλιόγατες....

Ἡ ἀδελφή στὴν κουζίνα στούμπιζε σινα-
πόσπορο, κι' ἀκούγονταν τώρα ὁ ξερός κρό-
τος... Κούπ, κούπ, κούπ...

Ὁ γαϊτρός εἶπε πὼς ἀπόψε ὁ Ἥλιος
περνᾷ τὴν κρίση... Μὲς τὸ μυαλό γύριζε,
-ξανάφευγε, -ξαναγύριζε ἢ ἴδια ἐκείνη ἄχα-
ρη λέξη... «Κρίση!...».

Τὰ βλέφαρά μου ἄρχισαν νὰ βαραίνουν.
Τὸ ξυπνητήρι ἦταν σταματημένο ἀπὸ
χτές, καὶ καθόταν ἦσοχο στὸ μάρμαρο τοῦ
κομοδίνου. Ἐπόλῳγισα πὼς πάνου-κάτου
ἢ ὦρα θὰ πλησίαζε τὶς ἔντεκα. Σηκώθηκα
γιὰ λίγο. Ἦθελα νὰ φύγω, μὰ κάτι σὰν νὰ
με κρατοῦσε... Σὰν νᾶμουν δεμένος. Πὼς
νὰ κοιμηθῆς ὅταν ὁ ἀδερφός σου πεθαίνει;
Πλησίασα στ' αὐτὴ τῆς μητέρας. Δὲν ξέ-
ρω ἂν τόκανα γιὰ νὰ δικαιολογηθῶ. Ἐ-
κείνη ἄκουσε:

—Πὼς τὰ λένε αὐτὰ τὰ χαπάκια μητέρα;
πὼς τὰ λένε; Αὐτά, αὐτὰ πού πίνει κάθε
δύο ὥρες ὁ Ἥλιος, πὼς τὰ λένε; Ἦταν
ἄσπρα, στρογγυλά... τόσο συμπαθητικά.
Κι' ἂν δὲ μοῦλεγε τ' ὄνομά τους, δὲ θὰ
μποροῦσα νὰ κοιμηθῶ ὅλη νύχτα, γιατί βέ-
βαια ἐγὼ κοιμήθηκα μιά ὀλάκερη νύχτα!
Τὸ πρωὶ μᾶς ξύπνησαν τὰ σήμαντρα τῶν
ἐκκλησιῶν. Ντάν-ντάν, τζίν-τζίν... Ἄχ,
αὐτὴ ἡ μικρὴ καμπανούλα τοῦ Ἁγίου Χα-
ράλαμπος... Ἄχ, σκεφτόμουν. Γιατί νᾶναι

ραγιασμένη; Σὰν βγάλω τὸ γυμνάσιο εἶπα,
κι' ἀργότερα σὰν γίνω Μηχανικός θ' ἀγο-
ράσω μιά μεγάλη καμπάνα, μιά πολὺ με-
γάλη καμπάνα πού θ' ἀκούγεται μέχρι τὴν
Κορώνη!! Τότε βέβαια θάχω λεφτά. Ἡ
καμπάνα μου θὰ τὶς περνᾷ ὅλες, καὶ θὰ
ξεκουφαίνη τὸν τόπο!!

Γειτονόπουλα με βραχνές κι' ἀδύναμες
φωνές, ἦταν βλέπεις ἢ πείνα-μοῦκοφαν τὶς
σκέψεις. «Σήμερα μαῦρος οὐρανός, σήμε-
ρα μαῦρ' ἡμέρα...». Κι' οἱ καμπάνες τῆς
Μεγάλης Παρασκευῆς ἔκλαιγαν ἀπ' τὶς
κορφές τῶν καμπαναριῶν. Ἐκλαιγαν, γιατί
ξέρον βέβαια νὰ κλαίει ἐκείνες ὅταν δὲν
κλαίει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ μάτια μου εἶχαν καρφωθῆ σ' ἓνα πα-
λεικὸ κἀδρο στὸν τοῖχο. Ἦταν ἓνας καθα-
λάρης με ξεγυμνωμένο σπαθί, καὶ γύρω
του ἀγριαμένα πρόσωπα με κόκκινα φεσά-
κια στὸ κεφάλι. Μιά φορά μούχε πῆ ὁ παπ-
ποῦς, πὼς ἐκείνος ἦταν ὁ Κολοκοτρώνης
ἐκεῖ στὴ μάχη τάχα τοῦ Βαλτετισιοῦ.

Ἔμενα συλλογισμένος.

Κάποια σκέψη τότε μοῦ τοῖμπησε δυνατὰ
τὴν καρδιά. Δὲν μποροῦσε νᾶναι αὐτὸς ὁ
Κολοκοτρώνης, ἓνας λεβέντης καὶ καλόκαρ-
δος, ὅπως ἐγὼ τὸν ἔβλεπα νὰ βγαίνει μέσα
ἀπ' τὶς σελίδες τῆς ἱστορίας μου. Αὐτὸς
ἦταν στραβομούτσουνος, κι' ἡ περικεφα-
λαία του πεφτε πολὺ κάτω... Τοῦ σκέπαζε
καὶ τὰ μάτια. Μπορεῖ, ξανασκέφτηκα, μὰ
σφίγγοντας τὶς γροθιές πετάχτηκα ἀπὸ τὸ
στρώμα γεμάτος νεῦρα. Δὲν μποροῦσα νὰ
χωνέψω ἐκεῖνο τὸ λάθος τοῦ παλιοζωγράφου.

—Βλέπεις δὲν ἤξερα ἀκόμα οὔτε νὰ συγ-
χωρῶ!...

Πατώντας στὰ νύχια μῆτρε στὴν κάμα-
ρα τοῦ Ἥλια. Δὲν βαρυναίσατε, δέν....
Τὰ μάτια του ἦταν ὀλάνοιχα... ἦρεμα,
γλυκά! Θεέ μου, πὼς ἔτσι; Τοῦ χάιδεψα
τὸ μέτωπο. Τὸ χέρι μου γλύστρησε ἀπαλά
πάνω ἀπ' τὰ μαλλιά του, καὶ λιγάκι ἀκόμα
στὸ κρῶο μαξιλάρι του...

—Γιῶργο, μίλησε!... Εἶμαι πολὺ, πο,...
λύ, εὐχαριστημένος... Δηλαδή νά, εἶμαι
καλά...

Ἦτοσερα σάπασε. Τὸ γλυκό του τὸ βλέμ-
μα ἄγγιξε ἀπαλά ὅλα τὰ πράγματα τριγύ-

ρω. Συνέχεια σταματοῦσε ἐπάνω, ἐκεῖ ψηλά· πάνω-κάτου στο εἰκονοστάσι τοῦ τοῦ-χου!!

—Εἶμαι πολὺ καλά... ἐπανάλαβε...

—Τώρα νά, γιά δές!

—Τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ μας ἀγνό, ζεστό, βάφει τὴν ξερμὴ γῆ τοῦ Γολγοθᾶ... πρὶν, δυὸ χιλιάδες χρόνια ἀδερφέ μου!!... Σήμερα... πάντα.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ σώπασε.

—Καὶ ἡ γῆ... Κοίταξε τὴ γῆ... ξαναλέει. Ἡ γῆ εὐωδιάζει... βλασταίνει! Οἱ ἄνθρωποι ξαναγεννιοῦνται... Τὰ πουλιά κελαιοδοῦν... Ὁ ἰδρώτας του γίνεται δροσιά... δροσιά στὶς καρδιές πού τις ἔχει σπάσει ὁ πόνος...

Ξαναγεννιοῦνται ὅλα τὰ πράγματα στὴ γῆ!! Καὶ ἡ ἀγωνία του... Ὡς ἡ ἀγωνία τῆς ἀγάπης! Δὲν πονοῦσε τόσο ἀδερφέ μου ἀπ' τὰ καρφιά... πονοῦσε γιὰ σένα... γιὰ μένα, γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού πρόδινε τὸν Θεό!!

—Κι' ἄκου... οἱ καμπάνες τὸ βεβαίωσαν ἀπὸ ψηλά... Ντάν-ντάν... Ἄχ δὲν μπορῶ... Ἕνας κόσμος μέσα μου γινόταν συντρίμμα... κι' ὦ... Ἕνας ἥλιος ἔλαμπε πάνω ἀπὸ τὰ ἐρεϊπιά του!! Βαρὺς κόμπος μούχε σταθῆ στο λαϊμό. Κόμπος, σὰν νᾶχα καταπιῆ ἓνα κάρβουνο ἀναμμένο!!...

★

—Μὰ δὲν ἀκοῦς παιδάκι μου!! Πῶς βιάσταζε δὰ τόσες ὥρες;

Ἕλη νύχτα στο πόδι. Τὸν κοίταζε ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα... ὅλη νύχτα σοῦ λέω παιδάκι μου, ὅλη νύχτα γέρος ἄνθρωπος!!

Τσάκ, δὲν ἔκαμε τὸ μάτι του... Στὰ γόνατα... κι' ἀκόμα μέσα εἶναι... Νὰ μᾶς ἀρρωστήσει θέλει καὶ κείνος!!...

—Στὰ γόνατα! σκεπτόμουν. Γέρος ἄνθρωπος ξαναεἶπα. Ὁ πατέρας μας ἤξερε μὲ ποιὸν τρόπο μποροῦσε νὰ ζητήσης κάτι ἀπ' τὸν Θεό. ἤξερε ἀκόμα καὶ τὴν δύναμη π' ἔχει ἓνα βλέμμα τοῦ Κυρίου... Μία του συγκατάβαση... Ἡ προσευχή!!... Ἡ μητέρα μποροῦσε νὰ θαναμάξη... Ἐγὼ μποροῦσα νὰ ἀπορῶ.

—Μὰ γιατί τάχα ν' ἀπορῶ...;

Καὶ τὰ σήμαντρα σκορποῦσαν τὸν πένθιμο ἤχο τους. Ντάν-ντάν-τζίν-τζίν...

Ἕμως δὲν νεύριασα τώρα μὲ τὴν ραγιαμένη φωνὴ τῆς μικρῆς καμπανοῦλας. Ὁχι δὲν νεύριασα. Μποροῦσα τώρα πιά νὰ σκεφτῶ πῶς ὁ καθέννας, εἴτε ραγιασμένη κι' ἀδύναμη φωνὴ ἔχει, εἴτε ξάστερη... Τί σημασία ἔχει στ' ἀλήθεια ἡ φωνή... Ἕσα, Ἕσα... Κι' ἀμέσως ἓνας πόθος φούντωσε, γιγάντωσε μέσα μου. Πόσο θᾶθελα νάμουν μιὰ ραγιασμένη, ταπεινὴ καμπανοῦλα... καί... νᾶσπαζα. Ἀλήθεια νᾶσπαζα τὴν ὥρα αὐτή, τὴν ὥρα πού θὰ σκορποῦσα τὸ κλάμα, γιὰ τὸ αἷμα του, γιὰ τὸ αἷμα πού χύθηκε ἄργά, ἄργά γιὰ μένα... γιὰ τὸν ἄνθρωπο... Γιὰ τὸν κόσμο!!... Σηκώθηκα. Τὰ βήματά μου ἦταν ἐλαφρᾶ ἐλαφρᾶ σὰν τὴν καρδιά τοῦ Μετανοιωμένου καὶ δυνατοῦ, πού δὲν τὸν βαρραίνει ὁ πόνος, ἡ σκλαβιά, ὁ φόβος τοῦ Γερμανικοῦ πολυβόλου, τίποτα.

Ἕτρεξα στὸν πατέρα. Καθόταν ἀκίνητος στὴ μέση τῆς κάμαρας κι' ἦταν ἤρεμος καὶ πρᾶος. Μὲ κοιτοῦσε μὲ γλυκύτητα. Σὰν νᾶχε βγῆ ἀπ' τὴ Βίβλο. Στὰ μάτια του καταπλυμμύριζε ἡ βεβαιότητα, ἡ πίστη... Ἕτρεξα κοντὰ καὶ πιανόντάς του τὰ χέρια-τὸ ἔξερεις; τοῦτα, τὸ ἔξερεις πῶς ὁ Ἕλιος μας εἶναι καλά; Πολὺ καλά πατέρα!! Μὰ πολὺ καλά. Κουβέντιασα μαζί του μιὰν ὥρα!!... μιὰ σωστὴν ὥρα πατέρα!! Μὲ κοιτάζε μὲ κείνο τὸ ἴδιο βλέμμα. Δὲν ξέρω γιατί ἀπ' τὴ σκέψη μου πέρασε γρήγορα, γρήγορα ἡ μορφὴ τοῦ Μωϋσῆ τὴ στιγμὴ πού ἐτοιμάζεται νὰ χτυπήσει μὲ πεποιθήση τὴν ἄνδρη γῆ!!

—Ἀλήθεια ἔξερεις; Ξανάπα. Εἶναι στο χωριὸ ὁ γιατρος, ὁ ἄλλος γιατρός μὲ τὴν φαλάκρα, ὁ Περικλῆς. Εἶναι καλός! Θᾶθελες νὰ τοῦ μιλοῦσα νᾶβλεπε τὸν Ἕλιος; θᾶθελες; Σήκωσε τὰ φρούδια. Σὲ λίγη ὥρα ὁ γιατρός βεβαίωνε πῶς ὁ Ἕλιος μας εἶχε πάρει τὴν καλύτερη πιά... Τὴν καλύτερη!! Ἕη κρίση εἶχε περάσει.

★

Ἕ ἄλλη μέρα πέρασε ὅλη δίπλα στὸν ἀδερφό. Δίπλα σ' ἓναν πεθαμένο πού... Τὸ βράδυ ἤρθε ἄργό, καὶ ἡμερο, ποιὸ καλὸ

από τάλλα. Ἡ δύση ἔγινε ὀλόχρυση, καὶ οἱ σπῖνοι ξερελλαμένοι ἀπὸ χαρὰ ἀποκοιμήθηκαν στὴ λευκὰ τῆς αὐλῆς. Ἐνα ἐπάκτιο κανόνι φοβέρισε δυὸ τρεῖς φορές τὸ πέλαγο, γιὰ νὰ μᾶς θυμῆσῃ πὼς ἂν ὁ Ἡλίας βρῆκε χάρη ἀπ' τὸν Θεό, οἱ Γερμανοὶ μὲ τοῦ ψύλλου τὸ πήδημα πιάνουνε ὀμήρους, πὼς εἴμαστε ἀκόμα σκλάβοι... Ὅχι δὲν ἔφυγαν οἱ Γερμανοί... Ἐνας ἀργοπορημένος χαρταετὸς κατέβαινε, κατέβαινε κάτω στὰ σταχτιά χωράφια. Ἄνταν κανενὸς τσοπανόπουλου; ἴσως.

Οἱ σκιὲς δὲν βαραίνουν ὅμως ἀνυπόφορες ὅπως ἄλλες βραδυὲς στὴν κρεββατοκάμαρα τοῦ ἀδερφοῦ. Τώρα ἐπαιζαν, ἐπαιζαν κινηγητό, καὶ μᾶς ἔλεγαν ἄμορφες ἱστορίες. Σέγνοιαστοί, εὐχαιριστημένοι κοιμηθήκαμε. Δὲν μᾶς ἔνοιαζε τίποτα. Κι' ὁ ἀδερφός μας ἦταν καλά.

Κόντευε νὰ ξημερώσῃ. Ἐνας πετεινὸς ντελάλισε τὸ γλυκοχάραμα, κι' ἕνας σκύλος οὐρλιαξε περίεργα. Ὅστερα ἔπαψε. Ἐγινε ἡσυχία. Ἡ μητέρα εἶχε σηκωθεί καὶ χλωμὴ ἔπλεξε δίπλα στὸν Ἡλία. Ὅστερα ἔνοιωσα νὰ μὲ σκοντυοῦν.

—Μὰ δὲν ἀκοῦς παιδάκι μου; Δὲν ἀκοῦς τὰ σκυλιὰ πὺ φραγοθήκανε; Δὲν ἀκοῦς; δὲν ἀκοῦς βαρεῖες πατημασιές;

—Ἐτοῦτοι δὲν χωρατεύουν εἶναι κακοὶ ἄνθρωποι... Τί θέλουν τέτοια ὄρα στὸ χωριό;...

Πήγαινε νὰ φωτίσῃ. Φοβισμένος ἔκουσα ἕνα δυνατὸ κροτάλλισμα πολυβόλου. Ὅστερα ἔπαψε. Ὅστερα ξανάρχισε. Προσπαθοῦσα νὰ καταλάβω πόσο μακριὰ ἦταν, ἀπὸ ποιά κατεύθυνση ἦρθε. Ἐξω εἶχε φωτίσει καλά. Μιὰ τρίτη ριπή... κρρρρρρρ... κι' ἀμέσως ἕνα οὐρλιαχτὸ ἀνθρώπου. Ὅλα αὐτὰ μέσα σὲ λίγη ὥρα, σὲ μισὴ ὥρα.

Ἀπ' τὴ μικρὴ χαραμάδα τοῦ παραθύρου μπορούσες τώρα νὰ διακρίνης τίς σκοτεινὲς σιλουέτες τῶν Γερμανῶν, πύχταν πιάσει τίς γωνιὲς στὰ σπῖτια. Ἐνα αὐτοκίνητο. Ὅστερα ἄλλο... ἄλλο. Πιάσαμε νὰ τρέμουμε οὐζύλο καθὼς ὁ θόρυβος τῶν μηχανῶν τάραζε τὴν ἡσυχία τοῦ τόπου. Ὁ ἥλιος μᾶς βρῆκε ἔτοι τρουπωμένους μὲ και-

νούργιο φόβο κὰτ' ἀπ' τὰ κρεββάτια σὰν τὰ ποντίκια. Θέλησε νὰ μᾶς ζεστάνῃ... Φωνὲς γυναικῶν ἀκουγόντουσαν τώρα στοὺς δρόμους, καὶ κλάματα παιδιῶν. Φωνὲς καὶ κλάματα ἀνακατεμένα μὲ κείνες τίς ἀγριεὲς προσταγὲς τῶν Γερμανῶν... Μόνον ὁ πατέρας ἦταν πάντα ὁ ἴδιος.

Μιὰ ντουφεκιὰ ἔξ' ἀπ' τὸ σπῖτι μας ἀκούστηκε, καὶ μιὰ δυνατὴ κλωτσιὰ μᾶς ἀνοῖξε διάπλατα τὴν πόρτα. Κάτω ἀπ' τίς κουβέρτες πῆρε τὸ μάτι μου τρεῖς Γερμανοὺς ἀγριεμένους μ' ἕνα αὐτόματο στὸ χέρι ὁ καθένας. Ἦταν ὀλότσιοι σὰ σιδερένιοι. Κοιτοῦσαν ζερόβια, καὶ δεξιὰ λὲς καὶ περιμεναν ἐπίθεση. Ἡ μητέρα τοὺς ὑποδέχτηκε μὲ μιὰ ὑπόκληση καὶ μισὸ γέλιο. Ἐκείνοι οὐρλιαζαν... παπῖρ... παπῖρ... Σκαλιζόντας τὰ σακκάκια τοῖς ἔδειξε τὰ χαρτάκια μὲ τίς φωτογραφίες.

—Βλέπεις ἢ λέξῃ ἦταν τόσο γνωστή.

Μᾶς τράβηξαν ὅμως τὰ ρούχα, τὰ σεντόνια, καὶ μὲ σπρωξιὲς μᾶς κατέβασαν στὸ δρόμο. Ὅστερα μᾶς πρόταξαν ν' ἀνεβούμε στὴν κλοῦβα τοῦ φορτηγοῦ. Ἦταν ὁ πατέρας, ὁ Ἡλίας, κι' ἐγὼ.

Ἡ μητέρα παρακαλοῦσε. Φιλοῦσε ξεμαλλιασμένη τὰ χέρια ἐνὸς Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ νὰ λυπηθῇ τὸν Ἡλία μας πούταν τόσο χλωμός... Προφθάσαμε νὰ φορέσουμε τὰ σακκάκια, κι' ὁ ἀδερφός μου τὸ μαῦρο του παλτό. Τὸ αὐτοκίνητο κορνάρισε. Ἐνας διερχομῆνας μᾶς ἐξήγησε, πὼς ἂν δὲ μαρτυρούσαμε πὺ κρύβουμε τοὺς Ἑγγλέζους οἱ Γερμανοὶ θὰ μᾶς σκότωναν, καὶ θὰ μᾶς ἔκαιγαν τὸ σπῖτι. Μέσα στὰ κλάματα καὶ στὶς φωνὲς τὸ αὐτοκίνητο ξεκίνησε κι' ἡ σκηνὴ ἦταν ἔτσι παγερὴ. Σὰν στρίψαμε τὴν ἀνηφοριὰ, καὶ φάνηκε ψηλὰ τὸ ἐκκληροῦσά τοῦ προφήτη Ἡλία, ὁ πατέρας γύρισε κατὰ κεῖ. Κάναμε τὸν Σταυρὸ μας. Ἄρσοι ἀγέρας μᾶς χάιδεψε τὰ πρόσωπα καὶ μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ τρόμου, κοιτάζοντάς μας στὰ μάτια ὁ πατέρας ρώτησε: Φοβόσαστε; δὲν πιστεύω... «Ὅταν ὁ Θεὸς εἶναι κοντὰ μας, μαζί μας, ποῖνε φοβόμαστε;» Πήραμε ἀνάσα, χαμογελάσαμε. Μιὰ εὐχάριστη ζεστασιὰ νοιώσαμε τώρα στὴν καρδιά.

Εἶχε κάτι ἀλλόκοτο κείνη ἡ στιγμή. Κά-

τι ἀπὸ ἀνάερη ὁμορφιά καὶ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ μᾶς τὴν ἀφαιρέσῃ. Κανεὶς, κανεὶς, οὔτε ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς ὠδηγοῦσαν ἀχμαλώτους νὰ μᾶς τουφεκίσουν.

Σ' ἓναν παλιὸ πῦργο, τρεῖς ὄρες ἀπ' τὸ χωριὸ εἶχαν ἐγκαταστήσει τὸ Διοικητήριον. Μᾶς ξεφόρτωσαν ἐκεῖ, καὶ μᾶς ὠδήγησαν στὸ ὑπόγειο.

Μοιάζαμε σὰν ζῶα, ποὺ γυρίζουν τὸ βράδυ στὸ σταῦλο, ἀργοί, ἀργοί, καὶ οἱ τρεῖς μαζί. Στὸ σκοτεινὸ, καὶ ὄγρὸ αὐτὸ ὑπόγειο ἔνοιωσα πάλι τὸν τρόμο νὰ κοντοζυγώω. Ὁ Ἡλίας σιγοτρέμοντας ἦταν διπλωμένος καλὰ καὶ εἶχε σηκώσει τὰ πέτα του. Ὁ πατέρας καὶ πάλι ἐπανάλαβε τὸ ἴδιο κομμάτι. Ἠρέμησα, καὶ πάλι ὁ φόβος ἔφυγε... Ἐνας βέβαια Χριστιανὸς δὲν δευλιάζει γιὰ μιὰ καλὴ πράξη ποὺ ἔκαμε. Στις ἐρωτήσεις τοῦ ἀνακριτῆ ἀπαντοῦσε ἀργὰ καὶ ἥρεμα.

Ναί, ἐξακολούθησε νὰ λέῃ ὁ πατέρας. Μιὰ μέρα εἶχαν περάσει τρεῖς ξένοι ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἦταν κουρελιασμένοι, ἐπιπόλοιοι καὶ νησιτικοί. Δὲν ἔξερω. Δὲν ρώτησα ποιοὶ εἶναι, γιατί δὲν ρωτᾶω σὰν πρέπει νὰ κάμω τὸ καλὸ. Μπορεῖ... γιατί ὄχι; μπορεῖ νὰ φθάσω καὶ ἐγώ... καὶ ἐσεῖς κύριε, σ' αὐτὴ τὴ θέση. Ἡ τιμωρία ἔρχεται τις περισσότερες φορὲς ἀπ' τὸν ἑαυτὸ μας, ὅταν δὲν μᾶς δοκιμάζει ὁ Θεός.

Ὁ ἀνακριτῆς δὲν μιλοῦσε... τὰ λόγια τὰ δεχότανε χλωμὸς, καὶ αὐτὰ ἔμοιαζαν σὰν τὰ κυματάκια ποὺ γλύφουν, ἀλλὰ καὶ τρυποῦνε τὸ βράχο... Ἐνας ἄλλος κακομούτρης μὲ μαύρη στολή, καὶ ἓνα γυμνὸ κρανίον κεντημένο στὸ πέτο μᾶς πλησίασε. Τὸν ἔλεγε Χάνς, καὶ ἔκανε σὰν τοκαλί. Πρώτησε τὸν διερμηνέα, καὶ κείνος τοῦ εἶπε ἀρεστά. Ὑστερα μᾶς κοίταξε διαδοχικά. Τὸ βλέμμα του μᾶς μέτρησε πολλὰς φορὲς, καὶ σφίγγοντας τὰ δόντια ἔδωσε ἓνα γερὸ χαστοῦνι στὸν πατέρα. Τὰ μάτια του μικρὰ, ξεθαμιμένα, γεμάτα μῖσος καρφώθηκαν στὸ πέτο τοῦ Ἡλίου μας... Τὸ βλέμμα του στηλώθηκε ἀκίνητο ἐκεῖ. Κατέβασε λίγο τὰ φρύδια. Ἦθελε νὰ παρατηρήσῃ καλύτερα.

Βὰς Ἰστ!... οὐρλιαξε. Ἐγινε θηρίο!!

Βὰς Ἰστ,... καὶ ἔπιασε ἓνα μικρὸ σῆμα στὸ πέτο τοῦ ἀδερφοῦ.

Ὁ Ἡλίας ἦταν ἥσυχος, καὶ ἀτάραχος σὰν νὰ μὴν γινόταν τίποτα γύρω του. Μόνο προσπάθησε τώρα νὰ ἰσώσῃ τὸ ἄρρωστο κορμί του. Τὸ μέτωπό του σηκώθηκε περὶ φανα καὶ τὸ βλέμμα του, ἄγγιξε τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ ποὺ φαινόταν ἀπ' τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο. Ἀπ' τὴ φαντασία του ἀργοπερνοῦσε μιὰ ομάδα συμφοιτητῶν ποὺ πέρσι τέτοιο καιρὸ ὅλοι μαζί εἶχαν κάνει ἐπίσκεψη στὸ ἄσυλο ἀνιάτων.

— Πέστο, ἀποκρίθηκε στὸν διερμηνέα, μὲ βλέμμα λαμπρὸ πὼς αὐτὸ εἶναι τὸ σύμβολο τῆς μεγάλης ἀγάπης. Δὲν θὰ τὸ βγάλῃ ποτὲς κανεὶς μας ἀπὸ κεῖ... Καὶ ἔμεινε ἀκίνητος σὰν μαρμαρένιος. Μόνο ὕστερα ἀπὸ λίγα λεπτὰ κατέβασε τὸ κεφάλι. Κάποιο δάκρυ ἄρχισε νὰ φυτρώνει στὶς ἄκρως τῶν ματιῶν του. Ἐγινε κατακίτρινος σὰν λεμόνι.

— Ποτέ, ποτέ... Ἐναντιώσθησε τις λέξεις.

Ὁ διερμηνέας φοβισμένος βάλθηκε κατὰ νὰ τραυλιῆ ἔγινε ὠχρὸς καὶ κατέβασε τὸ πρόσωπο. Κάτι φαίνεται ἀπὸ καιρὸ τὸν βασάνιζε. Τὰ μάτια του εἶχαν βαθουλώσει. Ὁ ἄλλος περιέμενε μὲ σφιγμένα δόντια. Καὶ σὰν τὸν εἶδε ἔτσι σκεφτικὸν νὰ σωπαίη τοῦ κατάφερε μιὰ δυνατὴ γροθιά στὸ σάγονι, γιὰ νὰ κυλιστῇ ἀνάποδα χάμου.

Χτύπησε στὶς μπότες του ἓνα συρματένιο βούρδουλα, τινάχτηκε ὅλος, ἔτσι ν' ἀνεβοκατέβη δυὸ τρεῖς φορὲς στὸ πέτο τοῦ ἢ κεντημένη νεκροκεφαλὴ.

Τζβάι-μινουτέν, τζβάι-μινουτέν, ἐπανάλαβε δυνατὰ. — Δυὸ λεπτὰ... προθεσμία δυὸ λεπτὰ.

Ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ ἐξαφανίστηκε, ἔκλεισε πίσω του μ' ὀρμή, καὶ κρότο. Καὶ μέσα ἀπ' τὸ κουλουριασμένο ἐκεῖνο πράγμα ποῦταν πεταμένο στὸ πάτωμα ἀκούστηκε τώρα σιγὰ... πνιχτὰ...

— Τῆς μεγάλης ἀγάπης... ἀδερφέ μου!...

Ἄλλὰ τοὺς Χριστιανοὺς στὰ περισσότερα μέρη τοὺς βασανίζουν ἐπιτότοι, τοὺς στέλλουν στὸ Ἄουσιβιτς, τοὺς σκοτώνουν...

Ἀκολούθησε σιωπὴ γεμάτη μυστήριον, καὶ ἐρωτηματικά.

Ἀνεπάντητα ὁμως δυὸ ὑπόκοφοι κρότοι

μᾶς τάραξαν. Μᾶς ἀντισηκώσαν και μᾶς ὑποχρέωσαν νά πηδήσουμε δυό φορές στά δάχτυλά μας. Ὁ ἄλλος ἀπό χάμου τινάχτηκε σάν μισογεμισμένο σακκί. Ἡ μύτη του ἔσταζε ἀχνό, κόκκινο αἷμα. Τῶβλεπα νά κυλά σιγανὰ κι ἦσχα στό κατηφορικό σανίδι. Μιά δβίδα πέρασε σφυρίζοντας πᾶν' ἀπ' τὰ κεφάλια μας θαρρεῖς κι ἔβραχνε νά μᾶς βροῖ, κι' ἀκούστηκε πύδ πέρα κατά τήν πλαγιά ν' ἀντιλαλή στά φεράγγια και στά ρέμματα. Λίγο πύδ κεί, τὰ πολυδόλα ἔκαιγαν τή γῆς. Τρίτος φοβερός κρότος κοντά μας, πολὺ κοντά μας τώρα μᾶς ἔκανε νά χάσουμε τήν ἰσορροπία μας, νά ταλαντευτοῦμε σάν μεθυσμένοι, σάν μεθυσμένοι πᾶν' ἀπ' τὸ πάτωμα π' ἔβραχνε στά πόδια μας, και νά σωριαστοῦμε σέ μιὰ γωνιά τοῦ δωματίου. Τὰ ξέφτια τοῦ ταβανιοῦ μᾶς πετροδόλησαν. Κάτωθί μας ἀκουγόntonουσαν τώρα φωνές, τρεχάματα, και μουγκρίσματα μηχανῶν. Προσταγές, σφυρίγματα, πύδ δὲν μπορούσαμε νά τὰ καταλάβουμε. Ὅταν ἀπὸ πέντε λεφτὰ δὲν ἀκουγόταν τίποτα, ἔχτος ἀπ' τὸ μακρυνὸ βουητὸ τῶν αυτοκινήτων π' ἀνέβαιναν ἀγκομαχῶντας ψηλά στις ἀνηφορικές στροφές. Τὰ πολυδόλα μονάχα ἔξακολουθοῦσαν νά λένε τὸ μακάβριο τραγοῦδι τους. Χτυποῦσαν, χτυποῦσαν. Ὅταν ἀνοίξαμε τὰ μάτια ἕνα συνηθισμένο τοπτεῖο ἀνοιγόταν κάτωθί μας, χωρὶς νά κρύβη και τήν ἐλάχιστη ὑπόθεση κινδύνου. Κατεβήκαμε κι' οἱ τέσσερις τίς σκάλες. Ὁ Ἡλίας ἀκουμποῦσε στὸν πατέρα. Ὁ κτυπημένος φίλος μας ἐρχόταν τριλλίζοντας τελευταῖος. Στά μάτια του δμως μπορούσες καθαρά νά δῆς τώρα μιὰ πρωτόφαντη χαρά...

—Τσακίστηκαν, εἶπε, τσακίστηκαν. Δὲν ἀκοῦτε πῶς τοὺς χτυποῦν;

Ξαναπήραμε ὅλοι μαζί τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριό. Πηγαίναμε ὅσο μπορούσαμε πύδ γρήγορα μὲ περισσότερες προφυλάξεις.

—Μὰ πῶς ἔγινε αὐτό;

—Πῶς ἔφυγαν ἔτσι κνηγημένοι; ρώτησα τὸν πατέρα. Δὲν μίλησε. Καὶ μόνο σάν ἀκούστηκε ὁ καλασμοδὸς ἐνὸς ἀλόγου πίσω μας, πύδ ἐρχόταν σάν ἀστραπή ὅλα ἔξηγήθησαν. Ὁ καθαλάρης ἔλεγες κι' ἔμοιαζε

μὲ κείνον τὸν ἀγγελιαφόρο τοῦ Μαραθῶνα... τὸν Φειδιππίδη!

—Ὁ Παπανικολῆς... Ὁ Παπανικολῆς τοὺς λύσσαξε. Χάθηκε ὕστερα στό μακρὸς τοῦ δρόμου. Ἡ σκόνη τὸν σκέπαζε πίσω του. Ἐνὰ φεράγγι πύδ κείθε ἐπανάλαβε ρυθμικά.

Νικολῆς-Νικολῆς...

Ἦταν τῶνομα πύδγε γίνεῖ θροῦλος στοὺς ἀνθρώπους, και στά βουνα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Κανένα «πῶς», κανένα «γιατί», δὲν μοῦ κέντησε τώρα τή σκέψη...Κανένα «πῶς» κανένα «γιατί». Εἶχα μάθει πύδ καλά μερικά πράγματα.

Ἦξερα, ἦξερα καλά ποιὸς μπορεῖ ἐνὰ φεράξη τὰ στόματα τῶν λεόντων». Ἄσε πύδ ἐνοιῶθα ἀπὸ ὄρες μιὰ σκιά νά μᾶς ἀκολουθῆ. Σφίξαμε κι' οἱ τρεῖς τὰ χέρια ἀπὸ χαρά. Τί καλὸς πύδγε γίνη ὁ καινούργιος μας φίλος! Κι' ὁ πατέρας βεβαίωσε: Ναι, ναι, μιὰ στιγμή. Ἀρκεῖ μιὰ στιγμή. Μιὰ μεγάλη στιγμή ἐπιστροφῆς.

Βαδίξαμε. Στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ ὁ κόσμος μᾶς περιμενε, τοὺς βρήκαμε ἐκεῖ σάν φτάσαμε. Μπαίναμε σάν θριαμβευτές. Μπροστά μας βάδιζε ἡ Ἰδία Σκιά... Μέσα στά κλάματα και στά γέλοια μιὰ ὀμάδα μικρῶν μαθητῶν ἀκουγόταν ἀπὸ μακρυνά.

—Ὅλοι νά πᾶμε κοντά στό Χριστὸ τὸν μόνο ὀδηγό.

Πᾶμε νά βροῦμε σ' Αὐτὸν τήν χαρὰ ἀληθινή χαρά...

Λάμπαμε ἀπὸ μιὰ ἀλλόκοτη ἱερὴ συγκίνηση. Κι' ὁ καινούργιος μας φίλος! Τί μεγάλη στιγμή!... Σφίξαμε τότε τὰ χέρια κι' ὠρμιστήκαμε:

—Ἡ ζωὴ μας θ' ἀφιερῶθῆ στό μεγάλο Του ἔργο... μιᾶς πραγματικῆς ἀναγέννησης τῶν λαῶν.

Μακρυνά και πάλι ὁ ἥλιος χρῶσανε τή δύση. Σ' ἕνα πύδκο ἀκουγόταν ρυθμικά τὸ ἀπλὸ κελᾶιδισμα ἐνὸς πουλιοῦ. Ἦταν κοῦκος. Μᾶς ἔλεγε πῶς ξημερώνει ἡ Ἀνάσταση.

ΣΤΟΝ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟ

Στην μεγάλη παράταξη του «εθνικού συναγερμού» δέν πρέπει να υπάρχει ούτε ένας θεατής. Κερκίδες στον σημερινό κόσμο δέν υπάρχουν. Μόνον στίβος υπάρχει. Και στον πνευματικό αυτό στίβο, έκτος από την ειλικρίνεια και τό θάρρος, χρειάζεται και ή αγάπη. Η αγάπη, την οποία ο Π. Μελίτης τόσο πολύ υπεγράμμισε στο κύριο άρθρο του που μελετήθηκε με ένθουσιασμό από τη φοιτητική νεολαία. Η στροφή του ψυχικού μας κόσμου προς τον συνάνθρωπο, προς τον πόνο και τη θυσία των άλλων. Κι αυτό γίνεται σήμερα. «Όταν στέκομαι δίπλα στον αδελφό τραυματία, σαν φίλος, νοιάθω ν' αλλάζω και ν' αλουτίζονται τά σναισθήματα και των δύο μας, ενώ παίρνω άφθονη χαρά» είπε μετά μία εξόρμησι: στα στρατιωτικά νοσοκομεία ένας φοιτητής. «Τις ώρες που φροντίζω για νά μορφώσω τά παιδιά στις ομάδες, στά Κατηχητικά Σχολεία, άνάμεσα στά συμμοριόπληκτα, καταλαβαίνω τι προσφέρει ή αγάπη.» Και συνεχίζουν τά νεατά τη δουλειά τους, πολύπλευρη, καρποφόρα, υπομονητική με σύνθημα την αγάπη. Συνεχίζει ο σημερινός φοιτητής, άπαιτητικός από τον έαυτό του, άεικίνητος, πρώτος σε κάθε έκπολιτιστική προσπάθεια. τη δουλειά του για την καινούργια κοινωνία. Έτοιμος νά θυσιάση την ήσυχία και την άνάπαυσί του, την άνώφελη ξεγνοιασιά για τό μεγάλο σκοπό.

«Γιατί πρέπει, ναι πρέπει, τη φορά αυτή να μην πάη χαμένο τό τίμιο αίμα που χύνεται σήμερα, για νά έχουμε ένα αβριο καλύτερο!»

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ

Στό φοιτητικό κόσμο την περίοδο αυτή, που όλο και πλησιάζουν οι εξετάσεις, παρουσιάζεται επιτακτικότερη ή ανάγκη της μελέτης. Τόν άλλο χρόνο, με τη σκέψη ότι έχουμε καιρό, αφήναμε νά μας ξεσηβύγουν πολυτίμας εδκαίριες για τη συμπλήρωσι των έπιστημονικών μας γνώσεων. Τώρα παρουσιάζεται πιο επιτακτική ή ανάγκη αυτή. Μιά προγραμματική μελέτη, που δέν υπολογίζεται σε «τόσες ώρες», αλλά σε «τόση απόδοσι» με κάποια παραπάνω διάθεσι σκέψης, με λίγο μεγαλύτερη προσοχή και σύστημα θά δοηθήσθαι στην προετοιμασία των εξετάσεων.

Τό ζήτημα όμως της πανεπιστημιακής, αλλά και της εξωπανεπιστημιακής μελέτης, χρειάζεται έντονη και προεκκτική αντιμετώπισι. Γιατί άκριβως ή άπάντησι στο έρώτημα «γιατί μελε-

τάμε» αόφανε: και την όρασι για την αξιοποίησι των καρπών της σημερινής μελέτης μας.

Για τό χριστιανό φοιτητή ή μελέτη αυτή παίρνει τη θέση της στο πρόγραμμα για μία γενικότερη προσπάθεια προόδου. Η ιδέα του αβριανού έργατη μέσα σε μία κοινωνία γεμάτη από έρείπια αόφανε τη συναίσθησι της εδθόνης. Κοπιάζει ο φοιτητής γιατί αισθάνεται τό χρέος βαρό. Μελετά για νά μορφώση μέσα του ένα άληθινό άνθρωπο, για νά αναπτύξη ένα πλούσιο πνευματικό κόσμο, άπάντησι στο αίτημα της έποχής. Μελετά γιατί αυτός αβριο θά είναι ο ήγέτης και έσθραι πολύ καλά ότι ή εδθόνη του μετράται κι' όλας από σήμερα.

ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗ

Η έλλειψις άσφαλούς κριτηρίου και συνεπές ή έδκολη συναγωγή συμπερασμάτων από «διαφόρους», βοήθησαν στην επιπόλαιη, μερικές φορές, αντιμετώπισι του προβλήματος της εξέλιξης της καταγωγής του ανθρώπου. Είναι άλλη θεια, ότι ή φύσις του ζήτηματος δέν αφήνει τον φοιτητή με την ίδια ήρεμία, που φάχνει νά μάθη αν τό φώς είναι σωματία ή κόματα ή και τά δύο μαζί, νά φάξη για τό ξετόλιγμα της ζωής άνάμεσα στο χρόνο.

Αυτή την ήρεμία έρχεται νά του τη δώση ένα μικρό βιβλιάρκι της Χριστιανικής Φοιτητικής Ένώσεως «Η θεωρία της εξέλιξης και ή καταγωγή του ανθρώπου — Αθήναι 1949». Είναι ένα βιβλίο, που δέν έρχεται νά δικαιολογήση μία εκ των προτέρων «κατασκευασμένη» θείσι, αλλά που στηριγμένο στην άπολύτως σύγχρονη βιβλιογραφία (της τελευταίας τετραετίας κυρίως), έρχεται νά μας παραθέσθαι τά τελευταία περίοματα της επιστήμης για τά ζητήματα της εξέλιξης (Ασμαρκισμός - Δαρβινισμός - Μεταλλαγαί) και της καταγωγής (Μισοκάνθρωπος όρθός - Κινάνθρωπος - Παλαιοντολογικά ανθρώπινα λείψανα australopithecinae - Proconsul) συμπληρωμένα με μία συνεπτική εξέτασι της διανοητικότητας του παλαιοντολογικού ανθρώπου. Τό συμπυκνωμένο περιεχόμενο άπαιτεί βέβαια προσωπική μελέτη, όμως ε μελετητής θάχη τό μεγάλο κέρδος της διαφωτισίας του πάω σ' όλες τις πλευρές των ζητημάτων αυτών. Θά άναγνωρίσθαι ότι τώρα άνεπιβόστος μπορεί νά προχωρήσθαι στην έρευνα του. Πρό πάντων θά μάθη, ότι ή έπιστήμη, όταν την αφήνουμε άγνή και καθαρή όπως βγαίνει από την έρευνα και την παρατη-

ρησι: άνοιγει πάντα καινούργιους δρόμους προς την αλήθεια.

“ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΝΙΚΗ..

— Μαγαλειώδης και συγκινητική χαρακτηρίσθη η συμμετοχή της αντιπροσωπείας των άγορών και κοριτσιών των Κατηχητικών Σχολείων, στο άνοιγμα της εβδομάδος για την εργασία και τη νίκη. Μπροστά στο Μνημείο του Αφανούς παρήλασαν και τραγουδούσαν μ' όλη τη δύναμη της παιδικής τους ψυχής «Μιά καινούργια Ελλάδα θέμα, μιά Ελλάδα του Χριστού».

Οι μικροί μας φίλοι: με τη μικρή δημοσία εμφάνισαν τους έδωσαν σε όλους την πεποίθηση πως στο έργαστήριο του Κατηχητικού Σχολείου, ομνιά και άθόρυβα, έτοιμάζονται αληθινά καλύτερες εθνικές ημέρες.

— Οι φοιτητάι νοιώθοντας τον έαυτό τους ένωμένο άδιάσπαστα με τα μαχόμενα ναϊάτα μας έδωσαν νόημα στο σύνθεσμο αυτό με μιά πολύτιμη προσφορά. Έδωσαν το δικό τους αίμα στους τραυματίες μας. Αφού η ψυχή και η καρδιά είναι μιά, γιατί νά μήν είναι κοινό και τό αίμα;

— Η παρέλασις των φοιτητών και σπουδασιών, θά μπορούσας νά πη κανείς πως ήταν η πιο πατηχημένη των τελευταίων έτών. Και από άπόψεως συμμετοχής και από άπόψεως εμφάνισως. Ήταν κι' αυτή μιά άπόδειξις για τό τί μπορεί νά κάνει μιά πειθαρχημένη προσπάθεια στην όποιία βέβαια δέν θά έχη τό λιγώτερο λόγο τό πανπιστημιακό γυμναστήριο.

— Από τού ραδιοφωνικού σταθμού Αθηνών ο λόγος τού σεβαστού πρωταύστου τού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γ. Οικονόμου συνόψισε τις σκέψεις όλης της πνευματικής Ελλάδος για την παγκόσμια ήθική σημασία του σημερινού εθνικού άγώνος. «Όύδεις έλευθήρας λαός, είπαν δ κ. πρώτανης, ρυθμίζω τον έβον αυτού κατά τās αιωνίας ιδέας της ήθικής συγκροτήσεως τού κόσμου επιτρέπεται νά παραμείνη άδιάφορος άπέναντι της μάχης της Ελλάδος... Οι άγώνες των ιδεών είναι σκληροί και επίμονοι, διά τούτο χρειαζέται: παγκόσμιος έξέγερσις και φανατική άφοσίωσις εις τās μεγάλας ιδέας διά νά σωθής η ήθική κληρονομία τώσων αιώνων. Ό έλληγικός λαός, ο χόνων τό αίμα του υπέρ της ιδέας, δεικνύει τον δρόμον της νίκης κατά της έμκανήσεως όλιγαρχίας... Σήμερον είναι άκριθός η περίστασις όπως φανή η δύναμη των ιδεών και διδαχθή ότι αι ιδέαι δέν είναι νεκρόν γράμμα τού άψύχου χάρτου, αλλά ζωντανή και άκάθекτος πνοή της ψυχής, διεκδικούσα την ύπόστασιν της και παντός έχθρου τού άνθρωπιου.» Και καταλήγουν δ σεβαστός όμιλητής: «Κατά τούς άγώνας των ψηφών ιδεών τά άνώτατα πνευματικά Ιδρύματα της χώρας, μητρός των ιδεών, είναι οι φυσικοί σημασιφόροι των άγώνων τούτων και έπυυθώνονται προς τά αδελφά Ιδρύματα, ίνα και αυτά περί την επισημονικήν των εργασιών άνά τον κόσμον, άνα-

λάδωσι την ήθικήν ήγασίαν τού παγκόσμιου άγώνος και δείξωσιν, ότι η έπιστήμη δέν είναι άπαχωρισμένη από τού πραγματικού βίου, αλλά φετεινός οδηγός των έλευθέρων λαών προς διατήρησιν της εγγενείας αυτών. Βάσις δέ της εγγενείας αυτής είναι η έλευθερία. Ό Θεός βοήθός μας.»

— Σε πλαίσιο εθνικό και άτμόσφαιρα χριστιανικού παλμού γύριτσαν και φέτος τά Χριστ. Φοιτ. Μαθήματα της Χ.Φ.Ε. την εθνική μας γιορτή. Ό πανηγυρικός της ημέρας, άνέκθота από τη ζωή τού στρατηγού Μακρυγιάννη, και έπιστολές από τούς σημερινούς μαχητάς, πλαισιώμενα όλα αυτά με τραγούδια, ήταν τό πρόγραμμα. Η γιορτή έκλεισε με σκέψεις γύρω από τον ήθικό έξοπλισμό της ήγασίας τού Έθνους, πού άβριο θά κληθούν ν' αναλάβουν οι σημερινοί σπουδασταί.

Παρόμοια γιορτή έγινε και στά Χριστ. Μαθήμ. Φοιτητριών. «Η συμβολή της Έλληνίδας στόν άγώνα τού Έθνους» ήταν κίνητρο για σκέψεις στις σύγχρονες έλληνίδες άγωνίστριες τού πνύματος, γιατί αυτές καλούνται νά συναχθούσιν τά έργα των ήρωικών γυναικών τού 1821, πού από τά ίδια Ιδανικά ένπνέοντο.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Τά Χριστιανικά Φοιτητικά Μαθήματα διοργάνωσαν έφέτος μιά ένδιαφέρουσα σειρά διαλέξεων, των όποιων την έναρξιν έκαμει ο καθηγ. της Νομικής Σχολής κ. Αλ. Τσιριντάνης με θέμα τη σημασία της δηλώσεως των Έλλήνων έπιστημόνων. Στη σειρά αυτή ακούσαμε και τον καθηγητή της Πολ. Δικονομίας κ. Γ. Ράμμον στο θέμα «Η άπονομή της άκαϊούσης στην Ελλάδα». Ό κ. καθηγητής τοποθέτησε οίτις γενικές τους γραμμές μερικά από τά θεμελιώδη προβλήματα και άρχάς της Πολ. Δικονομίας. Διεισήσας δέ ότι η κρίσις πάνω στα ζητήματα πού γεννώνται: στή δική είναι στην τελευταία της άνάλυσι κρίσις περί προσώπων. Σε κάθε ένα από τά προβλήματα καταλήγουμε στο τέλος πάντοτε νά συζητούμε περί τού ήθικού έξοπλισμού των παραγόντων της δικής.

«Τί νά τον κάνωμε τον καλύτερον νόμο;» ετόνισε ο κ. καθηγητής. «Χρειάζονται άνθρωποι με ήθικήν συνείδησιν, άνθρωποι δικασταί, άνθρωποι -μάρτυρες, άνθρωποι -διάδικοι. Πώς θά γίνουσι όμως οι άνθρωποι αυτοί; Μιά όδός, μιά ήθική ύπαρξις ως κώδιξ ρυθμιστικός. Έκείνος πού έμποτιζέται από τās άρχάς της χριστιανικής διδασκαλίας. Και ο σεβαστός όμιλητής κατέληξε εύχόμενος στους χριστιανούς νέους νά παραμείνουσι στο δρόμο πού βρήκαν, ώστε νά υπάρχη το δικό άκριθός επί τού όποιου θά στηριχθή η όρθή άπονομή της δικαιοσύνης στην Ελλάδα».

Με τό αυτό θέμα, ο κ. καθηγητής όμιλησε και προς τά Χριστιανικά Μαθήματα Φοιτητριών.

ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ

Τά μαθήματα τῆς Ἱατροδικαστικῆς μὲ τὴν εὐγένεια καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ σοβαρότητα ποὺ γίνονται ἀπὸ τὸ σεβαστὸ καθηγητὴ κ. Γρ. Κάτσοα κάνουν πάντοτε ἐντύπωση. Βαθεῖα ὅμως χαραγμένο στὴν ψυχὴ τῶν φοιτητῶν ἔμεινε τὸ μάθημα, ποὺ ἔγινε μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς 25ῆς Μαρτίου. Ποικιλμένο ἀπὸ ἱστορικὰ ἀνάγκοτα, σὲ συσχετισμὸ πάντοτε μὲ τὰ ἱατροδικαστικὰ ἐνδιαφέροντα, ἔδωσε ἀνάγνωστα ποὺ θάρρος καὶ τὴν πίστιν τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 21. «Δὲν ὑπάρχουν λόγια ποὺ νὰ μποροῦν νὰ ἠρνήσουν τοὺς ἥρωας τοῦ 21, εἶπα καταλήγων ὁ κ. καθηγητῆς. Γι' αὐτὸ θὰ θανατωθῶ καὶ θὰ οἶς διαβάσω ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν πρὸς Ἑβραῖους ἐπιστολὴ (α' 33-40) τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἀναφέρεται στοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως καὶ τόσο πολὺ ἀνταποκρίνεται πρὸς τίς θλίψεις, τίς θυσίας καὶ τὰ παθήματα τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος τοῦ 1821. «Καὶ ὁ σεβαστὸς καθηγητῆς ἀνοίξει τὴν Καινὴ Διαθήκη, τὸ βιβλίον τοῦ ἠρωτισμοῦ καὶ ἐδίδαξε: «οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείαν, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελίαν... ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἄλλοτρίων... ἔτερον δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πείραν ἔλαθον, ἔτι δὲ βρομῶν καὶ φυλακῆς... ἠσπερούμενοι, θλιδόμενοι, κακοχουόμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος»...

ΣΕ ΚΑΘΕ ΣΤΡΑΤΕΥΜΕΝΟ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟ...

... στέλνονται οἱ λίγες αὐτὲς γραμμές. Γραμμές, ποὺ θὰ θέλαμε νὰ σταθοῦναι καὶ σὺν μιᾷ πνευματικῇ ἐπικοινωνίᾳ ἀνάμεσα σ' ἐκείνους, ποὺ ἀκόμα δὲν στρατεύθηκαν καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ντύθηκαν τὸ τιμημένο χαλί. Κι' ἰσκέψεις εἶναι παρμένες ἀπὸ ἕνα βραδυνοὸ στό παράρημα τῆς Χ.Φ.Ε. Θεσσαλονίκης. Ἦταν μιὰ ἀποχαιρετιστήριος συνάντησις τῶν φοιτητῶν ποὺ ἐστρατεύοντο.

«Μόνο τὸ εἶδος ἐπιστρατεύσεως ἀλλάζει», τὸ νόστηκε. «Γιατὶ ὁ φοιτητῆς ποὺ πήρε στὰ σοβαρὰ τὴν ἐπόθεσιν Χριστιανισμὸς, ἔνοιωσε κι' ὅλας μέσας του τὴ «στρατεία». Νοιώθει τὸν ἑαυτὸ του ὅτι βρίσκεται πάντα σὲ μάχη. Κ' ὅταν φορέσῃ τὸ χαλί ἢ πνευματικὴ «στρατεία» ἐκδηλώνεται μέσα στὸ πλαίσιο τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς. Μπολεῖται τὴ ζωὴ στὴ διμοιρία, στὸ λόχο, στὸ τάγμα.»

Γύρω στὸ φοιτητὴ στρατιώτῃ ἢ ἀξιωματικὸ γρήγορα βρίσκει ἕνα φίλο ἢ νεολαία τῆς πόλεως ἢ τῆς ὑπαίθρου. «Φτιάξαμε μιὰ ὀμάδα νέων καὶ ἤδη μὲ τὴν τρίτη συνάντησι, ἦρθαν εἰκοσι ταλειόφοιτοι. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ ἔχουμε τίς ἐπισκέψεις στίς φυλακές, στὴν παιδόπολιν, στὸ οἰκοτροφεῖο τῆς πόλεως κλπ.», σημειώνουν μαθητὰί τῶν στρατιωτικῶν σχολῶν. Κι' εἶναι ἕνα-δυσὸ περιστάσιμα, ἀπ' τίς χίλιες δυὸ προσπάθειες. Ἀπ' τὸ Ἴόνιο καὶ τὴ Θράκη κι' ἀπ' τὰ

βόρεια σύνορα ὡς τὴν Κρήτη, ὅπου κι' ἂν βρίσκονται οἱ χριστιανοὶ νέοι, παντοῦ ἡ δουλειὰ γιὰ τὴν πνευματικὴ, ἀγωνιζομένη, Ἑλλάδα.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

— Ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὸ Πολυτεχνεῖο πρόκειται νὰ ἰδρύσῃ τέσσαρες σχολὰς ὑπομηχανικῶν (Σ.Γ.Π.), ποὺ τόσο θὰ συσταθῶσιν σὲ νὰ ἀποκτήσομεν καταρτισμένους τεχνικούς τῆς βιομηχανίας μας. Τὸ εὐχάριστο εἶναι, ὅτι οἱ σχολὰς αὐτὰς θὰ ἰδρυθοῦν στὴν ἐπαρχία. Ἔτσι ἐκτός ἀπὸ τίς ἐθνικὰς συνέπειες τῆς ἀποκεντρώσεως τῆς ἐκπαίδευσως, θὰ δοθῇ καὶ στοὺς νέους τῆς ἐπαρχίας ἡ εὐκαιρία τεχνικῆς μερψώσεως, χωρὶς τὰ ἔξοδα ποὺ ἀπαιτοῦν οἱ σπουδὰς στὴν πρωτεύουσα.

— Στὴ Θεσσαλονικὴ μὲλῃ τῆς Χ.Φ.Ε. τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, ποὺ δὲν ἀποτελοῦν μόνιμο προσωπικὸν στὴν περιθαλίξιν τῶν ἀνταρτοπλήκτων παιδιῶν, ποὺ ἀνάλαβε ἡ χριστιανικὴ κίνησις, προσφέρθησαν ἑθελοντικὰ νὰ βοηθήσουν στὴν παρακαλοῦσθαι τῆς ὑγείας τῶν παιδιῶν. Ὅμαδες ἀπ' αὐτοὺς ἐπισκέπτονται τακτικὰ τὴν κατασκηνίωσι προσφέροντας τίς ὑπηρεσίας τους. Εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ ἐκδήλωσις ἀγάπης ποὺ τόσο αἰσθητὴ εἶναι ἡ ἑλλησιφίς τῆς σήμερας.

— Ἄλλες ὀμάδες φοιτητῶν ἐπισκέφθησαν τὸν περασμένο μῆνα τὰ Γυμνάσια τῆς Θεσσαλονίκης. «Ὁ Χριστὸς καὶ τὰ ναῖατα» ἦταν ἕνα θέμα ἑμιλλίας. Οἱ νεαροὶ μαθητὰί αἰσιάνονται πῶς στὸν τιμημένον ὄρομον τοῦ Χριστοῦ τὰ ναῖατα προηγούνται.

— Ὅμαδικὲς ἐπισκέψεις σὲ νοσοκομεῖα εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀγαπητὰ γεγονότα γιὰ τοὺς χριστιανοὺς νέους. Ἔτσι ἡ «ἐξόρμησις» τῆς Ἀσκληπείσιον Βουλῆς, στὸν Εὐαγγελισμὸ καὶ στὸ Λαϊκὸ Νοσοκομεῖο ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸ Β' τμήμα τῆς Χ.Φ.Ε., ἦταν ἀφορμὴ βαθιαῖς χαρᾶς ποὺ εἶναι ἀναπόφευκτος καρπὸς τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

— Στίς 8 Ἀπριλίου οἱ τριτοετῆς φοιτητὰί καὶ φοιτητρίαι τῆς Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς, μετὰ τὸ ἀπογευματινὸν τους μάθημα, μετέβησαν ἐν σώματι στὸ τμήμα αἰμοδοσίας τοῦ σταθμοῦ Α' βοήθειῶν καὶ ἔδωσαν αἷμα γιὰ τοὺς τραυματίες μας. Τὸ παράδειγμα τους τόσο συγκινητικὸ, ἀξίζει νὰ τὸ μιμηθοῦν ὅλες οἱ σχολὰς.

— Στίς 15 Ἀπριλίου, οἱ ἴδιοι τριτοετῆς Φοιτητὰί τῆς Ὀδοντιατρικῆς, ἐπισκέφθησαν τὸ 423 Στρατ. Νοσοκομεῖο. Τὸ χριστιανικὸ καὶ ἐθνικὸ πνεῦμα τῆς ἑμιλλίας, τὰ τραγῶδια, οἱ ἀπαγγελίες, καθὼς καὶ τὰ δέματα ποὺ δόθησαν στοὺς πιὸ βαρεῖα τραυματιομένους, δημιουργοῦσαν μιὰ ἀτμόσφαιρα ψυχικῆς ἐπαφῆς ἀνάμεσα στοὺς φοιτητὰς καὶ στοὺς τραυματίες μας.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΑΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑ • Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΨΗΦΟΦΟΡΩΝ • ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ • ΑΓΟΡΑΣΤΑΙ ΔΙΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ • ΟΙ <ΤΑΙΜΣ> ΚΑΙ ΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΑΞΙΑΙ • ΠΛΟΗΓΙΚΑ

Ἐχει βεβαίως ἀναλάβει ἡ στήλη αὐτῆ τῶν «Ἀπόψεων», νὰ ἀπαντᾷ εἰς ἀναγνώστας, οἱ ὅποιοι προβάλλουν ἀπορίας καὶ ζητοῦν τὰς σκέψεις μας, τὰς «ἀπόψεις» μας, ἐπὶ τῶν διαφόρων ζωτικῶν προβλημάτων, ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς μας καὶ μάλιστα τὸν Ἕλληνα τῆς ἐποχῆς μας. Πρέπει ὅμως νὰ δηλογοηθῶ, ὅτι μερικαὶ ἀπὸ τὰς ἀπορίας αὐτὰς μᾶς θέτουν εἰς δυσκόλον θέσιν. Δὲν εἶναι βεβαίως ἔξω τῆς ἐπικαιρότητος τὸ περιοδικόν μας. Ἄλλ' ἢ πολλῇ ἀνάμιξις μὲ τὴν ἐπικαιρότητα ἴσως στενωπώρησεν τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν ἀναγνώστην, ὁ ὅποιος ἔχει ὀρισμένας ἀντιλήψεις προσφιλῆς ἢ συνδεσμένας μὲ τὰ γεγονότα, τὰ ὅποια ἀπαρτίζουν αὐτὴν τὴν ἐπικαιρότητα.

Ἔτσι, ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἀναγνωστῶν μας ἐπιμένει νὰ ἴδῃ εἰς τὰς «Ἀκτίνας» κἀτι σχετικῶς μὲ τὰς ἀλλεπάλληλους κυβερνητικὰς κρίσεις, εἰς τὰς ὁποίας ρίπτουν τὴν χώραν μας ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ὑποτίθενται ὅτι ἀγρυπνοῦν διὰ τὴν προκοπὴν καὶ, πρὶν ἀπ' ὅλα, διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς χώρας αὐτῆς.

Ἄλλὰ τί θέλουν οἱ ἀναγνώσται μας νὰ ποῦμε, ὅταν μόνον τοὺς τὰ πράγματα βοοῦν; Δὲν ἔδρα: Ἕλληνα, ὁ ὅποιος νὰ μὴν ξέρῃ ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι κρίσεις προξενοῦν τεραστίαν ζημίαν εἰς τὴν πατρίδα, ὅτι ἔως τῶρα ἔφεραν αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τῆς χώρας μας εἰς κίνδυνον μεγάλον, ἀπὸ τὸν ὅποιον κυριολεκτικῶς θαθῦμα εἶναι ὅτι ἀγλυτώσαμεν. Ἐ, λοιπόν, ἐκεῖνο τὸ ἔπος καὶς Ἕλληνα γνωρίζει; Δὲν τὸ γνωρίζουν ἄραγε οἱ πολιτικοὶ μας; Τὸ γνωρίζουν καὶ τὸ καλογνωρίζουν! Ἔχουν πολὺ περισσώτερα ἀπὸ ἡμᾶς στοιχεῖα διὰ νὰ ξέρουν καλά, ὅτι εἰς τοὺς ἐξαιρετικῶς κρίσιμους αὐτοὺς καιροὺς ἡ κυβερνητικὴ ἀστάθεια καὶ οἱ συνεχεῖς πολιτικοὶ σεισμοὶ εἶναι τόσον μεγάλο κακόν, ὥστε ἀπὸ κανένα ἀντάλλαγμα δὲν ἀναπληροῦνται τὰ ἐπαργόμενα ὀφέλεια ἀποτελέσματα. Βεβαίως, ἀνέκαθεν οἱ Ἕλληνας ἐρίζομεν καὶ εἰς καιρὸν πολέμων ἀκρόην, ἀλλὰ τοῦλάχιστον εἰς ἄλλας ἐποχὰς αἱ διχόσοι καὶ αἱ ἐριδες καὶ αἱ στάσεις καὶ ἀντιζηλίαι περιβάλλοντο, ἔστω τὸ πρόσχημα μόνον, ὀρισμένων καταυθύνσεων σχετικῶν μὲ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔθνικοῦ ἀγῶνος ἐνῶ αὐτὴν τὴν φωνὴν χωρὶς κἄν προσήματα, χωρὶς τὸν κόπον τῆς συγκαλύψεως, γίνονται αἱ κυβερνητικαὶ κρίσεις καὶ παρέρχονται ἡμέραι καὶ πολὺκῆς ἐδδομάδες ἀσταθείας μὲ παζαρεύματα διὰ θέσεις καὶ ὑπουργεῖα καὶ ἱκανοποιήσιν φιλοδοξιῶν τῶν διαφόρων κομμάτων. Ὅλα αὐτὰ, διὰ νὰ ὀπλιζῶνται οἱ ἔχθροι καὶ νὰ ἀφροπλιζῶνται ἢ νὰ ἀποθαρρύνονται καὶ νὰ χάνουν τὸ ζήλόν των οἱ φίλοι τῆς

Ἑλλάδος, διὰ νὰ λαμβάνῃ ὄλονεν καὶ νέα ἐπιχειρήματα ἢ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος παντοειδῆς προπαγάνδα εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ διὰ νὰ ἐκτίθεται εἰς κἄριον κίνδυνον τὸ ἔθ.κόν τοῦ λαοῦ ὁ ὅποιος ἀγωνιᾷ καὶ τοῦ στρατοῦ, ὁ ὅποιος πολεμᾷ.

Δὲν ἀμφισβητοῦμεν τὸν πατριωτισμὸν κανενός. Ἄλλ' ἂν ἡ τοιαύτη συμπεριφορὰ τῶν πολιτικῶν μας ἐναντι τοῦ ἔθνικοῦ ἀγῶνος λέγεται πρᾶξις πατριωτικῆ, τότε θὰ ἠθέλαμε νὰ μάθωμεν τί εἶναι ἀντιπατριωτικὴ πρᾶξις!

Ὅπως ὁποῖοι, ἐκεῖνο ποὺ κυρίως ἀνδιαφέρει εἶναι ὄχι τὸ κατάντημα τοῦ πολιτικοῦ μας κόσμου, ὅσον ἢ εὐθύνῃ τὴν ὀποιάν ἐχομεν ἡμεῖς. Ἡμεῖς, δηλαδὴ ὁ λαός, ἔ κατὰ τὸ πολίτευμα μᾶς κυρίαρχος, ὁ νοικοκύρης, ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἐπὶ τέλος διακυβύεται ἢ ὑπόστασις. Ἡ εὐθύνῃ λοιπὸν τὴν ὀποιαν ἡμεῖς ἔχομεν διὰ τὸ κατάντημά μας, αὐτὸ εἶναι ποὺ πρέπει κυρίως νὰ τονίσῃ ἢ παρεῖθαι στήλῃ.

Μῆσα εἰς τὴν σημερινὴν καταγίδα, δὲν ὑπάρχει οὐδὲ εἰς τὴν ἡλιουνησίαν ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος νὰ μὴν ἀκούῃ τὰ πράγματα «μονοουχὶ φωνῆν ἀφιάντα», ὅτι ἡ Ἑλλάς καὶ διὰ λόγους ἐσωτερικοῦς καὶ διὰ λόγους ἐξωτερικοῦς πρέπει νὰ δοῦσιν ἀρίστας ἐφετάσεις συνεχοῦς κυβερνητικῆς σταθερότητος. Καὶ ἔμως ὁ πολιτικὸς μας κόσμος (δὲν λέγουμεν ὅλοι οἱ πολιτικοί, ἀλλὰ πάντως ὁ πολιτικὸς κόσμος ὡς ὄλον) οἱ πολιτικοὶ μας λοιπὸν δὲν ἀκούουσιν τὴν φωνὴν αὐτὴν τὴν φωνὴν τῶν πραγμάτων, τὴν βοῆν τῶν καιρῶν, καιρῶν κρίσιμων ὅσον ποτὲ ἴσως ἄλλοτε εἰς τὴν τριαιγιετῆ ἱστορίαν μας. Δὲν ἀκούουσιν ἀκόμη — τραγικόν, ἀλλὰ ἔτσι εἶναι — ὅτε τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος, διότι ἀπλοῦστα καλύπτει τὴν φωνὴν αὐτὴν ὁ θόρυβος τῶν κομματικῶν παζαριῶν. Ἄλλὰ, εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναλύσεως, τὰ κομματικὰ αὐτὰ παζάρια ἀνάγονται εἰς τὸ πῶς θὰ κερδίσουν τὰς ψήφους τὰς ἰδικὰς μας. Ναὶ ἢ ὄχι; Ἀφοῦ λοιπὸν εἶναι ἔτσι, διατί νὰ μὴν κάμωμεν ὥστε ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δυσκολεύονται νὰ ἀκούουσιν τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος, νὰ ἀκούουσιν τοῦλάχιστον τὴν φωνὴν τῶν ψηφοφόρων των;

Τὸ συμπέρασμα νομίζομεν ὅτι ἐξάγεται μόνον τοῦ. Οἱ ἀγαπητοὶ μας ἀναγνώσται, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς ἔγραψαν καὶ ἐκείνοι ποὺ δὲν μᾶς ἔγραψαν, ἀλλὰ δυσφοροῦν καὶ ἀγανακτοῦν δι' ὅσα

βλέπουν και βεβαίως προκαλοῦν τὴν ἀγανάκτησιν παντὸς Ἑλλήνου, καὶ τὰ ὅποια πολὺ φοβούμεθα ὅτι καθὲς τόσο ἐτοιμάζονται νὰ ἐμφανισθοῦν ἐκ νέου, οἱ ἀναγνώσται μας λοιπὸν ἄς στραφῶσιν πρὸς τοὺς πολιτικούς, τοῦλάχιστον μὲ τὸν ζῆλον μὲ τὸν ὅποιον στρέφονται πρὸς αὐτοὺς, ἐπισκεπτόντας τὰ ἄλογικά των βιβλιάρια, οἱ διάφοροι διδάται τῶν περιφήμων «ρουσφετιῶν». Ἐὰς πληροφορησώμεν τοὺς πολιτικούς μας, ἐκείνους ποὺ εἶναι κάπως βαρῆκοι εἰς τῆς Πατρίδος τὴν φωνήν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι κρίνουν ἀντικειμενικῶς μὲ μόνον γνώμονα τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος, ὅτι, καὶ ἂν ληρομνηθῆ τὸ κριτήριον ποὺ λέγεται πατριωτισμός, καὶ ἀπὸ καθαρῶς ψηφθηρικής ἀπόψεως ἐπὶ τέλους, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπικινδύνων καὶ συνεχισθῆ ἢ ἀχαρκτηρίστως αὐτὴ κατάστασις.

Ἄς εἶναι βέβαιοι οἱ ἀναγνώσται μας ὅτι καὶ ἂν τυχὸν ὑπάρχουν πολιτικοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἀκούουν τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν πολιτικοί νὰ μὴν ἀκούουν τὴν φωνὴν τῶν ψηφοφόρων.

Ἄρχαι νὰ ἀρχίσουν νὰ τοὺς ἐμιλοῦν καὶ αὐτοὶ τοῦλάχιστον, ἐπαναλαμβάνομεν μὲ τὸν ζῆλον τῶν ρουσφετολόγων!

Ὅσον ἀφορᾷ τῶρα ἐκείνους τοὺς ἀναγνώσταις μας, οἱ ὅποιοι μᾶς ζητοῦν νὰ ἀναθεωρήσωμεν τὴν γραμμὴν μας περὶ μὴ ἀναμειξῆς μας εἰς τὴν κομματικὴν πολιτικὴν καὶ θέλουν νὰ μᾶς ἴδουν, ἢ νὰ ἴδουν ἄλλους, ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑποψηφίους εἰς ἔκλογάς κλπ. κλπ., εἰς τοὺς ἀναγνώσταις μας αὐτοὺς θὰ πρέπῃ νὰ συστήσωμεν, ἀπλοῦστατα, νὰ διαβάσουν πάλιν τὸ ἄρθρον «Χριστιανισμὸς καὶ πολιτικὴ» τὸ ὅποιον ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς «Ἀκτίνας» καὶ ἀναδημοσιεύεται καὶ εἰς ἴδιον τεύχος.

Κάθε ἡμέρα ποὺ περνᾷ δείχνει πόσον ὀρθὴ εἶναι ἡ γραμμὴ αὐτή. Ἀκριβῶς διὰ νὰ ἐψυφῶθῃ τὸ ἠθικὸν καὶ ἠθικὸν ἐπίπεδον τῆς πολιτικῆς ζωῆς πρέπει νὰ εἰσθεθῆ καὶ μερικοὶ ἔξω ἀπὸ τὰ κόμματα καὶ ὁ Χριστιανισμὸς νὰ προβάλλῃ ὡς καθοδηγητικὴ καὶ ἐμπνευστικὴ καὶ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐλεγκτικὴ, ὅχι ὁμοῦ ὡς ἓνας ἐκ τῶν καλαισιωτῶν τῆς κομματικῆς πάλης. Ἐπὶ τέλους, τὸ νὰ ἐκφράζῃς τὴν γνώμην σου ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ψηφοθηρεῖς, εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἐλευθερία. Ἄς ἐπιτραπῆ εἰς τὰς «Ἀκτίνας» νὰ διαδικησούν τὴν ἐλευθερίαν αὐτὴν καὶ νὰ τὴν διατηρήσουν μὲ ὄλην τὴν δύναμιν καὶ μὲ ὄλην τὴν συνέπειαν.

Ἐνεφερτικῶς τοῦ κατὰ πόσον θὰ ὀφθαλμοῦν ἢ ὅχι τὰ λογοτεχνικὰ ἐπιμελητήρια (περὶ τοῦ θέματος τούτου διατυπώνας τὴν εἰδικὴν του γνώμην ὁ εἰδικὸς συνεργάτης μας εἰς τὴν λογοτεχνικὴν στήλην) θὰ ἠθέλαμεν εἰδῆ καὶ τονώσωμεν τοῦτο: Ὅτι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἰσαοδηγίας παραχωρήσεως εἰς τὴν ἀξίωσιν νὰ ὑποχρεωθοῦν αἱ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ βιβλιοθήκῃ καὶ... ἂ-

γοράζουσι τὰ διάφορα «λογοτεχνήματα», μὲ τὰ ὅποια πλημμυρίζουσι τὴν Ἑλλάδα οἱ διάφοροι λογοτέχνηται.

Ἄν ἀμφισβητοῦμεν, ὅτι ὑπάρχουν βιβλία περὶ ἢ συλλογαὶ ποιημάτων, ποὺ ἀποτελοῦν μίαν ἀληθινὴν πνευματικὴν συμβολὴν διὰ τὸν τόπον. Καὶ αἱ στήλαι τῶν «Ἀκτίνων» καθὲς τόσοσιν παρυσιάζουσι εἰς τοὺς ἀναγνώσταις των καὶ οὐνοστοῦν μὲ θερμὰ λόγια τὴν ἐμφανιζομένην ἐκδοστὸν ἀξιδόλογον πνευματικὴν καρποφορίαν. Νομίζομεν ὁμοῦ, ὅτι ἐκείνοι ποὺ προβάλλουν ἀξιώσεις περὶ ὑποχρεωτικῆς ἀγορᾶς τῶν βιβλίων, δὲν εἶναι οἱ πνευματικοὶ αὐτοὶ δημιουργοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ ταιαυτῶν μέτρων βίας, ἀλλ' ἐκείνοι οἱ ὅποιοι, ἔξω πρὸς τὸν καλὸν τὸν «Ἔθνος», εἶναι ἐπομένως καὶ πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ λαοῦ μας, γράφουν ὅτι θέλουν καὶ εἴτε ἀδιαφοροῦν (τοῦλάχιστον διακηρύττουσι ὅτι ἀδιαφοροῦν) ὡς πρὸς τὸ κατὰ πόσον τὰ δημιουργήματα των θὰ ἔχουν κυκλοφορίαν, εἴτε κερδοσκοποῦν ἐπὶ τῆς ἀγοραστικῆς ἐλευθερικῆς τῆς βρωμίας, καὶ, ὅταν πέψουν ἔξω εἰς τοὺς κερδοσκοπικοὺς ὑπολογισμοὺς των, ζητοῦν ἀπὸ τὸ Κράτος νὰ τοὺς βοηθῆσιν!

Ἐφ' ὅσον, λοιπὸν, γίνεται ὀρθὸς, καὶ δὴ τὸσος ὀρθός, διὰ τὸ δόγμα «ἡ τέχνη διὰ τὴν τέχνην» καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς τέχνης, ἡ ὅποια δὲν πρέπει, λέγουσι, νὰ δεσμεύεται οὐδὲ κἂν ἀπὸ τῆς στοιχειώδους ἠθικῆς τοῦς κανόνας, δὲν βλέπομεν πῶς ἡ ἰδία αὐτὴ τέχνη θὰ ζητήσῃ νὰ μᾶς δεσμεύσῃ νὰ ἀγοράζωμεν τὰ προϊόντα τῆς, εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε δὲν τὸ θέλομεν. Ἐγὼ ἦδη γίνεαι αὐτὸ ἢ πορφήν ἀποσπασμάτων ποὺ περιλαμβάνοντο ὅπως ἀκριτῶς εἰς τὰ «νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα» καὶ ὑπερθεωροῦμεν τὰ παιδιὰ μας νὰ μαλετήσουν. Ἐὰν ζητήσωμεν τῶρα νὰ ὑποχρεώσωμεν τὰς «βιβλιοθήκας» — καὶ διατὶ ὅχι ἀβρίον καὶ τοὺς ἰδιώτας; — νὰ ἀγοράζουσι αὐτὰ τὰ παρασκευάσματα, νομίζομεν ὅτι θὰ εἶναι ἐξαιρετικῆς προτοτυπίας ἓνας τοιοῦτος ἐξωπνευματισμός.

Μία μόνον ἀληθινὴ λύσις τοῦ ζητήματος ὑπάρχει: νὰ ἐργασθοῦν οἱ λογοτέχνηται διὰ τὴν ἀληθινὰ πνευματικὴν δημιουργίαν καὶ νὰ τονώθῃ πνευματικῶς ὁ λαὸς διὰ νὰ προσέξῃ — καὶ ἀσφαλῶς θὰ προσέξῃ — τὴν πνευματικὴν παραγωγὴν τῆς χώρας. Κάθε ἄλλη λύσις εἶναι ἀνελεύθερη καὶ ψευδὴ.

Ἀρχίζει καὶ πάλιν εἰς τὸν ἀγγλικὸν τύπον καὶ δὴ εἰς τοὺς «Τάιμς» τοῦ Λονδίνου, νὰ δημοσιεύωνται ἄρθρα σχετικὰ μὲ τὴν ο.π.ο.ε.α. ὅτι αὐτὰ τοῦ πνευματικοῦ παρὰ τὸν ὄντορος εἰς τὸ σημερινὸν ἀνθρώπινον ὄραμα. Καλὰ τὰ σημάδια αὐτὰ ἀπὸ μίαν χώραν, ὅπου ἐφαίνετο νὰ ληρομονοῦνται, ἐν ὀνόματι τάχα τοῦ ραλισμοῦ, αἱ ἀλήθειαι, ἐν ὀνόματι τὰχα τοῦ ραλισμοῦ, αἱ ἀλήθειαι, ἐν ὀνόματι ἀποτελοῦν τὴν μόνον πραγματικὴν.

Αἱ πνευματικαὶ ἀξίαι εἶναι πραγματικῆς. Καὶ αἱ τραγικαὶ συνέπειαι τῆς παραμερίσεως τῶν ἀξίων αὐτῶν, εἶναι πραγματικῆς. Αὐτὸ ἐργάζουσι τῶρα καὶ οἱ «Τάιμς» νὰ τὸ ἀναγνωρίζουσι.

πάλιν. "Ας ελπηθώμεν ότι θα προχωρήσουν και εις τήν συνέπειαν, τήν ὁποίαν ἐξεδήλωνε κάποιο σητόν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εις τήν πρώτην σελίδα κάθε φύλλου τῆς ἐν λόγῳ ἡφημερίδος καί ἐπομένως ἀπό τῆς ἀπλῆς ἀναγνωρίσεως θά χωρήσουν εις τήν ἀληθινήν καί συνεπῆ καλλιέργειαν τῶν πνευματικῶν ἀξιών ἐπάκει εις τόν μοναδικόν Θεμέλιον, τόν ὅποιον ἔχει ἡ ἀνθρωπότης δι' ἕνα ὄντως πνευματικόν οἰκοδόμημα.

Ἄνακαλύπτω τώρα ότι δὲν ἔμεινε χώρος ἀρκάτος διὰ τὰ... πλοηγικά καθήκοντα τῆς στήλης αὐτῆς, δηλαδὴ διὰ τήν ἐμφάνισιν τῆς βλῆς τοῦ τεύχους αὐτοῦ, πρὸς διευκλύνειν τῶν ἀναγνωστικῶν μας, πού θέλουσιν νὰ μελετοῦν τὰς «Ἀκτίνας» μὲ κάποιο σύστημα. Ἄς περιορισθῶ ἐπομένως νὰ συστήσω τὸ ἄρθρον Γάλλου ἱατροῦ Armand Vincent.

Ἴσως θά ἤμποροδες κανεὶς νὰ ἔχῃ μερικὰς διαφωνίας εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ ἱατροῦ Vincent σχετικῶς μὲ τήν κοινωνικὴν ἱατρικὴν καί τήν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα Ἡ γραμ-

μὴ τοῦ ἄρθρου εἶναι ἡ χριστιανικὴ γραμμὴ. Ἡ διαπραγματεύσις εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποίαν περιμένει κανεὶς ἀπὸ ἕνα ἐπιστήμονα, ὁ ὁποῖος κατέχει πλήρως τὸ θέμα του. Αἱ ἀναπτυσσόμεναι ὁμοῦς προτάσεις ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν τῆς κοινωνικῆς ἱατρικῆς, αὗται εἶναι ἀκριβῶς προτάσεις πρὸ συζήτησιν.

Ἀπὸ τὴν λογοτεχνικὴν ὕλην ἐπιστῶμεν τὴν προσοχὴν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνέχειαν τοῦ μυθιστορήματος τοῦ κ. Μελέτη Νικολαΐδη «Ἀποστασία», καί εἰς τὸ διήγημα τοῦ κ. Καμβύση «Σήμερὼν εἶ ἡ Ἀνάστασις». Ἐχομεν ἀκόμη τὴν χαρὰν νὰ παρουσιάσωμεν τρία ποιήματα γραμμένα ὄχι ἀπὸ λογοτέχνην ἀλλ' ἀπὸ ἕνα διαπρεπῆ ἐκπρόσωπον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀπὸ τόν Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Ι. Πολίτην. Ποιητικοὶ στοχασμοὶ ἐνὸς ἐπιστήμονος δὲν εἶναι κάτι τὸ σπάνιον. Πάντως δέ, εἶναι κάτι τὸ ἐνδιαφέρον ἴσως πολὺ περισσότερο ἐνδιαφέρον, ἀπὸ μερικὰς συλλογὰς, τὰς ὁποίας θά πρέπει νὰ ὑποχρεωθῶμεν νὰ ἀκριβοπληρώσωμεν μεθαύριον, διὰ νὰ τὰς γλυτώσωμεν ἀπὸ τὴν πολυτοποίησιν!

Π. ΜΑ.

ΝΕΟΙ ΠΟΥ ΓΡΑΦΟΥΝ

Αἰσιοδοξία

Ἄκου, νὰ σκόπισις τὰ θεομὰ
πὺ δὲν τὰ βλέπεις γύρω σου,
τις ἀλυσίδας νὰ συντρίψεις τῶν παθῶν σου.
Νὰ πάρεις ἕνα φυτᾶρι, ἕνα κασιᾶ,
(μὴν μονάχα δὲ μπορῶ)
καί θρηρετᾶ μὲς στῆς ψυχῆ σου
— Ζήτω ἡ ὀρμὴ σου! —
ν' ἀνοίξεις
καινούργιο δρόμο φωτερῶ.

Ἄκου, μὲ θάρρος τότε θά ὀπλισταίς
ὅταν ἀκοῦσεις μιὰ φωνὴ μὲς στὴν καρδιά σου
γιὰ νὰ γενεῖς τοῦ ἐντός σου κόσμου
ὁ γκρεμιστής.

Ἔτσι ἀπ' τὴν ἀρχὴ δουλεύοντας
καί πάλι
τὸν μέσαθὲ κόσμο
πὺ τὸ γκρέμισας
θὰ τὸν ἐψώσεις μὲ τοῦ θριάμβου τις κραυγὰς
σ' ἀφθαρτα κάλλη.

Ἄκου, πιστὰ στὸ χρέος πὺ σὲ καλεῖ
μὲ τὴ φωνὴ πὺ ἐντός σου δυναμώνει:
δούλεψε πιὸ πολὺ,
καί κιό πολὺ.

Καινούργιων κόσμων
πὺ θά χτιστοῦν καί θά ὀρθωθοῦν

Επιστροφή

Δὲ βόταξα. Καί «φτάνει πιὰ»
εἶπα. Καί τὸ Σταυρὸ Σου
τόν ἔτριξα. Ἦταν βαρὺς
κ' ἔφυγα ἀπ' τὸ πλευρὸ Σου.

Πουλί, πὺ φεύγει ἀπ' τὸ κλουβί
στὸν κόσμο ἐλευτερία
πέταξα νᾶρθω καί χαρὰ.
Μά — τί πικρὴ εἰρωνεία! —

Τοῦ κόσμου ἡ λευτεριά
θουλεία. Καί τὸ δρόμο
τῆς Δαμασκοῦ ξανά τραβῶ
μὲ τὸ Σταυρὸ στὸν ὄμο...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΚΑΡΩΝΑΣ

ἡ Χραυγὴ σημάνει
κι' οἱ μέρες οἱ καλὰς θάρθω.

Κι' ἀπάνου στῆς δουλειᾶς τ' ἄμόν:
καθὼς φτεροκοπᾶει ἕνα πουλί
πὺ στὴς φτεροῦγες του
τὸ μήνυμα τῆς Ἀνοίξης μὲς φέρνει
καί τὸ κορμί σου κι' ἡ ψυχὴ σου
ἀνθοβολεῖ.

ΑΓΓΕΛΟΣ Ν. ΜΟΣΚΟΕ

Ο Κόσμος των Γραμμάτων

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΤΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟ

Νομίζουμε πως είναι καθήκον μας — μιά που ό προσρισμός της στήλης αυτής είναι όχι μόνο ν' άνηχθί, αλλά και νά κινή τά ενδιαφέροντα του λογοτεχνικού και καλλιτεχνικού κόσμου — νά επιστήσουμε σήμερα τήν ιδιαίτερη προσοχή του κόσμου αυτού στά δύο τελευταία άρθρα του Π. Μαλίτη στις «Ακτίνες». 'Αποδίνοντας ζωντανά τόν παλμό του 'Εθνους, έρμηνεύοντας πιστά τούς εσώτερους κόβους και στοχασμούς του, τά άρθρα αυτά, έκθέτουν και αναπτύσσουν τό βαθύτερο πνευματικό νόημα του σημερινού έθνικού άγώνος. 'Αφού επισημάνουν τόν κίνδυνο της πνευματικής μολόνωσης, που έπιχειρεί εις βάρος του 'Εθνους μας ό κομμουνισμός, χρησιμοποιώντας ψεύτικα και άπατηλά πνευματικά μέσα, τόσο άταίριαστα και αντίφατικά πρός τήν βλαιοτική του ύπόσταση, τονίζουν τήν ανάγκη νά ξαναπαρή ό 'Ελληνικός λαός και ή ήγεςία του τή γνήσια και γνήριμη «πανοπλία του Πνεύματος». Μόνο μέ τήν πανοπλία αυτή θά μωρσέση ό λαός μας, αντίτάσσοντας στήν βλαιοτική κοσμοθεωρία του όλάρου τήν πλουματική κοσμοθεωρία της ζωής και της άλλήθειας, ν' άγωνισθί αποτελεσματικά και νά πραγματοποιήση όριστικά τή νίκη του Πνεύματος, που θά είναι και ή τελειωτική, ή πλήρης, ή «άπτερη» έθνική νίκη.

Δέν είναι βέβαια ανάγκη νά εξηγήσουμε ότι σ' αυτόν τόν πνευματικό συναγερμό, ό λογοτεχνικός και καλλιτεχνικός κόσμος πρέπει νά πάρη τή θέση του, που είναι μιά από τις πρώτες θέσεις. Είναι τόσο αυτονόητο τό ύπέρτατο και τιμητικώτατο αυτό καθήκον, ώστε νά μή μωρσθί νά σταθί μπροστά του για έμπόδιο καμμία «ορθολογιστική εξουπάδα», καμμία «ουμνής οδωτερότης», καμμία από τις άνόητες και γελοίες άκείνες θεωρίες περί άνωτέρας τάχα, έξω από χρόνο και τόπο, έξω από τή ζωή, πνευματικής νιβάνας! Σ' έναν τέτοιο πνευματικόν άγώνα ή παρουσία κάθε ανθρώπου, που θέλει νά λέγεται πνευματικός, είναι ανάγκη έπιτακτική, είναι κατηγορηματική και άναντίρρητη προσταγή, που θέλουμε νά ελπίζουμε πως δέν θά τήν άγνοήση και δέν θά τήν παρακούση κανείς.

Η ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ο λογοτέχνης κ. Σπράτης Μυριβήλης έκαμε τό σφάλμα — διότι περί σφάλματος άσφαλώς πρόκειται — νά μεταγράψη δύο διηγήματα του Πα-

παδιάρμητη στή δημοτική, για νά περιληφθούν σ' έναν τόμο Πασχαλιών διηγημάτων, που κυκλοφόρησε κατ' αυτός. Και στις παρατηρήσεις ενός κριτικού, του κ. Αίμ. Κουμουζιου, που χαρακτηρίσει τή μεταγραφή αυτή «βανδαλισμό», άπαντά ό πρώτος μέ τό έπιχείρημα ότι «τό μεγαλύτερο μέρος του έργου του Παπαδιάρμητη δέν διαβάξεται παρά από ένα στενό κύκλο διανουμένων» και ότι γι' αυτό άκριβώς τό μετάγραψε, «για νά μήν σά κάθε σπύι 'Ελληνοχριστιανικό και νά διαδιασθί από κάθε ηλικία».

Νομίζουμε ότι τό έπιχείρημα δέν είναι σωστό. Ο Παπαδιάρμητης, πρώτα-πρώτα διαβάξεται — μπορεί έλληθά νά διαβάξεται — από κάθε 'Ελληνοχριστιανικό σπύι και από κάθε ηλικία, χωρίς καμμία δυσκολία και χωρίς οι ένδεχόμενες άγνοιας λέξεις — που ύπάρχουν άλλως τε και σέ πολλά κείμενα συγγένων δημοτικιστών συγγραφέων — νά έπηραζουν τήν άπαράμιλλη γοητεία, που έξασκει ό θυμαστός συνδυασμός ποιήσεως και προσωπικού ύφους, που χαρακτηρίζει τό έργο του.

'Αλλά και άν ακόμα παραδεχθούμε ότι τό ύφος του αυτό, που και «λέγεται» άν είναι, όπως τό όνομάζει ό κ. Μυριβήλης, είναι πάντως ένα στοιχείο άναπόσπαστο από τή βαθύτερη ουσία του δημιουργικού του έργου, παρουσιάζει δυσκολία για ένα μέρος — τό λιγοτερο βέβαια μορφωμένο — του άγωνιστικού κοινού, πάλι δέν νομίζουμε ότι είναι δικαιολογημένη ή μεταγραφή του. Αύτοι ή μεταγραφή αυτή, που εύσυνείδητη και άν είναι — όπως θα είναι βέβαια του κ. Μυριβήλη — θά διασπεί, χωρίς άμφισβόλια, τό βασικώτερο χαρακτηριστικό του μεγάλου Νεοέλληνα συγγραφέως, τόν έξαιρετο συνδυασμό ποιήσεως και ύφους, και θά παρουσιάζη συνεπώς άλλωτεμένη τήν έλπίετα ξεχωριστή και ιδιότυπη μορφή της τέχνης του. Και δέν είναι βέβαια ύσκολο νά φαντασθί κανείς παιδεία παραμόρφωση και διαστολή της μορφής αυτής μπορεί νά γίνη άν — μιά και θά γίνη ή κακή άρχή — άρχίσουν αύριο νά τήν... έπεεργάζονται βάνουσα και άνάξια χέρια — «βανδαλικά» μπορούμε νά ποθμε κι' έμεις.

Τό ζήτημα λοιπόν, κατά τή γνώμη μας, δέν είναι ότι δέν μπορεί — διότι μπορεί — νά διαδιασθί ό Παπαδιάρμητης, αλλά ότι δέν έπάρχει για νά διαδιασθί. Και έκείνο που επιβάλλεται νά γίνη δέν είναι νά τόν μεταγράψουμε, αλλά νά τόν έκδώσουμε (στήν ανάγκη και μέ τις άπαραίτητες γλωσσικές ή και άλλες σημειώσεις), για νά δώσουμε σ' όλόκληρο τό

Ἔθνος τὴν ἀνώτερη καλλιτεχνικὴ ἱκανοποίησι καὶ τὴν πολυτιμὴν πνευματικὴν ἐξυπνήτευσιν νὰ χεῖραται αὐτοῦσιο τὸ θαυμαστό του ἔργου καὶ νὰ διαποτιζέται συγχρόνως ἀπὸ τὴν ἠψηλὴ καὶ ζωογόνα πνοή του, τὴ βαθειὰ καὶ γνήσια χριστιανικὴ πνοή.

ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΤΟΥ «ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΩΤΟΣ»

Ἡ προκήρυξι τοῦ βραβείου τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός», μὲ ἀβλοβήτῃ τὸν Βασιλέα, γιὰ τὴ συγγραφὴ μελέτης μὲ θέμα ἀναφερόμενον στὸν Ἑλληνοχριστιανικὸ πολιτισμὸ, θὰ δώσῃ, ἐλπίζομεν — καὶ πράξει νὰ δώσῃ — τὴν εὐκαιρία καὶ τοῦτος Ἑλληνας λογοτέχνης (καὶ στὰν λέμε λογοτέχνης, δὲν ἔννοοῦμε μόνον τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς παρογράφους, ἀλλὰ καὶ τοὺς κριτικὸς καὶ τοὺς ἐν γένει μελετητὰς) νὰ μελετήσουν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν ἀπαιτούμενη προσοχὴ, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἐμβάθυνση καὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ μᾶς παρουσιάσουν μὲ τὴν τέχνη τους καὶ μὲ τὴν κριτικὴ τους διαείδηση τὸ μεγάλο θέμα ποὺ πραγματοποιήσῃ ἢ ἀπαρμύλλη σύνθεσι τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ μὲ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ ποὺ σ' ἤριξε καὶ θὰ στηρῆ γιὰ πάντα τὸν σύγχρονον ἀνθρώπινο πολιτισμὸ.

Ἐκ τούτου ποὺ ὁ Παῦλος ἐκήρυξε τὸν Ἄγνωστο Θεὸ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸν Ἄρειο Πάγο· ὁ Διονύσιος δὲ Ἀρεοπαγίτης κ' ἡ ἀμάχη δέχθησαν ἐκεῖ, στὸν ἱερὸ βράχο, τὸ οὐράνιον κήρυγμα — γράφει ὁ Π. Μελίτης στὰ ἄρθρα ποὺ ἀναφέρουμε πὸ πάνω καὶ ποὺ εἶμαι ὑποχρεωμένος, παρὰ τὶς ἀρχὰς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, νὰ τὰ χρησιμοποίησω καὶ ἐδῶ γιὰ τὴν προγραμματικότητά καὶ τὴν αὐθεντικότητά τους —, ἀπὸ τότε δὲν μπορῶ ἐγὼ, ὁ Ἕλληνας, νὰ ἀπεινωτῶ τὸν Παρθενῶνα, στὰν κλείνω τὰ μάτια μπρὸς τὸν Ἄρειο Πάγο... Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Παῦλος μίλησε στὸν Ἄρειο Πάγο, κάτω ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα, καὶ ἔφερε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς, τοῦ πολιτισμοῦ τὸ μῆνυμα, ἀπὸ τότε τὸ Ἔθνος, ποὺ φαινόταν νὰ πηγαίνει στὸ «Ἀρχαῖον» τῆς Ἱστορίας, δίπλα στὴς Βαθυλωνίους, τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπὸ τότε τὸ Ἔθνος αὐτὸ ἐπῆρε τὴν μεγαλύτερη ἀποστολὴ ποὺ μποροῦσε νὰ πάρῃ Ἔθνος στὴν ἀνθρώπινη Ἱστορία. Τὴν ἀποστολὴ νὰ γίνῃ ὁ ἀγωγὸς τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἐπομένως ὁ θεμελιωτὴς τοῦ νέου κόσμου».

Καὶ ὅμως ἐμεῖς, ποὺ θέλομε νὰ λεγόμεθα λογοτέχνης, πνευματικοὶ δηλαδὴ πρωτοπόροι αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, ἀγνοοῦμε αὐτὴ τὴ «χαρὰ τῆς ζωῆς», αὐτὸ τὸ «μῆνυμα πολιτισμοῦ», ἢ, κ' ἂν δὲν τὸ ἀγνοοῦμε ἐξ ὀλοκλήρου, δὲν τὸ γνωρίζομε πάντως σ' ὅλην τὴν οὐσιαστικὴν του ὑπόστασι καὶ τὸ νόημα, σ' ὅλην τὴν ἔκτασή του καὶ τὸ βάθος. Πρέπει νὰ τὸ παραδεχθῶμε — γιὰτὶ μόνον ἂν τὸ παραδεχθῶμε μὲ ἀπόλυτη εἰλικρίνεια, θὰ μποροῦσαμε καὶ νὰ τὸ διορθώσομε — ὅτι κολλοῖ ἀπὸ μᾶς — οἱ περισσοτέρου ἴσως — δὲν ἔχομε γνωρίσει καὶ μελετήσει ὅσο ἔπρεπε τὴν Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ μας. Καὶ ἂν ἀκόμα ἔ-

χομε κάποια ἐπαφή — ποὺ καὶ αὐτὸ ἀκόμα εἶναι συχνὰ ἀμφίβολο — μὲ τὴν ἀρχαία μας φιλολογία, ἀγνοοῦμε σχεδὸν ὁλόκληρα τὴν πνευματικὴν Ἱστορία καὶ τὴν τέχνη τῆς μεγάλης Βυζαντινῆς μας περιόδου. Καὶ τὸ χειρότερο — ἐκεῖ ποὺ ἡ ἀγνοια καὶ ἡ ἀδιαφορία κατανοοῦν ἀληθινὰ ἐγκληματικὰς — δὲν ἔχομε καθόλου ἐμβαθύνει στὸ θαυμαστό φαινόμενο τῆς προσμίξεως καὶ συγχωνεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ μὲ τὴν Χριστιανικὴ Πίστι — αὐτὸ τὸ μοναχικὸ φαινόμενο τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς κοσμοθερίας, ποὺ — ὅπως γράφει καὶ ὁ Μελίτης — «οἶθων σοφία, σὲ θαυμασιὴ σύνθεσι, μᾶς τὴν ἐτοίμασε, μαρτύρων αἵμα μᾶς τὴν ἐφόλαξε, γενεῶν ἀγνέων τὴν ἔφεραν ὡς ἐμᾶς» καὶ στῆς ὁποίας τὰ διδάγματα ἐνώνονται «οὐράνια ἀποκάλυψις καὶ σκληρὴ μὲ δοξασιμένη ἐμπειρία».

Ἄς ἐλπίζομε, ἂς ἀπαιτήσομε μᾶλλον, ἢ προκήρυξι τοῦ βραβείου τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» ν' ἀποτελέσῃ τὸ σὺνθημα τῆς τόσο ἀναγκαίας καὶ τόσο ἐπιτακτικῆς ἀναδρομῆς στὶς βασικὰς αὐτῆς πηγὰς τῆς Ἱστορίας μας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας.

ΛΕΥΚΑ ΦΥΛΛΑ

Ἀκόμα καὶ μιὰ φάρα μμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ σοβαρὰς σκέψεις. Ἐκυκλοφόρησε τελευταία ἓνα βιβλίον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτὸ ἐξῆςφυλλο: «Γιάννης Πιθάνου: Λευκὰ φύλλα, Παιδείας, 1949.» Καὶ μέσα τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου ἦταν πράγματι λευκὰ, χωρὶς οὕτε μιὰ σελίδα τυπωμένη!

Ἦταν ἄρα γε τὸ ἐδικαιωτικὸ ξέσπασμα ἐνὸς ταλαίπωρου μὲν ἀναγνώστη, ποὺ θέλησε νὰ συμβολίσῃ μὲ τὸ περίεργον βιβλίον του ὅτι ἀπὸ πολλὰ, ἴσως τὰ περισσότερα, βιβλία ποὺ ἐκδόθονται, προτιμότερο καὶ ἐπιθυμητότερο εἶναι τὸ βιβλίον μὲ τίς δουδὰς σελίδας;

Ἡ μήπως ἦταν μιὰ τσοχητῆρ — καὶ, ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, ἔχι καὶ πολὺ ἀδικη — σάτυρα ἐναντίον τῶν ὀλοκλήρων καὶ αἰώνως ἀνικανοποίητων κριτικῶν, ποὺ δὲν θὰ μποροῦσαν αὐτὴ τὴν φορὰ νὰ κατακραυγώσουν, ὡς συνήθως, τὸ βιβλίον καὶ τὸν συγγραφέα;

Πιθάνον. Ἐμεῖς ὅμως προτιμοῦμε νὰ δώσομε μὴν ἄλλην ἐξηγήσῃ στὴν πρωτοτυπία τῶν λευκῶν φύλλων. Προτιμοῦμε νὰ νομίσωμε ὅτι οἱ ἀτύπικτοι αὐτῆς σελίδας δὲν εἶναι βουδῆς ἀλλὰ ἀπ' ἐναντίας μιλοῦν ἀγλαυτὰ καὶ πειστικὰ καὶ ὡς λένε: Ναι, εἴμαστε λευκοί, ἀγραφες, ἀδεις, ὅμως ἔχι γιὰ νὰ παίζομε, ἔχι γιὰ νὰ σατιροῦμε, ἀλλὰ γιὰ νὰ καλέσομε τοὺς λογοτέχνης, ποὺ καὶ στὰν μᾶς γερμοῦν μὲ γράφηματα, μᾶς ἀφήνουν συνήθως ἀδεις, νὰ τοὺς καλέσομε νὰ μᾶς γερμοῦν πραγματικὰ μὲ ζωὴ καὶ μὲ σκέψη, νὰ μᾶς ξεχειλοῦσαν ἀπὸ περισσοῦμα ψυχῆς, νὰ μᾶς δώσουν ἔχι στοιχεῖα τυπογραφείου ἀλλὰ φῶς καὶ οὐσία καὶ δύναμη Πνεύματος — τὰ γνήσια στοιχεῖα μιᾶς ἀληθινῆς λογοτεχνίας, ποὺ δὲν θὰ εἶναι ἄπλοη Τεχνικὴ, ἀλλὰ Τέχνη μὲ πλήρη καὶ βαθειὰ συνείδηση τοῦ ἠψηλοῦ προσοριμοῦ τῆς. Αὐτὸ περιμένομε. Καὶ γι' αὐτὸ εἴμαστε ἀκόμα λευκοὶ καὶ ἀδεις.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

Στις πρόσφατες τιμητικές εκδηλώσεις Κράτους καὶ Κοινῶν πρὸς τὸν ποιητὴ Σωτῆρη Σκίπη θεωροῦμε καθήκον μας νὰ προσθέσουμε κι' ἑμεῖς τὴν ἔκφραση τῆς τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ μας πρὸς τὸν ἀνώτερο πνευματικὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ εἰσέπρατο ἔργο του. Ὁ Σωτῆρής Σκίπης ὑπηρετήσας μὲ πίστη καὶ ἀφοσίωση τὰ Γράμματα, τὴν Ποίηση καὶ τὸν Στοχασμὸν καὶ πρόσφερε, χωρὶς ἀμφιβολία, πολυτιμὴ συμβολὴν στὸν σύγχρονον πνευματικὸν πολιτισμὸν μας. Τὸ ἔργο του εἶναι γεμάτο ἀπὸ ὕψος καὶ ἔξαρση καὶ ἀναδίνει δλόκληρον τὴ γαλανὴ λάμψην τοῦ Ἑλληνικοῦ χρώματος. Πολὺ συχνὰ τὸ διαποτίζει σύγχρονος καὶ μιὰ τόσο ἀγνή καὶ βαθειὰ Χριστιανικὴ πνοή, πού τὸ ἀνοψώνει, καὶ ἀπὸ τῆς Χριστιανικῆς κερσοθεωριακῆς ἀποψῆς, στὶς πιὸ ὑψηλὰς δημιουργικὰς σφαίρας. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, μαζί μὲ τὸν θαυμασμὸν μας, ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ἔκφρασουμε καὶ μιὰ θερμὴ ἐπὶ τὴν εὐχὴ νὰ χροῦμε τὴν πνοὴν αὐτῆ ν' ἀπλωθῆ ἀκόμη περισσότερο καὶ νὰ κυριαρχήσῃ πιὸ πολὺ στὸ ἔρατο καὶ ὑψηλὸ του ἔργο.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Οἱ συναλλαγματικὸν περιορισμοί, πού ἀπαγόρευαν — εἶναι ἢ κυριολεξία — τὴν ἀποστολὴν ἑλληνικῶν βιβλίων στὸ ἔξωτερικόν, τὴν ἴδια στιγμήν πού τὰ ἔβαν βιβλία εἰσάγονται ελεύθερα καὶ ἀθρόα στὴν Ἑλλάδα, ἔχουν ἐπὶ τέλους ἀρθῆ κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος. Καὶ θὰ μπορούσαν τώρα οἱ ἐκδόται, ἔπειτα ἀπὸ αἰτησὴν τους, νὰ στέλλουν στὸ ἔξωτερικὸν μικρὰ ποσότητες βιβλίων χωρὶς συναλλαγματικὰς διατυπώσεις.

Τὸ μέτρον εἶναι βέβαια εὐχάριστο, ἀλλὰ δὲν εἶναι πλήρες. Ἐνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερος λόγους, πού ἐμποδίζουν τὴν κυκλοφορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου στὸ ἔξωτερικόν, εἶναι ἡ ὑψηλὴ τιμὴ του. Ἡ βαρῦτατη φορολογία τοῦ τυπογραφικοῦ χαρτιοῦ πού εισάγεται ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν — γιὰ νὰ περιορισθῆμε σ' ἓνα μόνο ἑνδεικτικὸν παράδειγμα — ἐπιβαρύνει τόσο πολὺ τὸ κόστος τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου, ὥστε ἡ τιμὴ τῆς πωλήσεώς του νὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην σημαντικώτατα πιὸ ὑψηλὴ ἢ μόνον ἀπὸ τίς τιμὰς πωλήσεως τῶν ἑνῶν βιβλίων στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ — πολὺ περισσότερο βέβαια — ἀπὸ τίς τιμὰς πωλήσεως τῶν ἑνῶν βιβλίων στὸ ἔξωτερικόν.

Τὸ ζήτημα λοιπὸν δὲν εἶναι μόνο νὰ διευκολυνθῆ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου στὸ ἔξωτερικόν, ἀλλὰ καὶ νὰ βοηθηθῆ συγχρόνως ἡ ἐκεῖ κυκλοφορία του. Διότι ἀλλοιῶτα καὶ ἡ διευκόλυνση τῆς ἀποστολῆς εἶναι ἄθρον ἄθρον. Χρειαζέται ἐπιμένως νὰ συμπληρωθῆ τὸ μέτρον τῆς ἀρσεως τῶν συναλλαγματικῶν περιορισμῶν μὲ ἄλλα μέτρα, πού νὰ περιορίσουν τὸ κόστος τῆς ἐκδόσεως καὶ νὰ κατεδάσουν τὴν τιμὴν τῆς πωλήσεως.

Δὲν εἶναι βέβαια δυνατόν, στὰ στενά ὄρια ἐνός σημειώματος, ν' ἀναπτυχῆ πλατιὰ τὸ ζή-

τημα. Θὰ μπορούσαμε ὅμως νὰ διερωτηθῶμε καὶ νὰ ρωτήσομε: Μιὰ καὶ γίνεται ἤδη «πριμοδότησις» — γιὰ νὰ μεταχειρισθῶμε κατ' ἀνάγκην κι' ἑμεῖς τὸν ἄστοχον αὐτὸν ἔμπορικόν ἔρον — γιὰ διάφορα βιβλικά προϊόντα τοῦ τόπου μας πού ἐξάγονται στὸ ἔξωτερικόν, γιὰτι νὰ μὴ γίνῃ τάχα τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὰ πνευματικὰ προϊόντα του, τὰ βιβλία τῶν συγγραφέων του, πού μεταφέρουν τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ τὸν Ἑλληνικὸν παλμὸν στὸν ἐξωτερικόν καὶ στὸν ἀλλότροπον Ἑλληνισμόν καὶ ἀποτελοῦν ἐπιμένως ἓναν ἀπὸ τοὺς πιὸ ἑρατοὺς, τοὺς πιὸ βαθεῖς καὶ τοὺς πιὸ γόνιμους τρόπους ψυχικῆς ἐπικοινωνίας ἀνάμεσά τους;

"ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΙΗΤΡΙΑ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΓΥΝΑΙΚΑ,"

Δυὸ διανοούμενοι, ἀντὶ ν' ἀφήσουν ἡσυχία καὶ ἀδιατάρακτη τὴ μνήμην μιᾶς ποιήτριας, προσπαθοῦν στὶς ἐφημερίδας νὰ τῆς δώσουν ἀίγλη καὶ μεγαλοῖα, ἐξομνώντας τὴν καὶ ὡς ἄνθρωπον. Ἴσοδ μερικὰ ἀπὸ τὰ διθυραμδικὰ λόγια τοῦ ἐνός ἀπὸ αὐτούς:

«Ζῶσε μιὰ ζωὴ ἀπερίγραπτα πολυτάραχη καὶ κουραστικὴ. Καθημερινὰ σχεδὸν ἐνεκτοῦτος διασκεάζοντες, κωπνίζοντας καὶ πίνοντας. Μετὰ οἱ φίλοι τῆς, πού τραλλαινέμασται κυριολεκτικὰ γιὰ τὴν συντροφίαν τῆς, κολλᾶς φορές ἦταν ἀδύνατο νὰ τὴν παρακολουθήσομε. Μὰ ὁ ἰδιότυπος, ἀπότομος, ἀνυπότακτος, φλογερός, ἀνοικτός καὶ γεμάτος μεταπτώσεις χαρακτήρα τῆς μᾶς κρτοῦσε ἀθελά μας κοντὰ τῆς, στὸ ἀφήηστο σπατάλημα τῆς ζωῆς τῆς.»

Καὶ σὰν φυσικὸ συμπέρασμα δῶν αὐτῶν τῶν ὑψηλῶν ἰδιοτήτων, πού ἔκαμναν τοὺς φίλους τῆς «νὰ τραλλαινέμασται κυριολεκτικὰ», εἶναι ἡ ἐπιβόλος τοῦ ἄρθρου: «Ἰπήρξε μεγάλη ποιήτρια καὶ μεγάλη γυναίκα».

Μὰ ἔχουν λοιπὸν τόσο ἀμειβυθῆ τὰ ἠθικά καὶ πνευματικὰ κριτήρια σ' αὐτὸν τὸν τόπον;

ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΝ

Οἱ ὀργανωθέντες λογοτέχνες διατυπώνουν τὸ παράπονον: ὁ νέος Ἰπουργὸς τῆς Παιδείας, ὁ ὅποιος ἀνήκει: στίς τάξεις τους καὶ ὁ ὅποιος, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Προέδρου τῶν, εἶχε ζητήσῃ ἀπὸ τὸν προκατόχου του τὴν ἴδρυση Λογοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου, ἔσχον τώρα ὡς Ἰπουργὸς τὸ αἴτημα αὐτὸ καὶ ἀναβάλλει τὴν πραγματοποιήσῃ του, μὲ τὴ δικαιολογίαν ὅτι «τώρα κάνομε πόλεμον».

Συμφωνοῦμε πλήρως μὲ τὸν κ. Ἰπουργόν. Πιστεύομε κι' ἑμεῖς μαζί του ὅτι, ἐφόσον τὸ Ἔθνος διεξάγει ἀγῶνα ζωῆς ἢ θανάτου, ἔναν ἀγῶνα πού τὸ κύριον νόημα του εἶναι πνευματικὸ καὶ ἐπιμένως ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα τὸν πνευματικὸν κόσμον τῆς χώρας, πρέπει νὰ τὰ διαθέσῃ κι' αὐτὸς δλα — ὅλες τίς πνευματικὰς τὴν δυνάμεις, τὰ ἐνδιαφέροντά του καὶ τὰ συμφέροντά του — γιὰ τὴν νίκη, πού εἶναι προϋπόθεσις ἔχι μόνον γιὰ τὴν ἔθνικὴν ὑπαρξῆν, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅποιονδήποτε πνευματικὴν ζωὴν.

ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ

Ὁ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας κ. Μαλμπέρ εἰς τὴν συνέχειαν τῶν διαλέξεών του εἰς τὸ Γαλλικὸν Ἰνστιτούτον Ἀθηνῶν (*) ὠμίλησε περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Πραντίν.

Τὸ ἔργον τοῦ Maurice Pradines «Τὸ Πνεῦμα τῆς Θρησκείας» (L'Esprit de la Religion) ἀκυκλοφόρητος περίπου δέκα ἔτη μετὰ τὰς «Δύο Πηγὰς» (Deux Sources) τοῦ Μπέρξον. Ὁ συγγραφεὺς του εἶναι καθηγητὴς τῆς Σορβόννης, εἰδικὸς εἰς τὴν Ψυχολογίαν.

Σκοπὸς του εἶναι ἡ μελέτη τῶν σχέσεων τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιών, ἐπιστήμης, ἠθικῆς, φιλοσοφίας, καὶ τῶν μυστικιστικῶν ἀξιών, τῆς μαγείας δηλαδὴ καὶ τῆς θρησκείας.

Κατὰ τὸν Πραντίν, ἐπιστήμη καὶ θρησκεία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβαδίσουν. Ἐπειδὴ ὁ ἴδιος δὲν πιστεύει εἰς τὰ θαύματα, δὲν βλέπει κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἦτο ποτὲ ἐφικτὸν νὰ παραδεχθῆ ἢ ἐπιστήμη τὴν θρησκείαν. Τὰ θαύματα, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ἡ θρησκεία εἰς τὴν πραγματικότητά εἶναι, ἢ θαύματα πίστεως, μὴ δυνατόν νὰ ὑπακούθω εἰς ἐλαγχόν, ὅπως τὸ τῆς Μετουσιώσεως, ἢ ὑπερφυσικὰ γεγονότα, τοποθετημένα εἰς πολὺ παρωχημένην ἐποχὴν, μὴ δύναμα, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ἐξακριβωθῶν.

Ἐπομένως, ἐπιστήμη καὶ θρησκεία εἶναι ἀνεξάρτητος ἢ μία τῆς ἄλλης. Δὲν συμβαίνει ὁμοίως τὸ αὐτὸ προκειμένου περὶ ἐπιστήμης καὶ μαγείας. Διότι ἡ μαγεία, μὲ τμήμα τῶν στοιχείων τῆς θρησκείας (κατ' αὐτήν, τὸ πᾶν εἶναι ἔμφυχον), περιέχει στοιχεῖα ἐπιστήμης, ἐπειδὴ ἡ μαγεία, ὅπως καὶ ἡ ἐπιστήμη, βασιζέται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀξιωματοῦ, ὅτι δηλαδὴ, τὰ αὐτὰ αἷτια, συγκαταλεγμένα πολλάκις, παράγουν τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα.

Ὅστε, ἡ μαγεία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς κατασκευάσμα τῆς κοινωνίας ὡς ἡ ἀποτέλεσμα τῆς παραφροσύνης. Τὸναντίον αὕτη ἀποδεικνύει τὴν ὀργανικὴν στερεότητα τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, ἡ δὲ ἀποτυχία τῆς ἀπειλείται εἰς τὸ ἀδύνατον τῆς ἀναμιξεως ἐπιστήμης καὶ θρησκείας, τὴν ὁποῖαν ἀποπειράται.

Ἀντιθέτως, ὁ Πραντίν, ὅστις, διαχώρισεν, ἐν τινὶ μέτρῳ, τὴν μαγείαν ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, φέρει καθ' ὅλοκληρίαν τὴν θρησκείαν πλησίον τῆς μαγείας.

Κατ' οὖσαν, καὶ αἱ δύο εἶναι πολὺ ἐγγύτοι καὶ καὶ στηρίζονται εἰς ὀφελιμιστικὰς βάσεις. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῶν εἶναι ὅτι ἡ μαγεία ἀσκατεῖται ἐπὶ ἑνὸς πᾶσι ἡμιπροσωπικοῦ μόνου, ἐνῶ ἡ θρησκεία ἀπευθύνεται πρὸς πρόσωπα (ἢ πρὸς πρόσωπον) θεῖα.

Τὸ «μόνα» δὲν ἦτο οὐτὸ ἠθικὸν ὡς ἀνῆθικον. Δὲν ἐγνώριζε ἠθικοὺς κανόνας, ἦτο δηλαδὴ ἄνευ ἠθικῆς. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἡ θρησκεία, ἡτις προέρχεται ἐκ τῆς μαγείας, κατ' οὖσαν στερεῖται καὶ αὐτὴ ἠθικῶν κανόνων. Ἐν ταύτοις αὐτῇ, κατ' ἀρχὰς μὲν συνεδέθη πρὸς τὴν ἀνῆθικό-

τητα, μετέπειτα δὲ πρὸς τὴν ἠθικὴν. Ἀπὸ τὸ «μόνα» προήλθεν οἱ ἀνῆθικοι προσωπικοὶ θεοί. Τὰ κακὰ ἀνθρώπινα πάθη ἠπῆρασαν ἢ αἰτία αὐτῆς τῆς μεταβολῆς. Μετὰ τὸν πολυθεϊσμὸν ἠκολούθησαν διάφοροι μονοθεϊσμοὶ οἱ ὁποῖοι ἠπῆρασαν περισσότερο ἀνῆθικοι ἀπὸ αὐτόν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ ἀνθρωπίνη συναίτησις ἐπανεστάτησε. Οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ προῆται μετέβησαν τὸν Θεὸν εἰς πνεῦμα ἀγαθὸν καί, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἡ θρησκεία ἀπέβη ἠθικὴ ἢ ἠθικὴ ἀξία, ὅσα δηλαδὴ εἶναι σημεῖον.

Ἐπομένως, ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἠθικὴ εἶναι κατ' οὖσαν διάφοροι ἀλλήλων. Ἀκόμη καὶ σημεῖον ἢ θρησκεία ἐν πολλοῖς ἀναστέλλει τὴν ἠθικὴν, ἢ ὅποια τὴν βοηθεῖ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς. Εἶναι ὁμοίως ἀδύνατον νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν ἠθικὴν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς, διότι οὕτως θὰ ἐστερείτο τοῦ δυναμιμοῦ ὁ ὁποῖος τὴν καθιστᾷ ἱκανὴν νὰ ἰσχύῃ ἐπὶ τῶν μαζῶν. Αὐτὰ λέγει ὁ Πραντίν.

Ἡ διατριβὴ τοῦ Πραντίν ἐπὶ τῆς σχέσεως μαγείας καὶ ἐπιστήμης εἶναι πλήρης καὶ δὲν παρίσταται ἀνάγκη νὰ προσεβῆ τίποτε ἐπ' αὐτῆς. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὰς σχέσεις μαγείας καὶ θρησκείας, ἡ θεωρία τοῦ Πραντίν εἶναι ἀθαίρτος καὶ δὲν εἰσέρχεται εἰς τὸ δόγμα τοῦ θέματος.

Ἀποτελεῖ πλάνην ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ θρησκεία — ἀκόμη καὶ ἐν εὐρίσκειται ἐν καταπτώσει — δὲν διαφέρει κατ' οὖσαν ἀπὸ τῶν μαγείων. Ἡ μαγεία ἐπιδικάζει τὴν ἐπίτευξιν ἀποτελέσματος, προσπαθεῖ νὰ κινήσῃ ὑποθετικὰ αἷτια. Ἐνῶ ἡ θρησκεία ὑποτάσσεται εἰς τὴν ἐλευθερὰν βούλησιν τοῦ Θεοῦ. Ἡ μαγεία εἶναι ἠθικῶς ἀδιάφορος (amoral), ἀν μὴ καὶ ἀνῆθικος Ἐνῶ ἡ θρησκεία ἐπιβάλλει ἠθικοὺς κανόνας. Βασιζέται εἰς τὴν ὑσῖαν καὶ ὄχι εἰς ἀνεξέδουσαν συνταγὰς.

Ἡ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἤρχισεν μὲ τὴν ἠθικῶς ἀδιάφορον μαγείαν. Εἶναι φανερόν — μολοντί δὲν ὑπάρχει ἀπόδειξις — ὅτι ἤρχισεν μὲ τὴν ἠθικὸν μονοθεϊσμὸν (ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν δεδικῶς ὅτι κατανοούμεθα ὅσον ἀφορᾷ τὴν σημασίαν τῆς ἐννοίας αὐτῆς).

Ἡ θρησκεία ἔγινε πολυθεϊστικὴ ὅταν ἤρχισεν νὰ ἀπομακρύνεται τῆς ἠθικῆς καὶ ἀπηνῆλθεν εἰς τὸν μονοθεϊσμὸν ὅταν ἐπανέβη τὴν ἠθικὴν.

Ἐπομένως, παρ' ὅσα λέγει ὁ Πραντίν, ἡ ἠθικὴ εἶναι συνοψασμένη μὲ τὴν θρησκείαν καὶ ἡ οὐσία τῆς ἠθικῆς ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι αὕτη εἶναι θρησκευτικὴ. Ἡ ἠθικὴ δὲν ἠπιστάθη ἔξωθεν εἰς τὴν θρησκείαν. Εἶναι προῖον τῆς θρησκείας καὶ ὅταν ἀποχωρίζεται αὕτης ὄχι μόνον ψθίνει, ἀλλὰ καὶ ἀλλοιοῦται.

Εἰς τὴν συνέχειαν τῶν θεμάτων του ὁ κ. Μαλμπέρ ὁμιλεῖ περὶ τῆς κοινωνιολογίας τῆς θρησκείας.

Ἡ κοινωνιολογία τῆς θρησκείας δύναται νὰ ἐρυσθῆ ὡς ἡ μελέτη τῶν ἠθικῶν ἢ ὅποια ἔχουν θεμελιώσει τὴν ἐπιστάσιν των ἐπὶ τῆς κοινῆς πίστεως καὶ τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων.

* Βλ. «Νεώτεροι Γάλλοι φιλόσοφοι» «Ἀκτίνας» 1949 σ. 207.

Προσκολημένη κατ' αρχάς εις τήν φιλοσοφίαν του Αύγουστου Κόντ, εις τήν Γαλλίαν, και του Associationism εις τήν Ἀγγλίαν, ἡ κοινωνιολογία τῆς θρησκείας εἶχε τήν μεγάλην φιλοδοξίαν νά ὄσῃ μίαν πλήρη ἐρμηνείαν του φαινομένου τῆς θρησκείας. Τό μόνον ὅμως πού ἔμπορεῖ νά ἐπέτυχε εἶναι ἀπλῶς τό ὅτι ἐπροκάλεσεν ἀμφιβολίας ἐπί τῆς ἀξίας τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν σχετικῶν μέ αὐτήν θεωριῶν, ὅπως τοῦ Φραϊζερ (Animism), τοῦ Μάξ Μάλλερ (Naturisme), τοῦ Durkheim, τοῦ Φρόντ, τοῦ Νίτσε και τοῦ Μάρξ.

Εἰδικῶς ὅσον ἀφορᾷ τόν Durkheim, γνωρίζομεν ἤδη ὅτι οἱ Αὐστραλοί, εις τοὺς ὁποίους ἀναφέρεται, ἐκτός του ἀπροσώπου «μᾶνα» πού δυνατόν νά ἦτο μαγική προσέλευσις, πιστεύουν εἰς θεούς και πνεύματα. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι βέβαιον ἂν αἱ φυλαί, εις τήν μελέτην τῶν ὁποίων ἐπαδόθη, εἶναι αἱ ἀρχαιότεραι τῶν ὄσων μᾶς εἶναι γνωσταί. Ἄλλοι κοινωνιολόγοι πιστεύουν, ὅτι οἱ Πυγμαῖοι τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ καλλιοτέρα φυλή. Οὗτοι πιστεύουν ταυτοχρόνως, και εἰς τὰ πνεύματα και εἰς ἓνα Θεόν, ὑπέρτατον Δημιουργόν.

Ἡ Κοινωνιολογία τῆς θρησκείας, μολοντί ἐλάχιστα στοιχεῖα παρέχει ἐπί του οὐσιώδους προβλήματος τῆς καταγωγῆς τῆς θρησκείας, δὲν εἶναι περιφρονητέα ὡς ἐπιστήμη. Ἀποκαλύπτεται γεγονότα και νόμοι, ὅπως τήν τελετουργικὴν καταγωγὴν τῶν μύθων ἢ τὰ κατὰ τὴν ἐξελίξιν τῶν δογμάτων. Φρονούμεν, λέγει ὁ κ. Μαλμπέρ, ὅτι μὲ μονογραφίαν μᾶλλον παρά μὲ ἔκτασις και παρακακινδυνευμένας συνθέσεις θά προδύσῃ πραγματικοῦσθα ἐπὶ εὐρέως πεδίου, ἀλλὰ πάντως ἐντός ὁρίων, τὴν συμφωνίαν ὄσων τῶν πνευμάτων.

Μετὰ τόν Durkheim ὁ κ. Μαλμπέρ ἐξετάζει τό ἔργον του Blondel.

Ὁ Maurice Blondel ἐγεννήθη τό 1861 και κατέστη διδάσκαλος μέ τήν διδακτορικὴν διατριβήν του περί δράσεως, τό 1893. Μετὰ οἰσπήν, ἀπόλυτον σχεδόν, σαράντα ἐτών, ἐξέδρασε, ἀπό τό 1934 μέχρι τοῦ 1947, μίαν τριλογία:—Ἡ Σκέψις—Ἡ Ἐπαρξίς—Ἡ Ἀρραῖς. Ὀλόκληρος ἡ ἐπιστημονικὴ ζωὴ του καταναλωθῆ εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας εἰς τό Πανεπιστήμιον του Αἰξ-ἄν-Προβάνς.

Παρά τὴν ἡλικίαν του, ὁ Blondel χαρακτηρίζεται ἀπό τὰς δύο συγχρόνως φιλοσοφικὰς τάσεις: τὸν ὑπαρξισμόν και τὴν φαινομενολογίαν. Κατὰ τόν ὑπαρξισμόν, ἡ ἀλήθεια ἀνευρίσκεται διὰ τῆς ὑπάρξεως, διὰ τῆς ζωῆς τὴν ὅποιαν ἐζησαμεν ἐν τῇ ἀράσῃ. Ἡ ὑπαρξίς προηγείται τῆς οὐσίας.

Πάντως, ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξύ του Χριστιανικοῦ ὑπαρξισμοῦ του Blondel και του ὑπαρξισμοῦ του Sartre. Κατὰ τόν Sartre, ἡ ὑπαρξίς δημιουργεῖ τὴν ἀλήθειαν, και ἡ ἀλήθεια αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ πραγματικότητα, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐλευθερίας ἐκ τῆς ὁποίας

προέρχεται. Κατὰ τόν Blondel, ἡ ὑπαρξίς ἐπιτρέπει νά διαπιστώσωμεν ἀληθείας αἱ ὁποιαί, ἀκόμη και ἂν οὐδαίς ἐπὶ τῆς γῆς δὲν τὰς ἐπίσταν, δὲν θά ἦσαν, διὰ τοῦτο, ὀλιγώτερον ἀλήθεια. Διὰ τῆς ὑπάρξεως ὁ ἄνθρωπος ἀποκαλύπτει τόν Θεόν, ἀλλ' ὁ Θεός θά ὑπῆρχεν ἔστω και ἂν οὐδαίς τόν ἐπίσταν.

Διὰ τόν Blondel, ἡ ὑπαρξίς δὲν ἔχει ἀπλῶς ἀξίαν μεθόδου. Μᾶς ἐπιτρέπει νά ἀποκαλύψωμεν τὴν ἀλήθειαν, τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι τό πᾶν. Εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ἀφοῦ ὁ Θεός εἶναι ἀγάπη. ἐπομένως ἐνέργεια, δράσις. Τό ἰδεῶδες πρὸς τό ὅσπον ὁ ἄνθρωπος ἀφείλει νά τίνη δὲν θύναται νά εἶναι ἀπλῶς ἰδεῶδες οὐδέποτε, ἀλλὰ ἰδεῶδες δράσεως: ἡ ἀγίότης. Ἡ φιλοσοφία του Blondel καταλήγει εἰς ἕμνον τῆς ἀγιότητος, ὅπως και ἡ φιλοσοφία του Bergson.

Ἡ φαινομενολογία του Blondel θύναται νά συνοψισθῆ ὡς ἐξῆς: Ὁ Θεός και, κατὰ συνέπειαν, ἡ ἀνάγκη τῆς θρησκείας, προβάλλεται μὲ μόνον τὴν ἐνέργειαν. Ὅχι πλὴν ὅπως εἰς τόν Καρτέσιον: «Σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω, ἄρα ὑπάρχει Θεός». Τώρα, τό ζήτημα τίθεται ὡς ἐξῆς: Ἐνεργῶ, ἄρα ὑπάρχω, ἄρα ὑπάρχει Θεός. Πράγματι, ὅπως ἀπό τὴν ἡμελημένην βούλησιν ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς ἀντικείμενα πεπερασμένα, κρύπτεται ἡ κατευθύνουσα βούλησις, σκοπὸς τῆς ἐνάτης εἶναι τό Ἄπειρον, και τίποτε ὀλιγώτερον.

Ἡ διαπίστωση αὐτὴ γίνεται ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἄλλοταμάτων: Ὁ φιλόσοφος, ὁ φιλόδοξος, ὁ φιλόγυρος ποτὲ δὲν ἰκανοποιεῖται. Τοῦτο τό διαπιστώσωμεν ἀπό τὰς διαφορὰς εἰδωλολατρίας, μῶς τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ἀνυψώνει ἐπὶ ἐνός βωμοῦ μίαν χίμαιραν ἢ ἓν πεπερασμένον ἀγαθόν και τὸν προσφέρει τῇ λατρείαν του. (Εἰδωλολατρεία τῆς Πιπτιδος, τῆς ἐπιστήμης, τῆς οὐδέσεως, τῆς φυσικῆς θρησκείας, τῆς ἀθρησκείας, τοῦ ὕπῃ ἐκτέλειον ἔργου, τῆς δράσεως διὰ τὴν δράσιν, ἢ τέλος του εἰρηνικοῦ σκοπιτισμοῦ).

Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὁρμὴν τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως, ἡ ὁποία δὲν εἶναι δυνατόν νά ὀδηγῆ παρά μόνον πρὸς τό Ἄπειρον, ὁ ἄνθρωπος τοποθετεῖ τό Ἄπειρον εἰς τό πεπερασμένον, ἐνῶ ἀντιθέτως, θά ἔπρεπε νά θέτῃ τό πεπερασμένον ἐντός του ἁπείρου. Μία μόνη ἀποκλιψίς ὑπάρχει, ἡ ὁποία εἶναι εἰς θέσιν νά μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπό τό ἀδέξωδον: τό «ἀποδρακωθῆς» τοῦ Παύλου, ὅπου θά τὴν εἰδωμεν.

Εἰς τὴν θρησκείαν δὲν πρέπει νά προτιμήσωμεν ὅσα τό πνεῦμα εἰς βάρος του γράμματος—ὅπως συνήθως πράττει μία καθ' ὁπόσων ἐκλεκτῆ μερὶς διανοουμένων—ὅσα τό γράμμα εἰς βάρος τῶν ἡθικῶν ἐντολῶν, ὅπως πράττει ὁ λαός—ὁ ὁποῖος καταντᾷ εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν. Ὅφειλομεν ἀπλῶτα προσήλωσιν εἰς ὅλας τὰς ἐντολάς τῆς θρησκείας, χωρὶς νά ἐπιτρέψωμεν εἰς ἑαυτοὺς κρίσις ἐπὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς μίας ἐπὶ τῆς ἄλλης. Τότε μόνον θά καταστῶμεν θεοὶ θεοί, ὅπως μόνον ὁ Θεός θέλει νά μᾶς κάμῃ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Ἄξιζει νὰ γνωσθοῦν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ διαπιστώσεις τῆς ὁποίας ἕκαστος εἰς τὴν διαλέξιν του «Un Nouvel Age du Cinéma» ὁ Maurice Cloche, δημιουργὸς τῶν μεγάλων ταινιῶν «Monsieur Vincent» καὶ «Docteur Laënnec». Ὁ ὁμιλητὴς ἐτόνισεν ὅτι εἰς ἕλον τὸν κόσμον, εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας ὁ κινηματογράφος χάνει θεατὰς. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ πελατεία τοῦ κινηματογράφου ἀνέρχεται μόνον εἰς 15%, μειοῦται δὲ συνεχῶς ὅσοι τὸ κοινὸν ἔχει ἀνώτερη ἀνδιαφέροντα καὶ ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας δὲν ἱκανοποιεῖ ἡ σύγχρονος θόνη.

Ἐξ ἄλλου ὁ κινηματογράφος ἐξακολουθεῖ, διὰ τοὺς αἰετοὺς λόγους νὰ παραμένῃ κλειστὸς εἰς τὴν ἐκλεκτὴν μερίδα τῆς κοινωνίας.

Μεγάλα ἔργα καὶ δυνατὰ, μὲ τὸ προσόν νὰ μιλοῦν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἰδοὺ ὅτι χρειάζεται διὰ τὴν ὑπερνηθῆ ἢ κρίσις. Μὲ τὴν καινοῦργίαν αὐτὴν κινηματογραφικὴν παραγωγὴν, τὴν ὁποίαν καλεῖται νὰ βοηθήσῃ μὲ τὴν ἐκλεκτικότητά του τὸ κοινὸν, ἡμπορεῖ νὰ καταστῇ παράγων πολιτισμοῦ ἢ μεγάλης δυνάμει, πὸ λέγεται κινηματογράφος.

*

Τὸ Groupe Catholique de la Faculté de Droit ὡργάνωσε ἔκθεσιν βιβλίων, ὑπὸ τὴν ὄψην τῆν προεδρίαν τοῦ Daniel-Rops. Τε προῖόν τῶν εἰσπράξεων θὰ διατεθῇ εἰς ἔργα ἀγάπης. Πλήθος κόσμου κατέκλυσε τὰ διαμερίσματα τῆς ἐκθέσεως, ἰδίως νέοι.

*

Εἰς τὸ βραδυνὸν προσευχῆς καὶ μελέτης μὴνός Φαειροῦρατροῦ (Soirée Mensuelle de Prière et d'Étude) τῶν Χριστιανικῶν φοιτητικῶν ὀργανώσεων ἐκτός ἀπὸ τὴν λειτουργίαν, κήρυγμα, θέσιμον, τίτον καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ τελευταίου μυθιστορήματος τοῦ Green «La Puissance et la Gloire» ἐκ μέρους τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ François Mauriac, ἔγινε εἰς τὴν αἰετὴν «Nos Problèmes de Foi» καὶ ὁμιλία τοῦ R. Carré, εἰσευθνητοῦ τῶν ἐκδόσεων Rêves des Jeunes, μὲ θέμα: L'Intelligence du croyant doit-elle s'humilier! Ὁ ὁμιλητὴς ἐτόνισεν ὅτι ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ λογικὴ εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι συνεπὲς δυνατὸν νὰ ἐπαρχῇ «a priori» ἀντίθεσις μεταξὺ πίστεως καὶ λογικῆς. Αὐτὸ τὸ ὅποτον λέγει μέσα μας ὁ Θεός, δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀρνήθῃ ἡ λογικὴ. Ἀντιστρατεύεται εἰς τὴν Πίστιν ἡ λογικὴ μόνον ὅταν σκοπεῖται ἀπὸ τὸ πάθος. Ἡ λογικὴ δέχεται τὰς ἀξιώσεις τοῦ πνεύματος καὶ ἐπιτρέπει εἰς τὴν ψυχὴν νὰ ἀνοίξῃ τὰ φτερά της πρὸς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος. Ἡ φωτισμένη Πίστις αἰσθάνεται αὐτὴν τὴν λογικευμένην λογικὴν (Raison-Raisonnante) ἢ

ὁποία ἔχει τὰ προβλήματα της—αὐτὸ εἶναι πολὺ ὁμαλόν—ἀλλὰ σταματᾷ ἐκεῖ πὸ ἀρχίζει ὁ κόσμος τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ πνεύματος. Ἐξ ἄλλου ἡ λογικὴ αὐτὴ βοηθεῖ εἰς τὴν γνωριμίαν τοῦ Θεοῦ πὸ ἔχει ὁμιλήσει: διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ δι' ἡμᾶς. Βοηθεῖ τὴν Πίστιν μὲ τὰ δεδομένα τῆς πίστεως καὶ μὲ τὴν ἀξίαν πὸ διαπιστώνει: εἰς τὰ ἔργα τῆς πίστεως, εἰς τὸν νόμον τῆς ἐφαρμοζομένης ἀγάπης μίᾳ ἀγάπης 100% πρὸς τὸν Θεὸν καὶ 100% πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Καὶ κατέληξε εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ πιστὸς, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοητικῆς του δυνάμεως πλουτίζει καὶ τελειοποιεῖ τὴν Πίστιν του.

✽

Ἡ προστασία τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν κακὴν ἐπίδρασιν τοῦ βιβλίου καὶ γενικώτερα τοῦ τύπου ἀπέτέλεσον ἀντικείμενον διήμερου ἐπασχολήσεως τῆς Γαλλικῆς Βουλῆς μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ψήφισιν Νόμου, ὁ ὁποῖος θέτει ἠθικὰ ὅρια εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου. Υπουργοὶ καὶ βουλευταὶ ἐπέσπασαν τοὺς κινδύνους τοῦ κακοῦ τύπου, ὁ ὁποῖος γκαρμίζει: ὁτι οἰκοδομεῖ ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ σχολεῖον καὶ διεδήλωσαν τὸ κατῆκον τοῦ Κράτους «νὰ κτυπήσῃ χωρὶς οἰκτον ἐκείνους πὸ ἐπαγγέλλονται: τὸν διασφορὰ τῶν νέων» δηλ. τὰς οὐκαθάρτους δημοσιογραφικὰς ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐμποροῦνται τὰς ἀδυναμίας τῶν νέων, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἀπαίροντ τὸ αἰσθημα τοῦ καθήκοντος καὶ τοὺς ὁδηγοῦν εἰς τὴν διασφορὰν καὶ τὴν ἐγκληματικότητά. Ὁ Νόμος προβλέπει ἐπιτροπὴν ἐλέγχου, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν ἀντιπροσωποὶ τῶν οἰκογ-ειακῶν, ἐκπαιδευτικῶν, ἐκδοτικῶν καὶ νεανικῶν ἐνώσεων, ἢ ὁποῖα ἐκτός τοῦ ἐλέγχου εἶναι ἐπιφορτισμένη καὶ μὲ τὴν φροντίδα τῆς βελτιώσεως τοῦ παιδικοῦ τύπου.

Τὸ νέον ἀδίκημα πὸ προβλέπει: ὁ νόμος τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν καὶ χρηματικὴν ποινὴν καὶ συνίσταται εἰς τὴν δημοσίευσιν εἰκότων, καιμένων, διηγημάτων κτλ. μὲ τὰ ὁποῖα ἐκθειάζονται κακοποιὰ στοιχεῖα, τὸ φέμμεν, ἡ κλοπὴ, ἡ ὀκνηρία, ἡ διασφορὰ, τὸ μῖσος καὶ ὅτι δὴποτε εἶναι δυνατὸν νὰ βλάψῃ ἠθικὰ τὴν νεολαίαν, ὡς καὶ ἡ εἰσαγωγὴ παρομοίων ἐντυπώσεων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

Φ. Μ.

Ἐλδομεν εἰς τὰ γραφεῖά μας τὰ κάτωθι βιβλία: Γ. Θέμειλη: Ὁδὴ. (Γιὰ νὰ θυμώμαςτε τοὺς ἥρωας). Θεσσαλονίκη 1949.

Ἄθανασιος Π. Ρεδιάδου: Ζωγράφοι καὶ Γλύπται: τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐκδόσεις «Ἄλφα» Ι. Μ. Σκαζίκη. Ἀθήνα, 1949.

Θεοδόση Σπεράντζα: Ἡ Σίφνος μας. (Ποιήματα) εἰκονογράφηση Γ. Βαρλάμου), Ἀθήνα, 1949.

